

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANA BİLİM DALI**

**KONYA KARATAY MEDRESESİ ÇİNİ ESERLER
MÜZESİNDE BULUNAN OSMANLI DÖNEMİ DUVAR
ÇİNİLERİ**

Tuba GÜRBÜZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Danışman
Doç. Dr. Hacer KARA**

Konya-2023

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANA BİLİM DALI**

**KONYA KARATAY MEDRESESİ ÇİNİ ESERLER
MÜZESİNDE BULUNAN OSMANLI DÖNEMİ DUVAR
ÇİNİLERİ**

Tuba GÜRBÜZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Danışman
Doç. Dr. Hacer KARA**

Konya-2023

	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Tuba GÜRBÜZ
	Numarası	18811801016
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sanat Tarihi A.B.D. / Sanat Tarihi B.D.
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Hacer KARA
	Tezin Adı	Konya Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Duvar Çinileri

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Konya Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Duvar Çinileri başlıklı bu çalışma 17.11.2023 Tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1			
2			
3			

	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Tuba GÜRBÜZ		
	Numarası	18811801016		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sanat Tarihi A.B.D / Sanat Tarihi B.D.		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Hacer KARA		
Tezin Adı	Konya Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Duvar Çinileri			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin Adı Soyadı
İmzası

KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Tuba GÜRBÜZ		
	Numarası	18811801016		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sanat Tarihi A.B.D. / Sanat Tarihi B.D.		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Hacer KARA		
Tezin Adı	Konya Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi'nde Bulunan Osmanlı Dönemi Duvar Çinileri			

ÖZET

“Konya Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi’ndeki Osmanlı Dönemi Duvar Çinileri” başlıklı çalışmamızda, 15. yüzyıl ile 20. yüzyıl arasında İznik ve Kütahya’da üretilmiş ve satın alma yolu ile müzeye getirilmiş 150 adet çini karo ve panolardan, 59 adet eser ele alınmıştır. Bu çalışma ile sözü edilen eserlerin tüm yönleriyle incelenmesi ve gelişim süreçlerinin ortaya konulması hedeflenmiştir. Eserler arasında bir bütünün parçaları olan karolar dışında farklı boyutlarda, tek olarak üretilmiş olan panolarda vardır. Bu eserler; malzeme, yapım tekniği, süsleme tekniği, form, renk, motif ve kompozisyon açısından ayrıntılarıyla ele alındığında, üretildiği döneme ait İznik ve Kütahya çinilerinin üslup özelliklerini yansıtmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çini, Osmanlı, Konya Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi.

KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Tuba GÜRBÜZ		
	Student Number	18811801016		
	Department	History of Art		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Assoc. Prof. Hacer KARA		
Title of the Thesis/Dissertation	The Wall Tiles From The Ottoman Period That Are in The Konya Karatay Madrasa Tile Work Museum			

ABSTRACT

In our study titled "Ottoman Period Wall Tiles in Konya Karatay Madrasah Tile Works Museum", 59 works out of 150 ceramic tiles and panels produced in Iznik and Kütahya between the 16th and 20th centuries and transferred to the museum by purchasing are discussed. . With this study, it is intended to examine all aspects of the mentioned works and to reveal their development processes. These works are; When considered in detail in terms of material, construction technique, decoration technique, form, color, motif and composition, it reflects the stylistic features of the Kütahya tiles of the period in which they were produced.

Key Words: Tile, Ottoman, Konya Karatay Madrasah Tile Works Museum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
KISALTMALAR	iv
ÖN SÖZ.....	v
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Konunun Tanımı, Amacı ve Sınırları.....	1
1.2. Yöntem	2
1.3. Konuyla İlgili Yayınlar.....	3
1.4. Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi	6
2. TÜRK ÇİNİ SANATI	7
2.1. Çini Sanatının Tanımı ve Tarihçesi	7
2.2. Çini Sanatında Kullanılan Malzeme ve Teknikler.....	8
3. KARATAY MEDRESESİ ÇİNİ ESERLER MÜZESİNDE BULUNAN OSMANLI DÖNEMİ DUVAR ÇİNİLERİ (KATALOG)	12
4. DEĞERLENDİRME.....	142
4.1. Malzeme	143
4.2. Teknik.....	145
4.3. Form	145
4.4. Süsleme.....	147
5. SONUÇ.....	155
BİBLİYOGRAFYA	157
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	160
ÇİZİMLER LİSTESİ	163

KISALTMALAR

a.g.e. : Adı Geçen Eser

bkz. : Bakınız

C. : Cilt

cm : santimetre

H. : Hicri

M. : Miladi

M.Ö. : Milattan Önce

m. : metre

s. : sayfa

S. : Sayı

TDV : Türkiye Diyanet Vakfı

vd. : ve diğeri

yy. : yüzyıl

ÖN SÖZ

Osmanlı döneminde İstanbul başta olmak üzere Anadolu'nun her yerinde, mimaride çini süslemeye rastlamak mümkündür. Düz duvarlar çini sanatının zarif desen ve renkleriyle can bulmakta ve görsel bir zevk oluşturmaktadır. Zamana yenik düşmüş ve tahrip olarak dökülmüş duvar çinilerinin çoğu yok olup gitmiştir. Sağlam halde kalan ve yerine tekrar konulamayan duvar çinileri koleksiyonerlerin elinde ve müzelerde muhafaza edilmiştir. Fakat koleksiyonerler ve müzeler eserlerin tanım, tasnif ve koruma boyutunun ötesine geçememiştir. Döneminin sosyokültürel özelliklerini en güzel şekilde yansıtan ve görsel zevk ile ruhu doyuran eserlerin gelecek kuşaklara ulaşması ve daha sonra yapılacak olan sanat tarihi araştırmalarına kaynak oluşturması için ayrıntıları ile incelenip literatüre kazandırılması gerekmektedir.

Çalışmamıza konu olan Osmanlı dönemine ait Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesinde muhafaza edilen bir grup duvar çinisinin de literatürde yer almadığı tespit edilmiş, ayrıntıları ile ele alınarak incelenmiş ve belgelenmiştir.

İnsanoğlu dünya üzerinde birey olarak var olsa da yaşamını devam ettirirken topluluk olmanın gücüne, özverisine ve başkalarının yardımına, desteğine ihtiyaç duyar. Söz konusu tez çalışmam da birçok insanın yardımı ve çabası ile şekillenmiştir. Başta konumu bana öneren, değerli fikirleri ile yön veren, araştırmanın her aşamasında vaktini ve yardımlarını esirgemeyen, şahsi duruşu ile her daim örnek olan değerli hocam Sayın Doç. Dr. Hacer KARA'ya teşekkürü borç bilirim. Müzede çalışmamda yardımcı olan Sayın Uzman Mehmet Ali ÇELEBİ'ye, eserlerin bir kısmının çizimlerini gerçekleştiren Hale ALBAY'a ve Mehmet Gökhan ÖNDER'e teşekkür ederim. Yazılı ve görsel kaynak konusunda önerilerde bulunan hocalarıma, çalışma boyunca gerektiği zaman maddi ve her daim manevi desteklerini esirgemeyen, sabır gösteren, başta değerli annem, babam ve sevgili eşim olmak üzere ailemin tüm fertlerine, fikirleri ve yardımlarıyla her zaman katkı sağlayan arkadaşlarıma sonsuz teşekkürler.

Tuba GÜRBÜZ

Konya, 2023

1. GİRİŞ

1.1. Konunun Tanımı, Amacı ve Sınırları

Araştırmamızın konusu, “Konya Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Duvar Çinileri”dir. Başlı başına çini süslemenin bulunduğu en güzel örneklerinden olan Karatay Medresesi, müze olduktan sonra da bünyesinde birçok çini eseri muhafaza etmiştir. Müzede çoğunluğu Selçuklu dönemine ait eserler olmakla beraber Beylikler ve Osmanlı dönemine ait eserler de mevcuttur. Çalışmamızda Osmanlı dönemine ait eserler arasından duvar çinileri çalışma konusu olarak belirlenmiştir. 51 adeti Kütahya, 8 adeti İznik üretimi olan, günümüze sağlam durumda ulaşan ve motif açısından net olan toplam 59 adet eser çalışmamız kapsamına dahil edilmiştir.

Çalışmamızda incelenen duvar çinilerindeki malzeme, teknik, süsleme ve form gibi temel noktalar üzerinden, bu çinilerin üretildikleri dönemin üslup özelliklerinin açıklanması amaçlanmıştır. Eserlerin Osmanlı çini sanatı içerisindeki yeri ve önemi belirlenmeye çalışılmıştır.

Osmanlı dönemi duvar çinileri hakkında birçok araştırma yapılmıştır. Özellikle çini sanatının önemli merkezleri olan İznik ve Kütahya çinileri hakkında çalışmaların olduğunu bilmekteyiz. Fakat genele bakıldığı zaman geç dönem duvar çinileri yapılar üzerinde çalışılmış müze depolarında bulunan, malzemesini daha yakından inceleme şansı elde edilen eserler araştırmalarda oldukça sınırlıdır. Daha çok kökeni ve gelişim süreci üzerinde durulmuş az sayıda örnek verilmiştir. Çalışmamızın konusunu oluşturan, “Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Duvar Çinileri” malzeme, teknik ve süslemeleri bağlamında ele alınmış ve kapsamlı olarak incelenmiştir.

Çalışmaya konu olacak eserler belirlenirken öncelikle müzenin envanter defterleri incelenerek, müzedeki tüm Osmanlı duvar çinilerine ait künye bilgileri elde edilmiştir. Bu inceleme sonucunda, teşhirde ve depoda farklı özelliklere sahip yaklaşık 150 adet duvar çinisi bulunduğu, çok azının 15-16. yüzyıl İznik üretimi olduğu, büyük bir bölümünün ise 18-19. yüzyıl ile 20. yüzyılın ilk yarısında Kütahya’da üretildiği

envanter kayıtlarından tespit edilmiştir. Çalışmaya günümüze sağlam halde gelmiş, motifleri belirgin olarak görülebilen, dönemsel özelliklerini tam olarak koruyabilmiş, malzeme, teknik ve süslemesi açısından birbirinden farklı, envanter kayıtlarına göre, çeşitli yerlerden satın alma, müsadere yoluyla ve Mevlâna Müzesinden nakledilerek getirilen, 51 adedi Kütahya, 8 adedi İznik üretimi olan 59 adet eser dahil edilmiştir.

1.2. Yöntem

Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesinde bulunan Osmanlı dönemi duvar çinilerinin ele alındığı bu çalışmada, ilk olarak gerekli kaynak taraması yapılmış, bu zamana kadar yayınlanan kitap, makale, sempozyum bildirileri ve tezlerle ulaşmak için Konya merkezde bulunan Halk Kütüphanesi başta olmak üzere üniversite kütüphanelerinde, başta Ankara ve İstanbul'da bulunan dijital yolla ulaşılabilen kütüphanelerde çalışma yapılmış, bilgi, belge ve dokümanlar toplanmıştır. Bunu çalışmaya konu olan eserlerin bulunduğu, Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesindeki depoda yapılan inceleme takip etmiştir. Burada eserler tek tek buldukları yerden çıkarılıp incelenmiş, gruplandırılmış, fotoğraf çekimi ve ölçü işlemi yapılmıştır. Gerekli bütün malzeme hazırlandıktan sonra yazım aşamasına geçilmiştir. Eserlerin fazla olması, malzeme eksikliği, süre sıkıntısı ve bazı koşullar sebebiyle fotoğraf ve ölçü işlemlerinde bazı sorunlar olmuş bu sebeple yazım aşamasında bu şekilde kullanılmak zorunda kalınmıştır.

Tez çalışmamız beş bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi hakkında verilen genel bilgiler yer almaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünü, toplanan kaynaklardan elde edilen bilgiler ışığında, Türk çini sanatının tanımı, tarihsel evreleri, kullanılan malzeme ve teknik ile kullanılan motifler oluşturmaktadır. Tanım kısmında, kelime kökeni ele alınıp çıkış noktası dâhil olmak üzere genel anlamda incelenmiştir. Tarihçe bölümünde, Selçuklu döneminden başlanıp, Osmanlı dönemine kadar olan süreç kısaca ele alınmıştır. Çini sanatında kullanılan malzemeler belirtilerek, hazırlanışı ve yapımı, hamur, boyalar ve sır hakkında bilgi verilmiştir. Yedi ana teknik olarak belirlediğimiz sırlı tuğla, mozaik,

tek renk sırlı, sır altı, renkli sır, lüster ve minai teknikleri ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesinde bulunan Osmanlı dönemine ait duvar çinilerinden 59 adetinin tanıtımını içeren üçüncü bölümde, her bir eser tarih, teknik, desen, kompozisyon özelliği, ölçüler, getirildiği yer ve alındığı kişiler olarak tek tek incelenmiştir. Bu bölümde anlatılan eserlerin fotoğraflarına ve çizimlerine de yer verilmiştir. Katalog ilk olarak kronolojik olarak sıralanmıştır. Aynı tarihli eserler ise kendi içinde envanter sırasına göre yerleştirilmiştir.

Dördüncü bölümü oluşturan değerlendirme kısmında, katalog bölümünde tek tek ele alınıp incelenen, fotoğraf ve çizimlerle desteklenen çiniler; malzeme, teknik ve süsleme olmak üzere üç alt başlıkta ayrıntılı biçimde değerlendirilmiştir. Bu çalışma ile günümüzde Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi deposunda muhafaza edilen, Kütahya'dan satın alma, müsadere yoluyla ve Mevlana Müzesi'nden nakil olarak getirilen çinilerin Türk çini sanatındaki yeri ve önemi belirlenmeye çalışılmıştır.

Sonuç bölümünde, çalışmanın hedeflediği amaç ve ulaştığı çıkarımlar ifade edilmiş, incelenen çinilerin Türk çini sanatındaki yeri ve önemi ortaya konulmuştur. Sonuç bölümünden sonra konuyla ilgili kaynakça, fotoğraflar listesi ve çizimler listesi yer almıştır.

1.3. Konuyla İlgili Yayınlar

“Konya Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi’nde Bulunan Osmanlı Dönemi Duvar Çinileri” isimli bu çalışmada, çeşitli Türkçe kaynaktan yararlanılmıştır. Müze tarihçesi, Türk çini sanatı, Osmanlı döneminde süsleme, malzeme ve teknik konularında genel anlamda kaynak bulmada zorluk çekilmemiş, Kütahya ve İznik’ten satın alma yolu ile getirilen, müzede muhafaza edilen duvar çinileri hakkında yeterince kaynak bulunamamıştır.

Çalışmamızın ilk bölümünü oluşturan çini sanatının tanımı, tarihsel süreci, teknik ve malzemesi konusunda, Gönül Öney’in “**Türk Çini Sanatı**”¹ ve “**İslam**

¹ Gönül Öney, **Türk Çini Sanatı**, İstanbul, 1976.

Mimarisinde Çini² isimli çalışmaları, Türk çini sanatını başlangıcından günümüze kadar kronolojik olarak incelemesi açısından yararlandığımız önemli bir kaynak olmuştur. Şerare Yetkin **“Anadolu’da Türk Çini Sanatının Gelişmesi”**³ isimli çalışmasında Türk mimarisinde çini sanatının gelişimini ele alması bakımından yine çini sanatının tanımı ve tarihsel süreci konusunda kullanılan bir kaynak olmuştur. Rüçhan Arık ve Oluş Arık’ın editörlüğünü yaptığı **“Anadolu Toprağının Hazinesi Çini - Selçuklu ve Beylikler Çağı Çinileri”**⁴ çalışması, makaleler topluluğundan oluşmaktadır. Bu kaynak çini sanatında kullanılan malzeme ve teknik konusuna da ayrıntılı bir biçimde yer verildiğinden ve tarihsel evreyi bütün yönüyle ele aldığından kullandığımız önemli kaynaklar arasında yer almıştır. Yine aynı nedenle kullandığımız, çini sanatının yapım süreci, teknikleri, üretim yerleri ve mimarideki uygulamasını bütün yönleriyle ele alan Belgin Demirsar Arlı ve Ara Altun’un **“Anadolu Toprağının Hazinesi Çini Osmanlı Dönemi”**⁵ eseri çalışmamızda yararlandığımız önemli kaynaklardan olmuştur.

Gönül Öney ve Zehra Çobanlı’nın editörlüğünü yaptığı **“Anadolu’da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı”**⁶ isimli kitapta Anadolu çini ve seramik sanatı makaleler halinde çeşitli araştırmacılar tarafından kaleme alınmıştır. Bu kitapta Selçuklular döneminden başlayarak Cumhuriyet Dönemi’ni de kapsayan geniş zaman diliminde çini ve seramik sanatı alanında gelişen hamur, teknik, form, desen ve etkilenme özellikleri ele alınmıştır.

İkinci bölümü oluşturan Osmanlı dönemi çini sanatında yukarıda belirttiğimiz kaynakların kullanımı dışında Faruk Şahin’in yayınlamış olduğu makalelerden yararlanılmıştır. Özellikle **“Kütahya Seramik Teknolojisi ve Çini Fırınları**

² Gönül Öney, **İslam Mimarisinde Çini**, Ada Yayınları, İzmir, 1987.

³ Şerare Yetkin, **Anadolu’da Türk Çini Sanatının Gelişmesi, (İkinci Baskı)**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1986.

⁴ Oluş Arık, Rüçhan Arık, **Anadolu Toprağının Hazinesi Çini Selçuklu ve Beylikler Çağı Çinileri**, Kale Grubu Kültür Yayınları, İstanbul, 2007.

⁵ Belgin Demirsar Arlı, Ara Altun, **Anadolu Toprağının Hazinesi Çini -Osmanlı Dönemi-**, Kale Grubu Kültür Yayınları, İstanbul, 2007.

⁶ Gönül Öney, Zehra Çobanlı, **Anadolu’da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2007.

Hakkında Görüşler⁷ adlı makale, Kütahya seramik teknolojisi, hammadde ve Kütahya çiniciliğinin tarihçesi konusundaki bilgilere yer verilmiştir. Alpay Pasinli ve Saliha Balaman'ın hazırlamış olduğu **“Türk Çini ve Keramikleri - Çinili Köşk”**⁸ eserinde Çinili Köşk Müzesi'nde sergilenen eserlerin bir bölümü Türk çini ve keramik sanatının tarihsel gelişimi içinde tanıtılmıştır. Kitapta günümüzde sergilenen üç yüzü aşkın eserden yüz kadarı resimleriyle birlikte tanıtılmıştır. Resimleri ile birlikte sunulan eser İznik çinileri hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamıştır. Julian Raby ve Nurhan Atasoy'un yayınlamış olduğu **“İznik”** eseri⁹ İznik seramikleri hakkında sunduğu detaylı, genel bilgilerin yanında resim çeşitliliği açısından önemli bir kaynaktır. Oktay Aslanapa'nın **“Anadolu'da Türk Çini ve Keramik sanatı”**¹⁰, makalesinde İznik ve Kütahya'da yapılanlar özellikleri ile birlikte anlatılmaktadır. Yine Oktay Aslanapa'nın **“Osmanlılar Devrinde Kütahya Çinileri”**¹¹ kitabında Kütahya çiniciliği anlatılmış, Kütahya çinileriyle bezeli tarihi binalar hakkında bilgiler verilmiş, konu resimlerle desteklenmiştir. Ayrıca Kütahya çinileriyle ilgili arşiv kayıtları hakkında bilgiler verilmektedir. Oktay Aslanapa'nın diğer önemli bir eseri olan **“Türk Sanatı”**¹² kitabı bütün Türk Sanatı ve mimarisini kapsamaktadır. Çini ve keramiklere ayrı başlık altında detaylı yer verilmiştir.

Çini sanatında kullanılan motiflerin tanımlanması konusunda, İnci Birol ve Çiçek Derman'ın Türk tezyinatının temelini oluşturan motifler hakkında detaylı bilgi içeren **“Türk Tezyini Sanatlarında Motifler”**¹³ eseri başta olmak üzere Azade Akar ve Cahide Keskiner'in **“Türk Süsleme Sanatlarında Desen ve Motif”**¹⁴ isimli eserinden yararlanılmıştır.

⁷ Faruk Şahin, “Kütahya Seramik Teknolojisi ve Çini Fırınları Hakkında Görüşler”, **Sanat Tarihi Yıllığı**, C:11, 1981, s.133-164.

⁸ Alpay Pasinli, Saliha Balaman, **Türk Çini ve Keramikleri Çinili Köşk**, İstanbul, 1992.

⁹ Julian Raby, Nurhan Atasoy, **İznik**, Alexandria Press, London, 1989.

¹⁰ Oktay Aslanapa, Anadolu'da Türk Çini ve Keramik Sanatı, **Erdem**, 5(15), 871-876,1989.

¹¹ Oktay Aslanapa, **Osmanlılar Devrinde Kütahya Çinileri**, İst. Üniv. Edebiyat Fakültesi, İstanbul,1949.

¹² Oktay Aslanapa, **Türk Sanatı**, İstanbul, 1984.

¹³ İnci Birol, Çiçek Derman, **Türk Tezyini Sanatlarında Motifler**, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 2016.

¹⁴ Azade Akar, Cahide Keskiner, **Türk Süsleme Sanatlarında Desen ve Motif**, İstanbul, 1978.

1.4. Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi

Geçmişin izlerini günümüze kadar taşıyabilen, hayatımızda önemli bir yer tutan ve görsel hafızamız olan çininin büyük bir kısmı, günümüzde müzelerde muhafaza edilmekte, tanımı, tasnifi ve korunması sağlanmaktadır. Karatay Medresesi Çini Eserler Müzeside bunlardan birisidir.

Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi; Alâeddin tepesi eteğinde, günümüzde Kılıçarslan Meydanı olarak geçen alanda yer almaktadır. Taç kapıdaki kitabesine göre h.649 (1251) yılında Sultan II. İzzettin Keykavus zamanında Celâlettin Karatay tarafından yaptırılmış olan eserin mimarı bilinmemektedir¹⁵. Avlusu kubbeli medrese şemasına uygun olarak planlanmıştır. Selçuklu döneminde Hadis ve Fıkıh ilmi okutulmak üzere kullanılan medrese Osmanlı döneminde de kullanılmaya devam etmiş, 19. yüzyıl sonlarına doğru terk edilmiştir. Çeşitli kaynaklara göre 1954'te onarılmış, Çini Eserleri Müzesi olarak tekrar kullanılmaya başlanmıştır. Medresenin güneydoğu köşesinde bulunan, Selçuklu dönemi süslemelerinin en güzel örneğini yansıtan taç kapıdan girişte, daha önce üzeri açık günümüzde restorasyon sonucunda kubbe ile örtülü avlu kısmı yer almaktadır. Bu kısımdan küçük bir kapıyla büyük kubbeli orta mekâna geçilir. “Yapının en önemli kısmı olan 12 × 12,10 m. ölçülü orta mekân, bütün yapı unsurları ve muhteşem bezemesiyle günümüze kadar ulaşmıştır”¹⁶. Bu kısımda ortada kare formda bir havuz ve kıvrımlı suyolu yer alır. Bazı nişler kapatılmış olup günümüzde çini eserler sergilenmektedir. Bizim çalışmamıza konu olan bir adet eserde bu kısımda sergilenmektedir. “Batıdaki büyük eyvan, tonozu, büyük penceresi ve çini dekorasyonu ile orta mekâna açılan önemli bir hacimdir”¹⁷. Ana eyvanın iki yanında Celâlettin Karatay’ın sandukasının bulunduğu Türbe ve sergi alanı olarak kullanılan odalar yer almaktadır. Çini süslemenin en güzel örneklerini bünyesinde barındıran müzenin deposunda ve teşhir salonlarında Selçuklu ve Osmanlı dönemine ait farklı yerlerden gelen çini örnekleri muhafaza edilmektedir.

¹⁵ Selçuk Mülâyim, “Karatay Medresesi”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, 24, 2001, s.475.

¹⁶ Mülâyim, **a.g.m.**, s. 476

¹⁷ **a.g.m.**, s. 476

2. TÜRK ÇİNİ SANATI

2.1. Çini Sanatının Tanımı ve Tarihçesi

Arkeolojik çağlar sonrasında, sanat tarihinde "çini" İslam mimarisini ve ona paralel gelişen seramikleri çağrıştırır¹⁸. Çininin, bu ismi ne zaman aldığı belli olmamakla birlikte, Orta Asya'da, İran'da "kâşi" ve "sırça" kelimesi kullanılırken, özellikle XV. yüzyıldan sonra Çin'den gelen "fağfuri" denilen sırlı porselenlere benzerliklerinden dolayı, yanlışlıkla Çin'e ait anlamına gelen "çini" denilmiştir¹⁹.

"Türk, İran, Moğol, Arap ve Berber asıllı toplumların Orta Asya'dan İspanya'ya kadar uzanan geniş coğrafyada 7. yüzyıldan çağımıza kadar geliştirdikleri çini ve seramik sanatı, devir ve ülkelere göre farklılıklar ortaya koyar. Bu gelişme çizgisinde Selçuklu'dan Osmanlı devri sonuna kadar çini ve seramik sanatı çok özgün ve ilklere damgasını vuran özellikler sunar. İslam sanatında farklı bölge ve devirlerde görülen yeniliklere rağmen, bazı müşterek detaylar, süsleme ve mimari özellikleri dikkati çeker. Bir rüzgârın önüne katılan tohumların yeni alanlarda filizlenmesi gibi, bazı tekniklerin, desenlerin, formların kıtaları, yüzyılları aşarak yeniden yeşerdiği görülür. Irak'ta Abbasi, Türkistan'da Karahanlı, Afganistan'da Gazneli, İran'da Büyük Selçuklu sırlı tuğla, çini ve seramik sanatı adım adım özgün bir gelişme çizgisi sürdürür. Çini ve seramik en büyük atılımını Büyük Selçuklu'dan sonra, Türkistan'da Timur ve İran'da İlhanlı Moğol, Safevi, Kaçar dönemlerinde yapar. Anadolu'da Selçuklular (1071-1308), Beylikler dönemi (14.-15.yüzyıllar) sonrasında 16.yüzyıl da, Anadolu'dan Yakın Doğu, Mısır ve Balkan'lara kadar uzanan büyük bir imparatorluk kuran Osmanlılar döneminde gelişen çini ve seramik sanatı diğer İslam ülkelerini de etkilemiştir"²⁰.

¹⁸ Gönül Öney, "Doğu'dan Batı'ya İslam Sanatından Türk Çini ve Seramiklerine Uzanan Miras", **Anadolu'da Türk Devri Çini ve Keramik Sanatı**, 2007, s.13.

¹⁹ Celal Esad Arseven, "Çini", **Sanat Ansiklopedisi**, C:1, İstanbul, 1983, s.412.

²⁰ Gönül Öney, **a.g.e.**, s.13

2.2. Çini Sanatında Kullanılan Malzeme ve Teknikler

Malzeme: Çini yapımında, çininin şeklini oluşturan hamur, süslemenin yapılacağı renkleri meydana getiren boya ve çiniye cilalı görünüm veren sır tabakası olmak üzere üç ana malzeme kullanılmaktadır.

Çini hamuru genel olarak kaolin (arıkil), kuvars ve feldspat grubu hammaddelerin karışımından meydana gelmiştir. Bunların dışında çini hamurunda, dolomit, talk, boksit, şamot ve mermer tozu gibi hammaddeler de kullanılabilir²¹. Bu maddelerin bileşim miktarı ve pişme derecelerine göre çini (kâşî) dışında porselen (fağfûr) veya cam gibi türler meydana gelir²².

Boya, çinide sır ve deseni yapmak için kullanılan renklendirici malzemelerdir. Çini sanatında kullanılan renkler, boyalar ve teknikler her devirde farklılık göstermektedir. Seramikte genellikle topraktan elde edilen, ısıya dayanıklı oksit boyalar kullanılmaktadır. En sık rastladığımız firûze (turkuaz), Türklerin ismiyle bütünleşmiş ve her devirde en beğenilen renk olmuştur. Bunun yanı sıra kobalt mavisi, lâcivert, mor, yeşil, sarı, kırmızı, siyah ve beyaz renkler de kullanılmıştır. Bu boyalar çininin tekniğine göre bazen sır altına, bazen sır üstüne, bazen de hem sır altına ve hem sır üstüne birlikte uygulanır²³.

Sır, fırınlama esnasında sırçanın hamur yüzeyinde eriyerek camsı bir tabaka haline gelmesidir. Sırça, kurşun oksit, kuvars, cam ve sodanın belli bir oranda karıştırılarak yaklaşık 1000°C bir sıcaklıkta eritilip buğday unu ile karışımından oluşur. Toz haline gelen sır, su ilave edilerek çini yüzeyine batırma, fırça ile sürme ve dökme tekniklerinden biriyle uygulanır²⁴.

²¹ (www.reyhancini.com, 2020)

²² Ayrıntılı bilgi için **bkz.**, Ateş Arcasoy, **Seramik Teknolojisi**, Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Anasanat Dalı Yayınları No:2, 1983.

²³ Aziz Doğanay, **Türk Çini Sanatı**, İslam Sanatları Tarihi T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No:2084, 2019.

²⁴ Detaylı sır formülü için **bkz.**, Oluş Arık, “Çininin Tarihçesine Kısa Bakış”. **Anadolu Toprağının Hazinesi Çini Selçuklu ve Beylikler Çağı Çinileri**, (Ed; Rüçhan, Arık, Oluş, Arık), Kale Grubu Kültür Yayınları, İstanbul, 2007.

“Ebul Kasım'ın tarifine göre sır şeffaf ve opak olmak üzere iki çeşittir. Sırça fırınlandığı zaman normal şartlarda şeffaf bir hal alır fakat opak (örtücü) sır elde etmek için sırçanın içine kalay oksit katılmalıdır. Sırların renklendirilmesinde genellikle oksitlerden yararlanır. Ebul Kasım, şeffaf sırların renklendirilmesinde yeşil ve turkuaz için yakılmış bakır, lacivert için süleymânî, patlıcan moru için magnezya; kalaylı opak sırların renklendirilmesinde turkuaz için yakılıp öğütülmüş bakır, lacivert için süleymânî kullanıldığını belirtmektedir”²⁵.

Teknik: Çini, parçayı meydana getiren hammaddenin karışımına, renklendirme ve sırlama yöntemine, pişirme ve uygulama şekline göre değişik gruplar oluşturmaktadır.

Sırlı tuğla tekniği, fırınlanmış olan tuğlanın uzun dar yüzlerinden birinin tek renk sır kaplanıp fırınlanmasından meydana gelen kolay uygulanabilir tekniklerden birisidir. Sırlı tuğla gerektiği durumlarda tuğla kesicileri tarafından değişik boyut ve şekillerde kesilerek kullanılır. Anadolu Selçuklu mimarisinde genellikle minarelerde ve kubbe içi süslemelerinde turkuaz, lacivert ve patlıcan moru renkli tuğlalar sırsız tuğlalarla uyum içinde uygulanmıştır²⁶.

Tek renk sır tekniği, çini hamuruna form verildikten ve bisküvi fırınlanması yapıldıktan sonra²⁷ sırlama işleminin yapılmasıyla oluşan yöntemdir. Bu teknikte turkuaz, patlıcan moru, lacivert, yeşil ve beyaz renkte sır kullanımı yaygındır. Tek renk sıraltı çinilerle tek renk sır tekniği karıştırılabilmektedir. “Başka bir ifadeyle tek renkli görülen çiniler hem sıraltı hem de tek renk sırlı olarak üretilmişlerdir”²⁸.

Sıraltı tekniği, çini hamuru üzerine yüksek ısıya dayanıklı çeşitli renkteki boyalarla yapılan süslemenin üzerine renkli veya renksiz şeffaf sır sürülerek fırınlanması ile oluşturulan tekniktir. Süsleme, şeffaf sırların kalınlığı altından görülmektedir. Şeffaf renksiz sır altındaki süslemelerde siyah, yeşil, mavi, turkuaz, kahverengi, lacivert, patlıcan moru renkler yaygın olarak kullanılmıştır. Siyah renkler

²⁵ Oluş Arık, Rüçhan Arık, **a.g.e.**, ss.16

²⁶ **a.g.e.**, s.16

²⁷ Leyla Yılmaz, “Çini Sanatı”, **Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi Uygarlığı 2**, (Ed. Ali Uzay Peker, Kenan Bilici), Ankara, 2006, s.509.

²⁸ Oluş Arık, Rüçhan Arık, **a.g.e.**, s.16

laciverte yakın kobalt mavisi şeffaf sıraltıda da kullanılmıştır. Sır altı tekniğindeki çiniler saraylarda, bazı dini ve kamusal yapılarda görülür²⁹. Selçuklu döneminde yaygın olarak kullanılan çini tekniği sıraltıdır³⁰.

Çini mozaik tekniği, tek renk sır tekniği ile üretilen levha çinilerin, ihtiyaç duyulan formlarda kesilmesi, bazen de ihtiyaç duyulan formda üretilmesi sonucu elde edilen parçaların belli bir kompozisyona göre yüzeye yerleştirilmesidir³¹. Bu teknikte siyah, firuze, patlıcan moru, kobalt mavisi, yeşil renk yaygın olarak kullanılmıştır. Çinilerin arka yüzeylerine harç sürülerek duvara yapıştırılır. Bu şekilde tüm duvar kaplanarak mozaik görüntüsü elde edilir. En iyi örnekleri Selçuklu döneminde kullanılmıştır.

Lüster tekniği, çiniye form verilip fırınlama ve sırlama işlemi yapıldıktan sonra, bakır ve gümüş oksitli parlak bir görünüm veren maddelerin kille macun haline getirilip uygulanmasıyla oluşan bir tekniktir. Batı dillerindeki "lustre" bizdeki karşılığıyla "perdah", parlaklık ve parlaklık gibi anlamlar taşır³². Bu nedenle bazı araştırmacılar lüster tekniğini perdah olarak adlandırır.

Minai Tekniği, sıraltı ve sırüstü tekniklerinin birlikte kullanılmasıyla oluşan bir tekniktir. Renk çeşidi fazla olduğundan bazı boyaların yüksek ısıya dayanamamasından dolayı iki teknik bir arada kullanılmıştır. Yeşil, mavi, mor gibi renkler sır altına uygulanır ve üzerine şeffaf sır sürülerek sır pişirimi yapılır. Sır pişiriminden sonra siyah, kiremit kırmızısı, kahverengi ve beyaz renkler sır üstüne uygulanır ve düşük derecede fırınlanır. 12. yüzyılın ikinci yarısında İran'da ortaya çıkan bir çini ve seramik tekniğidir³³.

Renkli sır tekniği, hamura şekil verildikten sonra, desen baskı ya da kazınarak çizilir ve fırınlanır. Kırmızı hamur kullanılarak yapılan bir tekniktir. Fırınlama işlemi sırasında sırların akmasını önlemek amacıyla, manganezle karıştırılmış bir yağlı

²⁹ Oluş Arık, Rüçhan Arık, **a.g.e.**, s.17

³⁰ Leyla Yılmaz, **a.g.e.**, s.509

³¹ **a.g.e.**, ss.510

³² Oluş Arık, Rüçhan Arık, **a.g.e.**, ss.18

³³ Muharrem Çeken, "Minai Tekniği Üzerine Bir Değerlendirme", **XII Ortaçağ Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Sempozyumu**, Çanakkale, 2008, s.374.

madde (nebatî yağ) uygulanır. Fırınılandıktan sonra renkler arasında siyah çizgi ortaya çıkar bu hem tahrir görevini hem de ayrıştırıcı görevini görür. sırla hamur arasında kullanılan astar, renkli sır tekniğinde genellikler görülmez. Fakat geç dönem örneklerinde astar kullanımına rastlanılmaktadır³⁴.

³⁴ Dilek Atagün, **Türk Çini Sanatında Renkli Sır Teknikleri Ve Reçeteleri**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s. 28-29.

3. KARATAY MEDRESESİ ÇİNİ ESERLER MÜZESİNDE BULUNAN OSMANLI DÖNEMİ DUVAR ÇİNİLERİ (KATALOG)

Katalog No: 1

Envanter No: 855

Fotoğraf No: 1

Çizim No: 1

Ölçüleri: 25,5x28x4 cm

Tekniği: Renkli Sır

Üretim Yeri ve Dönemi: İznik (?) – 15. Yüzyıl

Tanımı: Eser 01.06.1960 tarihinde Mevlana Müzesi deposundan buraya nakledilmiştir. Krem renk hamurlu ve beyaz renk astarlı olan eser, kareye yakın dikdörtgen formudur.

Bir bütünün parçası olduğu anlaşılan ve günümüzde kenarlarında hafif kırıklar bulunan çini parçası, renkli sır tekniğinde yapılmıştır. Üst kenardan beyaz renkte şerit ile sınırlandırılan eserde asıl kompozisyonun devam ettiği kısım, lacivert, turkuaz ve beyaz renkte olup, çini parçanın tamamı büyük bir ters düz palmet motifiyle kaplanmıştır. Yılmaz Önge “Mevlana Türbesinin Çini Tezyinatı”³⁵ isimli makalesinde türbenin Beylikler döneminde yapılmış çinilerinden bahsetmiş ve bizim incelediğimiz bu çini kompozisyonunu da ters düz palmet motifi tabiriyle isimlendirmiştir. Çininin yüzeyinde derin dökülmeler ve boyada bozulmalar görülmektedir. Envanter kayıtlarına göre müze meydanında yapılan çalışmalarda benzer parçalar da bulunmuştur.

Yılmaz Önge'nin yukarıda belirttiğimiz yazısında “palmet motifleri türbe gövdesinin altındaki poligonal oturtmalığa ait olmalıdır” şeklindeki tabiri, eserin

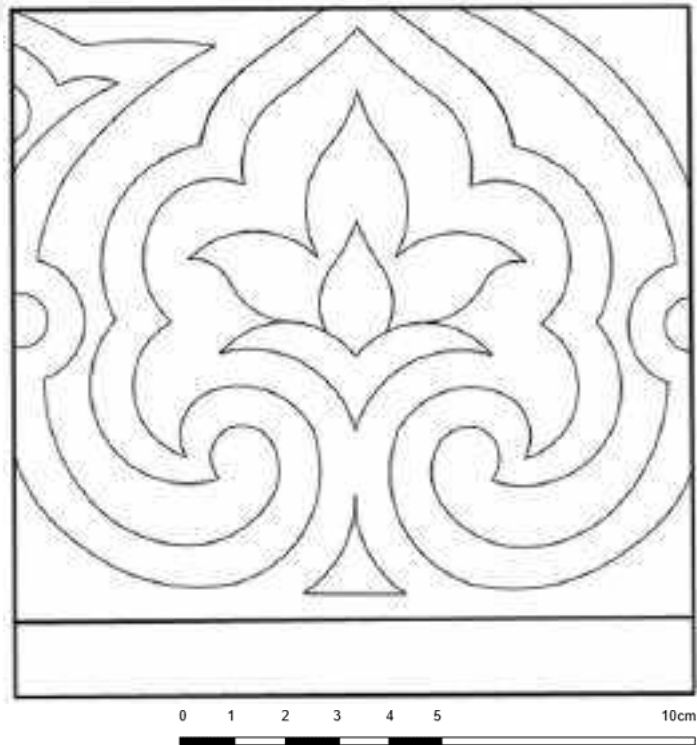
³⁵ Yılmaz Önge, “Mevlana Türbesinin Çini Tezyinatı”, **I. Milli Mevlana Kongresi**, 1985, 401-408.

envanter kayıtlarına göre Mevlâna Türbesi'nin deposundan aktarılmış olması ve aynı zamanda Cuerda Seca tekniğinin 15.yüzyıl'da yaygın olmasından dolayı çini 15. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Fotoğraf 1: 855 Numaralı Eser

T. Gürbüz

Çizim 1: 855 Numaralı Eser

Katalog No: 2

Envanter No: 803

Fotoğraf No: 2

Çizim No: 2

Ölçüleri: 22x16x1,5

Tekniği: Renkli Sır

Üretim Yeri ve Dönemi: İznik – 15. Yüzyıl

Tanımı: Eser 16.07.1959 tarihinde Mevlâna Müzesinden nakledilmiştir. Krem renk hamurlu ve krem renk astarlı, dikdörtgen formudur.

Çinide bezemeler lacivert, turkuaz, sarı ve beyaz renkte, renkli sır tekniğiyle yapılmıştır. Geometrik geçmelerin ve kıvrım dallı rumi motiflerinin hâkim olduğu ana kompozisyon iki kısımdan oluşmuş, alt kısmından sarı renk şerit ile sınırlandırılmıştır. Şeritin hemen üstünde lacivert zemin üzerinde beyaz renkte düğümlü geçmelerle meydana gelmiş geometrik kompozisyon yer almaktadır. Bunu takip eden diğer kısım sol üst köşede sarı ve turkuaz renk dilimli şeritlerle ayrılmış ve köşe kısmında birbirine bağlı turkuaz renkte kıvrım dallı rumi motifleriyle bezenmiştir. Günümüzde eser, kırık ve alçı üzerine yapıştırılmış haldedir. Eser envanter kayıtlarına göre 16. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Mevlâna Müzesinden getirilmiş olan çini parça kompozisyon bakımından Kubbe-i Hadra'nın kazıları esnasında bulunmuş ilk çinilerine benzemektedir. Kazılarda bulunan ve günümüzde Karatay Müzesi'nde muhafaza edilen iki adet çini parçasının araştırmalar sonucunda Karamanoğlu Beyliği dönemine ait olduğu ortaya konulmuştur.³⁶ İncelediğimiz renkli sır tekniğinde yapılmış olan çini parçası da bu araştırmadaki eserlerle, aynı zamanda Victoria ve Albert Müzesi³⁷, Metropolitan Müzesi³⁸ ve Sahip Ata Vakıf Müzesinde sergilenen örneklerle³⁹

³⁶ Ayrıntılı bilgi için **bkz.** Naci Bakırcı, "Kubbe-i Hadra'nın Karamanoğlu Döneminden Günümüze Değişen Çinileri", *İstem*, 18, 36, 2020, 541-557.

³⁷ Görsel için **bkz.**, (<https://collections.vam.ac.uk/item/O186235/tile-panel>, 2023)

³⁸ Görsel için **bkz.**, (<https://www.metmuseum.org/art/collection>, 2023)

³⁹ Ayrıntılı bilgi için **bkz.** Çetin Öztürk, Ali Fuat Baysal, "Yeni Bilgiler Işığında Kubbe-i Hadra Çinileri", *Art Sanat*, 18, 2022, 319-340.

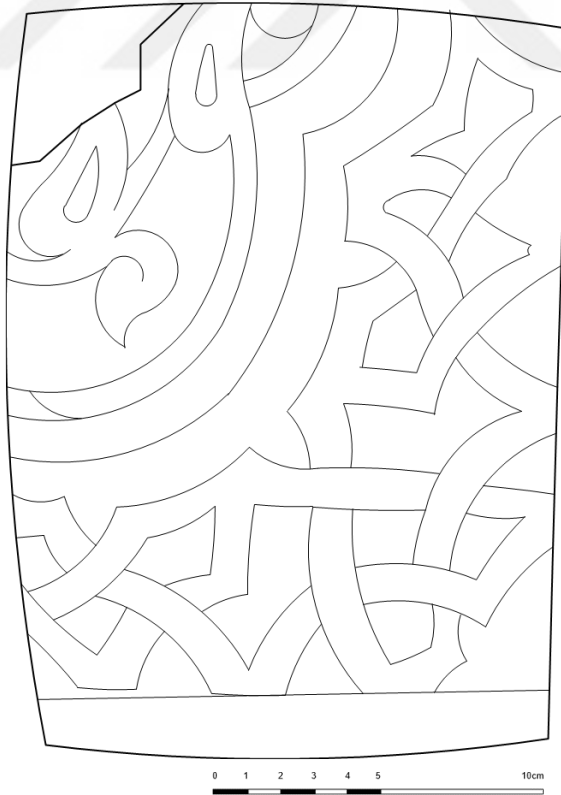
malzeme, teknik ve süsleme bakımından benzerlik göstermektedir. Çinili Köşk'te sergilenen Karamanoğlu İbrahim Bey İmareti mihrabını⁴⁰ da incelediğimiz zaman alt kısımlarda bulunan çinilerdeki düğümlü geçmeler ve mihrabın tamamında görülen renk kullanımıyla benzerlik göstermiş olmasından yola çıkarak eser 15. yüzyıla tarihlendirilebilir.

⁴⁰Görsel için bkz., (<https://kulturenvanteri.com/tr/yer/cinili-kosk/946d4570-1084-4b41-b03a-19c5de06ecd7/>, 2023)

Fotoğraf 2: 803 Numaralı Eser

T. Gürbüz

Çizim 2: 803 Numaralı Eser

Katalog No: 3

Envanter No: 804

Fotoğraf No: 3

Çizim No: 3

Ölçüleri: 18,5x17,5x1,5 cm

Tekniği: Renkli Sır

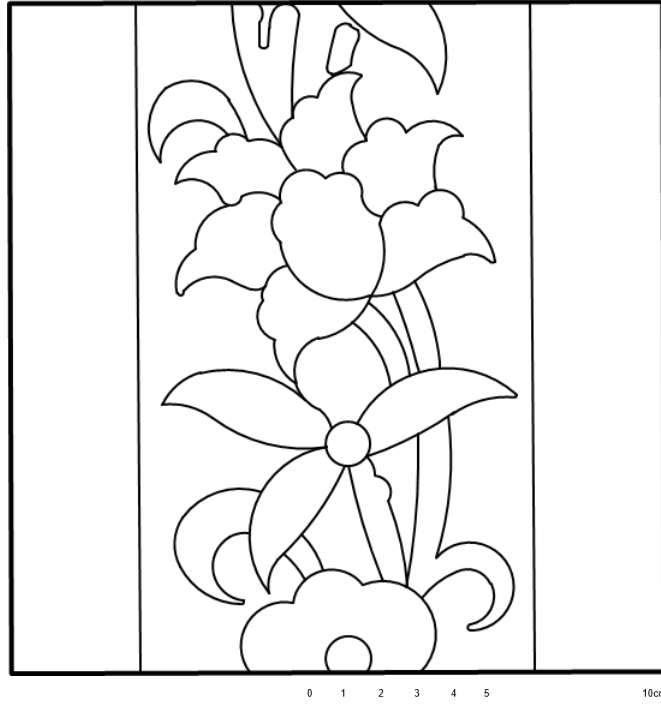
Üretim Yeri ve Dönemi: İznik – 15. Yüzyıl

Tanımı: Eser 16.07.1959 tarihinde Mevlâna Dergâhından devredilmiştir. Çini parça, krem renk hamurlu, krem renk astarlı ve renkli sırlıdır. Dikdörtgen biçimli çini, renkli sır tekniğinde yapılmış olup bitkisel bir kompozisyona sahiptir.

Kompozisyon, iki bordür kenarda turkuaz renkte şerit arasına lacivert renkte zemin üzerine oluşturulmuştur. Alt kısımdan çıkan kıvrım dallar üzerine üç farklı motif resmedilmiştir. Her bir motifin boyutu birbirinden farklıdır. Kademeli olarak yerleştirilen penç ve hatayi motifleri alttan üste doğru büyümektedir. Günümüzde dikdörtgen bir taş parçası üzerine yapıştırılmış halde olup, kenarlarından kırık olduğu görülen çini yüzeyinde derin dökülmeler, sırda çatlama ve bozulmalar görülmektedir. Eserin kesin tarihi bilinmemekle birlikte, envanter kaydında verilen bilgiler ile aynı zamanda malzeme ve teknik özellikleri incelendiğinde 15. yüzyıla tarihlendirmek mümkündür.

Fotoğraf 3: 804 Numaralı Eser

T. Gürbüz

Çizim 3: 804 Numaralı Eser

Katalog No: 4

Envanter No:849

Fotoğraf No: 4

Çizim No: 4

Ölçüleri: 15,5x13,5x4 cm

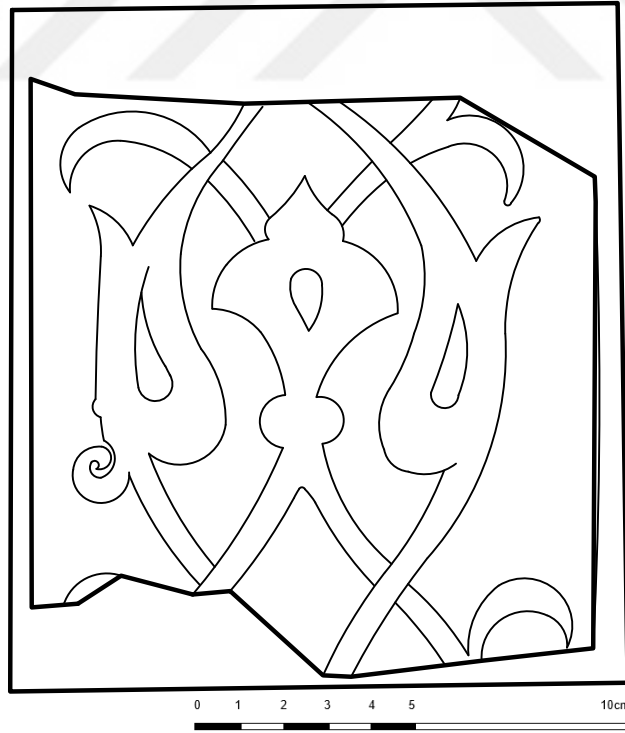
Tekniği: Renkli Sır

Üretim Yeri ve Dönemi: İznik – 15. Yüzyıl

Tanımı: Eser 01.06.1960 tarihinde Mevlâna Müzesi deposundan nakledilmiştir. Çini kırmızıya yakın renk hamurlu ve renkli sırlıdır. Dikdörtgene yakın bordür formdaki çinide bitkisel bir kompozisyon hâkimdir. Kompozisyon, iki kenarda ince turkuaz renkte şerit arasına lacivert renk zemin üzerine oluşturulmuştur. Merkezde turkuaz renk dolgulu orta bağ motifi kök ve tepe kısmından saplarla iki yana ayrılmıştır. Orta bağ motifinin merkezine beyaz renk dolgulu damla şeklinde bezeme yerleştirilmiştir. Motifin iki yanına beyaz renkli büyük rumi motifleri uygulanmıştır. Rumi motifleri alt ve üst uçlarından orta bağ motifini keserek birleşmiştir. Parçanın motif ilerleyişi ve formu bordür çinisi olabileceğini göstermektedir. Motifler siyaha yakın renkte tahrirlenmiştir. Çininin yüzeyinde derin dökülmeler görülmektedir. Eser envanter kaydında 16. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Ancak renkli sır tekniğinin kullanımı ve desen özelliklerinden yola çıkarak 15. yüzyıla tarihlendirmek mümkündür.

Fotoğraf 4: 849 Numaralı Eser

T. Gürbüz

Çizim 4: 849 Numaralı Eser

Katalog No: 5

Envanter No: 982

Fotoğraf No: 5

Çizim No: 5

Ölçüleri: 25,5x28,5x2 cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: İznik – 16. Yüzyıl

Tanımı: Eser envanter kayıtlarına göre 26.02.1964 tarihinde Topkapı Sarayı'ndan müzeye nakledilmiştir. Çini krem renk hamurlu, beyaz renk astarlı ve şeffaf sırlıdır. Dikdörtgen formlu çini, ulama bir kompozisyonun parçası olup sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Çini karoda, sağ kenarda yarım halde resmedilmiş madalyon büyük, kabarık ve parlak mercan kırmızısı renkte sarılma rumi motifinden oluşturulmuştur. Madalyon kobalt mavisi zemin üzerine beyaz renkte yarım lale motifi ve etrafına yerleştirilmiş bahar dallarıyla bezenmiştir. Büyük rumi motifinin bir kolu karonun sol tarafını çevrelemiştir. Çevrili alan içine beyaz renk zemin üzerine iki tane birbirine bağlı büyük hatayi motifi yerleştirilmiştir. Hatayi motifleri kobalt mavisi, mercan kırmızısı ve yeşil renkte yapılmış, kobalt mavisi renkle tahrirlenmiştir. Hatayi motiflerinin birisinden çıkan gonca çiçek(goncagül) ve serbest yerleştirilmiş saz yapraklar kompozisyona bütünlük katmıştır. Günümüzde kenarlarında hafif kırıklar bulunan çininin yüzeyinde hafif dökülmeler, sırda köpürme ve çatlaklar görülmektedir. Klasik devir Osmanlı çini sanatının öne çıkan özelliklerinden olan hafif kabarık, parlak mercan kırmızısı renginin kullanılmış olduğu kompozisyonun tamamı, Topkapı Sarayı III. Ahmet Kütüphanesi güneydoğu eyvanında görülmektedir.⁴¹ Eserin net olarak III. Ahmet Kütüphanesinden olduğu bilinmemektedir, fakat birebir aynı kompozisyona sahip olması bu şekilde değerlendirmemize olanak sağlamıştır. Zekiye Uysal makalesinde çiniler için bir tarihlendirme yapmıştır. Uysal'ın yaptığı tarihlendirme ve envanter kaydı dikkate alınarak 16. yüzyıla tarihlendirilebilir.

⁴¹ Ayrıntılı bilgi için bkz., Zekiye Uysal, "Topkapı Sarayında III. Ahmet Kütüphanesi ve Çini Bezemeleri", *ÇOMÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 2019, 71-100.

Fotoğraf 5: 982 Numaralı Eser

0 1 2 3 4 5 10cm

H. Albay

Çizim 5: 982 Numaralı Eser

Katalog No: 6

Envanter No: 2349

Fotoğraf No: 6

Çizim No: 6

Ölçüleri: 23,5x11,5 cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: İznik- 16. Yüzyıl

Tanımı: Eser 08.10.1990 tarihinde müsadere yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Krem renk hamurlu, krem renk astarlıdır ve sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Günümüzde kırık olduğu görülen dikdörtgen biçimli çini parçası, üzerinde ulama bir kompozisyon görüldüğünden muhtemelen kare bir forma sahiptir.

Bir bütünün parçası olan ulama çinide beyaz zemin üzerine turkuaz, kobalt mavisi, kırmızı ve yeşil renkten oluşan iri yarım hatayi motifi, altta yarım penç motifine ve karşısında küçük yarım hatayi motifine iki ince dal ile bağlanmıştır. Sağ üst köşe çapraz olarak turkuaz renkte kıvrımlı ve rumi ile bezenmiş iki şerit ile kesilmiştir. Bu köşeye yeşil renkte üstten sarkan saz yaprak ve büyük hatayi motifine bağlı olan yarım hatayi motifi yerleştirilmiştir. Ulama sınırları hatayi ve penç motifini kesen akslar arasındadır. Bütün bezemeler siyah renkle tahrirlenmiştir. Çini yüzeyinde hafif dökülmeler, sırda çatlama ve köpürme görülmektedir. Eser orta kısmından kırık olup yapılandırılmış ve ahşap bir çerçeveye içine alınmıştır. Eser malzeme, teknik, süsleme özellikleri açısından ele alındığı zaman ve benzer örnekleriyle karşılaştırıldığında 16. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Fotoğraf 6: 2349 Numaralı Eser

0 1 2 3 4 5 10cm

T. Gürbüz

Çizim 6: 2349 Numaralı Eser

Katalog No: 7

Envanter No: 2351

Fotoğraf No: 7

Çizim No: 7

Ölçüleri: 17x8,5x2 cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: İznik - 16. yüzyıl

Tanımı: Eser 08.10.1990 tarihinde müsadere yoluyla müze koleksiyonuna dâhil edilmiştir. Krem renk hamurlu, beyaz renk astarlıdır ve sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Günümüzde üst kısmından kırık olduğu görülen dikdörtgen biçimli çini parçası, üzerinde ulama bir kompozisyon görüldüğünden muhtemelen kare bir forma sahiptir.

Çininin üzerinde bitkisel bir kompozisyon dikkati çeker. Çini parçasının alt kenarında bir kısmı görünen, zemini kırmızı olan büyük bir saz yaprağı, sol kenarında ise turkuaz renkli yarım halde büyük bir saz yaprağı ve içine yerleştirilmiş lale motifi görülmektedir. Lalenin zemininde beyaz, çanak kısmında kırmızı, taç kısmında kobalt mavisini kullanılmıştır. İki yaprağın arasında resmedilen bahar dalının sap kısmı koyu yeşile boyanmış ve üzerine beş yapraklı çiçekler yerleştirilmiştir. Çiçeklerin ortası kırmızı ve beyaza, yaprakları kobalt mavisine, aralarındaki yapraklar ise açık yeşile boyanmıştır. Tüm motiflerin etrafı siyah renkle tahrirlenmiştir. Çininin yüzeyinde derin dökülmeler, sırda köpürme ve dökülmeler görülmektedir. Eserin benzer kompozisyona sahip örneklerini⁴² Eyüp Sultan Camii ve Türbesi'nde görmekteyiz. Ayrıca Paris Louvre Müzesi⁴³, Victoria ve Albert Müzesi⁴⁴, Gülbenyan Koleksiyonu⁴⁵ gibi ünlü müzelerde de benzer kompozisyona sahip eserler mevcuttur.

⁴² Yayınlanmış bir benzeri için bkz., Gönül Öney, **Türk Çini Sanatı**, 1976, s.73.

⁴³(https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tile_panel_mandorla_Louvre_OA3919-2-247e.jpg, 2023)

⁴⁴ (<https://collections.vam.ac.uk/item/O90733/tile-panel-unknown>, 2023)

⁴⁵Sitare Turan Bakır, **İznik Çinileri ve Gülbenkyan Koleksiyonu**, 1999, Ankara.

Eser envanter kaydında 19. yüzyıla tarihlendirilmiştir fakat yukarıda bahsettiğimiz benzer örnekleriyle karşılaştırma yapıp malzeme, teknik ve süsleme özellikleri de dikkate alınarak 16. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Fotoğraf 7: 2351 Numaralı Eser

T.Gürbüz

Çizim 7: 2351 Numaralı Eser

Katalog No: 8

Envanter No: 839

Fotoğraf No: 8

Çizim No: 8

Ölçüleri: 18.5x22x3 cm

Tekniği: Sıraltı

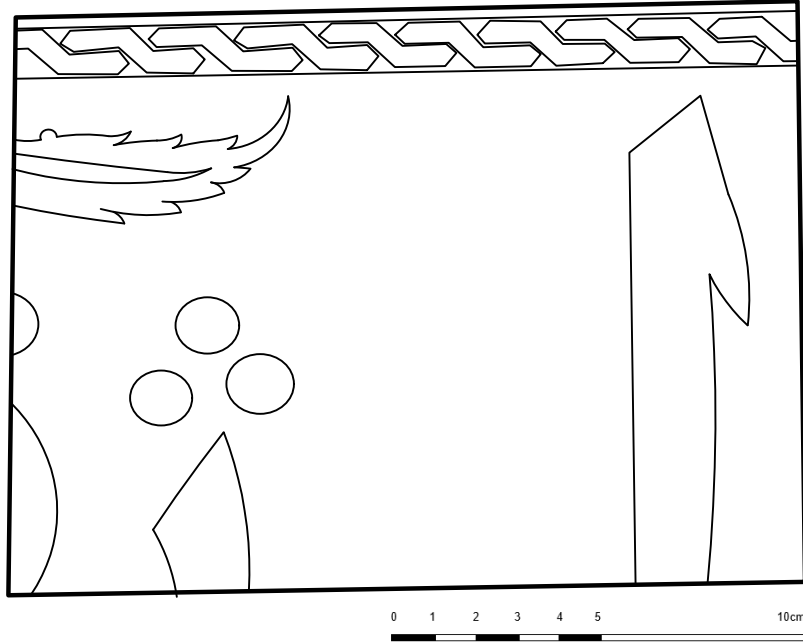
Üretim Yeri ve Dönemi: İznik – 16-17. Yüzyıl

Tanımı: Eser 18.05.1960 tarihinde Mevlâna Müzesi deposundan nakledilmiştir. Çini krem renk hamurlu, krem renk astarlıdır ve sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Kareye yakın dikdörtgen formlu kırık bir parça olan çini, turkuaz ve lacivert renk zemin üzerine yazı, bitkisel ve geometrik motiflerle bezenmiştir.

Üst kenarında lacivert renk zemin üzerine beyaz renkte zencerek motifinin işlenmiş olduğu bir bordür oluşturulmuştur. Bordür bitiminde turkuaz renk zemin üzerine Arap alfabesiyle muhtemelen sülüs hattıyla yazılmış iki tane yarım elif harfi görülmektedir. Harflerin hemen yanında başka bir harfin parçası olduğu düşünülen dikey çizgi ve bunun üstünde üç nokta mevcuttur. Sol üst köşede yatay halde yerleştirilmiş saz yaprağı motifi vardır. Tüm motiflerin etrafı siyah renkle tahrirlenmiştir. Kitabeli bir çini levhaya ait olduğu anlaşılan parça, dikdörtgen formda olup kırık haldedir. Çininin yüzeyinde derin dökülmeler, sırda köpürme ve çatlamlar görülmektedir. Bazı kısımlarda boyanın bozulmasından kaynaklı renk değişimleri gözlenmektedir. Eserin tarihlenmesiyle ilgili envanter kayıtlarında sadece Osmanlı dönemine ait olduğu belirtilmektedir. Süsleme özellikleri dikkate alınarak eser 16-17. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Fotoğraf 8: 839 Numaralı Eser

T. Gürbüz

Çizim 8: 839 Numaralı Eser

Katalog No: 9

Envanter No: 896/3

Fotoğraf No: 9

Çizim No: 9

Ölçüleri: 42x79x1 cm

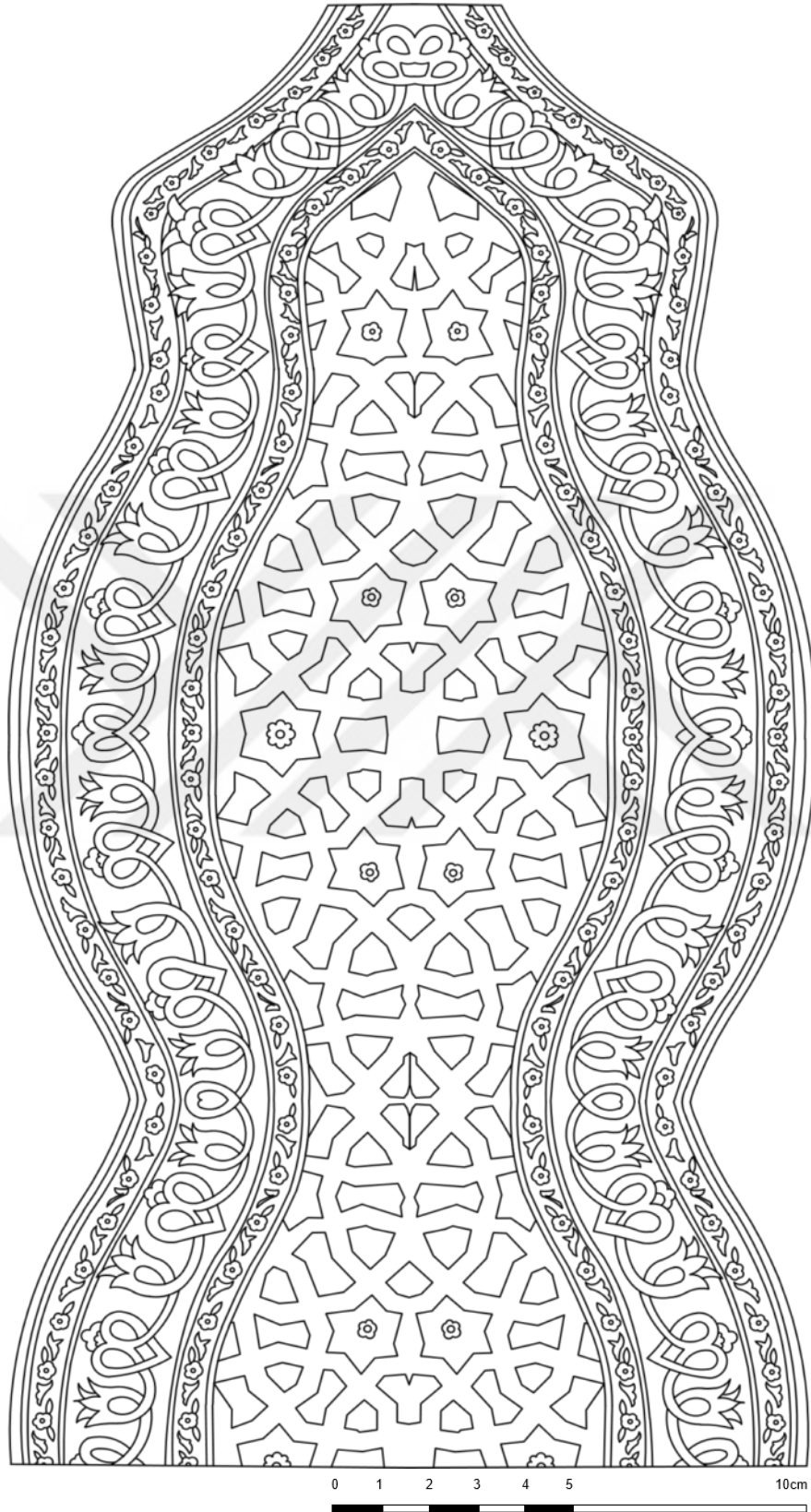
Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 17. Yüzyıl

Tanımı: Eser 30.09.1961 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alma yoluyla müzeye getirilmiştir. Çini krem renk hamurlu, krem renk astarlı ve şeffaf sılıdır. Sekiz parçanın birleşmesi ile oluşturulmuş bir panodur. Geometrik ve bitkisel süslemenin bir arada kullanıldığı pano $\frac{1}{2}$ simetri düzeniyle oluşturulmuştur. Bezemeler, turkuaz renk zemin üzerine siyah, beyaz, kobalt mavisi, kırmızı ve yeşil renkte yapılmış, siyah renk ile tahrirlenmiştir. Renklerin canlı kullanımıyla ve bezemelerin ahengiyle hareketlilik kazanmış pano, kenar kısımlarında üç bordür ve orta kısım olmak üzere dört farklı bezemeden oluşmaktadır. En dışta turkuaz renk ile sınırlandırılmış, beyaz ince şerit arasındaki bordür kobalt mavisi zemin üzerine rumi ve penç motiflerinin dizilimiyle oluşmuş bir kompozisyona sahiptir. Bu kompozisyona sahip iki bordür arasına, daha kalın, turkuaz renk zemin üzerine geçme motifleriyle birbirine bağlanmış stilize çiçek motifleri yerleştirilmiştir. Orta kısım zemini turkuaz renk olup, siyah renkte, tamamlanmamış onikigenlerin geçmeleriyle oluşmuştur. Bu onikigenin köşe noktalarının 60° açılı ile altı adet onikigenin birbirine ilmeklenmesi ile merkezde altı köşeli yıldız meydana gelir. İki parça desen yanlış olarak birleştirilmiştir. Dolayısıyla merkezdeki geometrik desen bozuktur. Çini pano, bu kompozisyonun tekrar etmesiyle bezenmiştir. Yıldız formlarının içerisine yerleştirilmiş olan küçük stilize çiçek motifleri kompozisyonla bütünlük sağlamıştır. Eser günümüzde koruma amaçlı alçı bir pano içine alınmış olup bir kenarı kırıktır. Çininin yüzeyinde hafif dökülmeler, sırda köpürme ve çatlamlar görülmektedir. Eser malzeme, teknik ve süsleme özelliklerine bakılarak, envanter kaydı da dikkate alınarak 17. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 9: 896/3 Numaralı Eser

H. Albay

Çizim 9: 896/3 Numaralı Eser

Katalog No: 10

Envanter No: 1233/7

Fotoğraf No: 10

Çizim No:10

Ölçüleri: 19,5x19,5x1,5cm

Tekniği: Sıraltı

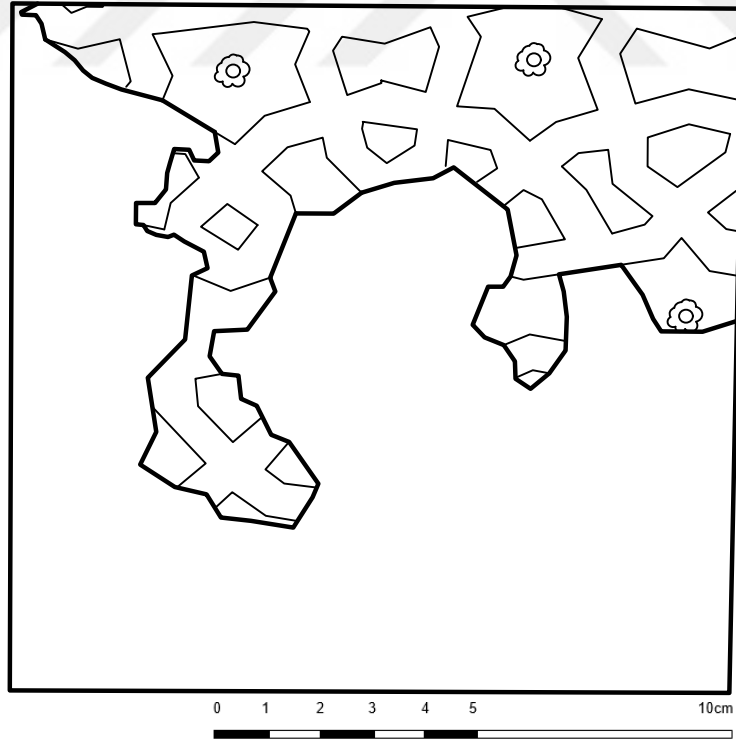
Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya-17.yüzyıl

Tanımı: Eser 10.11.1967 tarihinde Lütfi Temizerler isimli şahıstan satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Krem renk hamurlu olup sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Kare formludur.

Eser turkuaz renk zemin üzerine siyah renkte geometrik bir bezemeye yapılmıştır. Büyük oranda eksik olan kompozisyon, görüldüğü kadarıyla ve benzerlerinden yola çıkılarak yorumlanabilmiştir. Kompozisyon merkezde bulunan onikigenin tam ortasına yerleştirilen altı köşeli yıldızın kolları arasındaki noktaların her birine birer onikigenin köşe noktalarının yerleştirilmesi ile oluşturulmuştur. Altı köşeli yıldız ve onikigenler siyah renkte şeritlerle oluşturulmuştur. Geometrik bezemeler arasında sarı renkte stilize çiçek desenleri görülmektedir. Bu uygulama çiniye hareketlilik kazandırmıştır. Yüzeyi büyük oranda dökülmüş olan eserin arka yüzeyinde fazla derin olmayan çukurluklar vardır. Yüzeyde görülen kısımda sırda dökülme ve çatlama vardır. İncelen bu çini parçası araştırmamızın dokuzuncu kataloğunda yer alan 896/3 envanter numaralı eserle aynı kompozisyona sahiptir. Müzeye farklı kişiler tarafından farklı tarihlerde getirilmiştir. İki de Kütahya üretimi olduğundan bu eserin diğerinin bir parçası olabileceğini düşünmek mümkündür. Eser malzeme, teknik ve süsleme özelliklerine bakılarak 17. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 10: 1233/7 Numaralı Eser

T. Gürbüz

Çizim 10: 1233/7 Numaralı Eser

Katalog No: 11

Envanter No: 941

Fotoğraf No: 11

Çizim No: 11

Ölçüleri: 30x30x3,5 cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya– 17. Yüzyıl

Tanımı: Eser 18.01.1964 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alınarak müze koleksiyonuna dahil edilmiştir. Çini kırmızıya yakın renk hamurlu, krem renk astarlı ve şeffaf sırlıdır. Günümüze sağlam halde gelmiş olan çini kare bir forma sahip olup sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Bir kitabe parçası olduğu düşünülen yazılı çinide, serbest kompozisyonda düzenlenmiş renk geçişleriyle kabartma bir görünüm elde edilmeye çalışılmıştır. Zemin kobalt mavisi renkte olup üzerine yan aksta yeşil renkte rumilerle bezenmiş “S” kıvrımları yapan dallar yerleştirilmiştir. Yine sol alt köşeden çıkan rumilerle bezeli dal üstte iki yana ayrılmış ve uçları rumilerle sonlandırılmıştır. Yan akstan ve köşeden çıkan bu dallar birbirini kesmektedir. Bu bitkisel kompozisyonun üzerine, tamamını kaplayacak şekilde, beyaz renkte sülüs hattıyla Arap harfleri yazılmıştır. Oldukça cılız bir hurufata sahiptir. “Elif, sin, ayn” harfleri net olarak görülmekle birlikte “Gâle’n-Nebiiyyü aleyhi’s selâm” “Nebi aleyhi’s selâm şöyle buyurdu (dedi)” şeklinde bir ifade olduğu tahmin edilmekte olup bir hadis metninin başlangıç kısmıdır. Motifler ve yazı soluk, griye yakın bir renk ile tahrirlenmiş ve bazı motifler bu renkle dolgulanmıştır. Sır matlaşmış ve yer yer dökülmüştür. Boyada bozulmalar görülmektedir. Eser envanter kayıtlarında 17. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 11: 941 Numaralı Eser

H. Albay

Çizim 11: 941 Numaralı Eser

Katalog No: 12

Envanter No:983

Fotoğraf No: 12

Çizim No: 12

Ölçüleri: 24,5x25x1,5 cm

Tekniği: Sıraltı

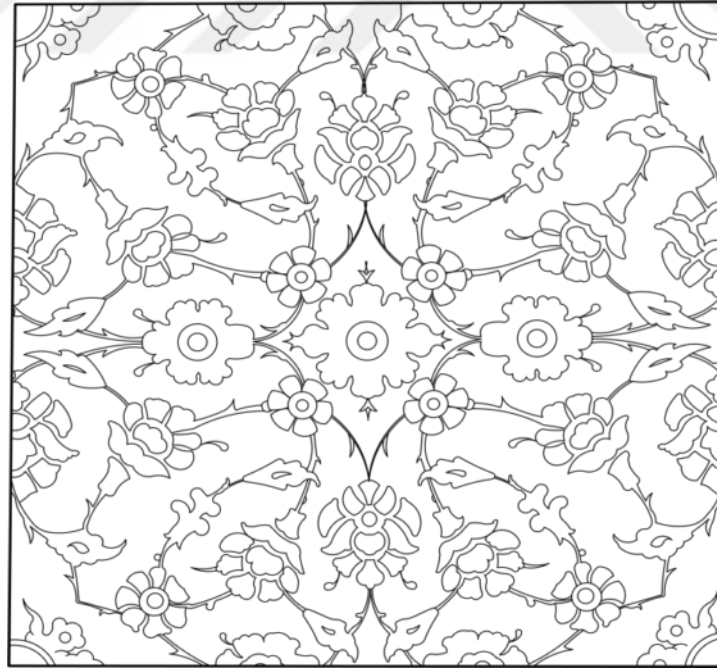
Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 17. yüzyıl

Tanımı: Eser envanter kayıtlarına göre 26.02.1964 tarihinde Topkapı Sarayı'ndan nakledilmiştir. Çini krem renk hamurlu, beyaz renk astarlı ve şeffaf sırlıdır. Kareye yakın formda olup sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Çini bezemesinde, ¼ oranında oluşan mavi-beyaz üslupla yapılmış ulama kompozisyon bulunur. Merkezde desenden bağımsız olarak yerleştirilen penç motifi ve penç motifini çevreleyen dört hatayı motifinden çıkan helezonik kıvrımlar kompozisyonun ana şemasını oluşturmaktadır. Helezonik olarak kıvrılan dallar üzerinde hatayı ve penç motifleri sıralanmış, sümbül motifi ile sonlandırılmıştır. Dört köşede desenden bağımsız penç motifleri yer almaktadır. Zemin rengi beyaz bırakılarak desenler koyu mavi renkle tahrirlenmiştir. Mavi rengin yanı sıra turkuaz rengin de kullanıldığı görülmektedir. Desen Haliç işi de denilen çift tahrir tekniğiyle çilmiştir. Günümüzde bir kenarından orta kısmına kadar kırık olan çinide sırda yer yer köpürme, çatlama ve matlaşma, boyada akma görülmektedir. Kompozisyonun tamamı Topkapı Sarayında Sunnet Odası ve Revan Köşkü⁴⁶ duvarlarında görülebilir. Buradaki çinilerle birebir benzer olmasından, malzeme ve teknik özellikleri bakımından eser 17. yüzyıla tarihlendirilebilir.

⁴⁶Müge Bozbaş, **İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi Revan Köşkünde Bulunan Çiniler Ve Karakteristik Özellikleri**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2008, 57-58.

Fotoğraf 12: 983 Numaralı Eser

0 1 2 3 4 5 10cm

H. Albay

Çizim 12: 983 Numaralı Eser

Katalog No: 13

Envanter No: 870

Fotoğraf No: 13

Çizim No: 13

Ölçüleri: 21,5x12,5x1,2 cm

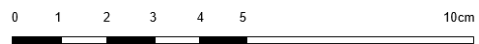
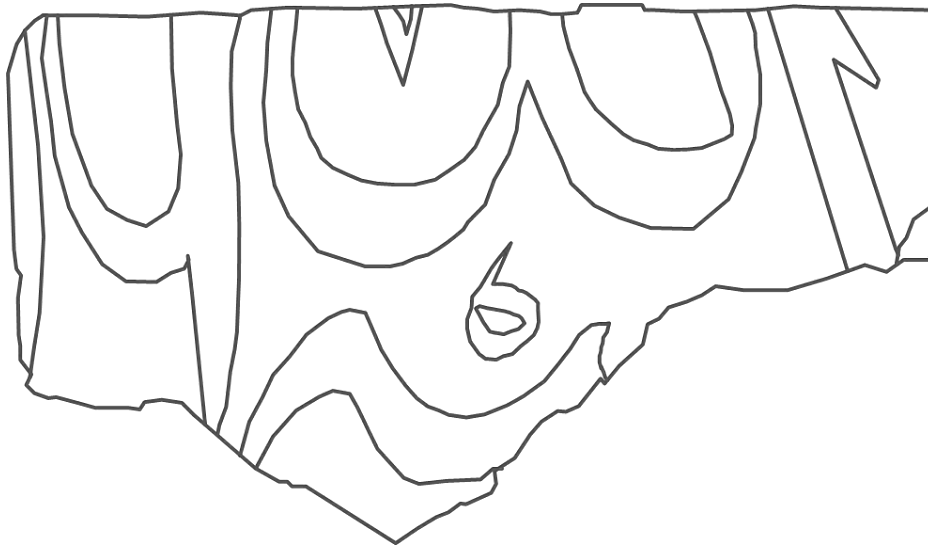
Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 18. Yüzyıl

Tanımı: Eser envanter kayıtlarına göre 30.09.1961 tarihinde Kütahya'dan satın alma yoluyla getirilmiştir. Çini krem renk hamurlu, beyaz renk astarlı ve şeffaf sırlıdır. Sıraltı tekniğinin uygulandığı çininin üzerinde yazılı bir kompozisyon dikkati çekmektedir. Çini parçası lacivert renk zemin üzerine beyaz renkte Arap harfleri ile bezenmiştir. Kırık bir parça olduğundan yazıda anlam bütünlüğü oluşturulamamıştır. Aynı zamanda bir sonraki eserle de aynı yazı kuşağına ait olduğu düşünülmele beraber birleşim yapıldığı zaman da yine bir anlam bütünlüğü sağlanamamıştır. Fakat sağdan sola bakıldığı zaman üzerinde sülüs hattıyla “Allah” lafzı yazılı olduğu görülmektedir. Alt satırda görülen kısım “sin” harfi olarak tamamlandığı zaman “Bismillahirrahmanirrahim” yazılı olabileceği düşünülmüştür. Sol kenardaki harfin ne olduğu çözülememiştir. Harflerin alt kısmında ise hareke denilen işaretler görülmektedir. Bütün bezemelerin etrafı siyah renkte tahrirlenmiştir. Günümüzde gayrimuntazam kırık olduğu görülen dikdörtgenvari çini parçası muhtemel bir panoya aittir. Çininin yüzeyinde dökülmeler, sırda çatlama ve köpürme, boyada akmalar görülmektedir. Eser malzeme, teknik ve süsleme özelliklerine bakılarak 18. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 13: 870 Numaralı Eser

T. Gürbüz

Çizim 13: 870 Numaralı Eser

Katalog No: 14

Envanter No: 871

Fotoğraf No: 14

Çizim No: 14

Ölçüleri: 21,2x12x1,2 cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 18. Yüzyıl

Tanımı: Eser 30.09.1961 tarihinde satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Çini krem renk hamurlu, beyaz renk astarlı ve şeffaf sırlıdır. Sıraltı tekniğinin uygulandığı çinide yazılı bir kompozisyon dikkati çekmektedir. Lacivert renk zemin üzerine beyaz renkte Arap harfleri ile bezenmiş olup kırık olduğundan yazılar çözülememiştir. Üst kısmında hareke denilen işaret ve “he” harfi görülmektedir. Harekede ve “he” harfinde gözler turkuaz renkte uygulamıştır. Bütün bezemelerin etrafı siyah renkle tahrirlenmiştir. Günümüzde sol kenarından kırık olduğu görülen dikdörtgen biçimli çini parçası muhtemel bir panoya aittir. Çini yüzeyinde dökülmeler, sırda köpürme ve çatlamlar, boyada akma ve bozulmalar görülmektedir. Alt köşesinde delik vardır. Eser malzeme, teknik ve süsleme özelliklerine bakılarak 18. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 14: 871 Numaralı Eser

T. Gürbüz

Çizim 14: 871 Numaralı Eser

Katalog No: 15

Envanter No: 873

Fotoğraf No: 15

Çizim No: 15

Ölçüleri: 20x20x1,5 cm

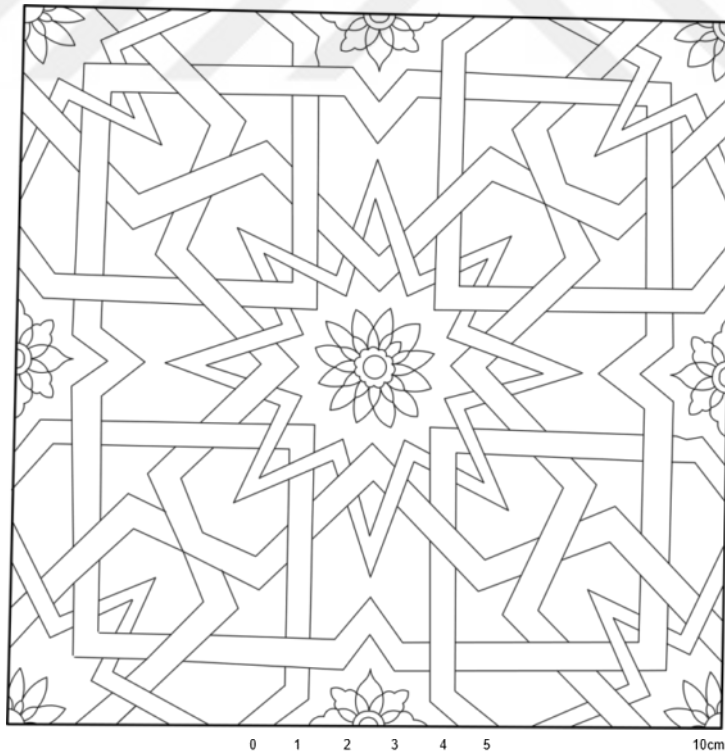
Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 18. Yüzyıl

Tanımı: Eser 30.09.1961 tarihinde satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Çini kırmızı renk hamurlu, beyaz renk astarlı ve şeffaf sırlıdır. Sıraltı tekniğinin uygulandığı ulama karo çini, kare formda olup yüzeyinde geometrik bir kompozisyon hâkimdir. $\frac{1}{4}$ simetri düzeninde oluşturulan kompozisyonda sonsuzluk ilkesi vardır. Merkezde ortasında stilize bir çiçek motifi yer alan sekiz köşeli yıldız, dörtkenarından kalın zikzak oluşturan şeritlere geçme yaparak bağlanmıştır. Geçme kısımları patlıcan moru renk ile dolgu yapılarak onaltı köşeli bir yıldız formu vermiştir. Bu kompozisyonun etrafını dörtkenarından yıldız motifi oluşturan kare bir şerit çevrelemektedir. Bezemeler lacivert renk zemin üzerine patlıcan moru, turkuaz ve sarı renkte yapılmış, tamamı siyah renk ile tahrirlenmiştir. Günümüzde sol alt köşesinden kırık, üst köşesinden çatlak ve yapıştırılmış haldedir. Çini yüzeyinde dökülmeler, sırda çatlama ve köpürmeler, boyada akma ve bozulmalar görülmektedir. Eser envanter kayıtlarında 18. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 15: 873 Numaralı Eser

H. Albay

Çizim 15: 873 Numaralı Eser

Katalog No: 16

Envanter No: 895

Fotoğraf No: 16

Çizim No: 16

Ölçüleri: 40x40 cm – Bir kenar: 16 cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 19. Yüzyıl

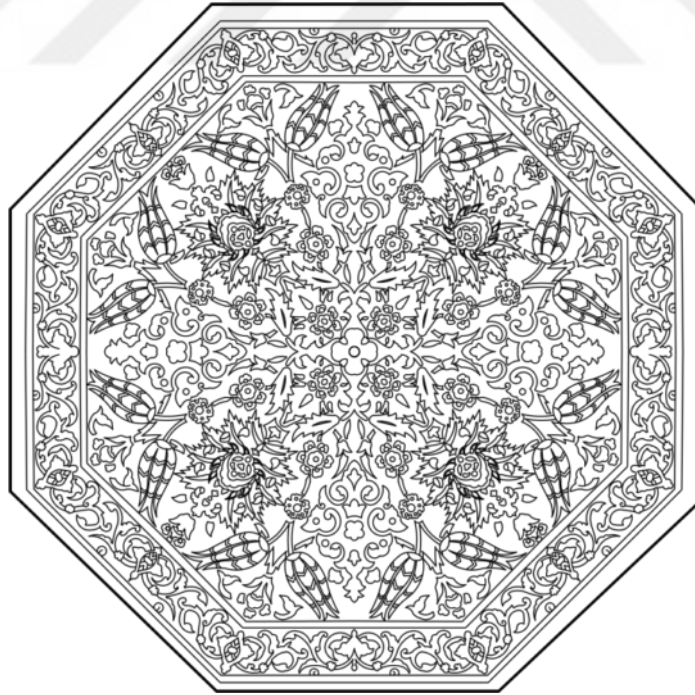
Tanımı: Eser 30.09.1961 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Çini krem renk hamurlu, krem renk astarlı ve şeffaf sılıdır. Sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Günümüzde sağ alt köşesi kırık ve parçaları eksik olduğu görülen çini, sekizgen formlu olup dört parça halinde sonradan koruma amaçlı yine sekizgen formda bir alçı içine yerleştirilmiştir. Çini üzerinde bitkisel bir kompozisyon dikkat çekmektedir. Kenarlardan ince şerit halinde turkuaz renkte iki şerit ile sınırlandırılmıştır. Bu şeritlerin arasına lacivert zeminli bir bordür yerleştirilmiştir. Bordürün tekrar eden bir kompozisyonu vardır. Merkezde kırmızı renkteki palmetten iki tarafına da beyaz renkte kıvrım dallar ayrılmıştır. Dalların uç kısımlarında rumi motifi, ayrıca rumilere uzanan kolda ve palmet motifinin olduğu birleşim kısımlarında ortabağ uygulaması görülmektedir. Ortabağlar yeşil ve turkuaz renkte yapılmıştır. Orta kısımda kompozisyon beyaz renk zemin üzerine yapılmıştır. Merkeze yerleştirilmiş dilimli rozetin dört tarafına küçük penç motifleri resmedilmiştir. Penç motifinden iki yana uzanan dallar üzerine ikişer tane birbirini takip eden yine küçük penç motifleri yerleştirilmiştir. Uç kısımda bu dallar iki yöne ayrılmış ve kırmızı renk dolgulu lale motifleri ile sonlandırılmıştır. Yanlara ayrılmış hafif eğimli lale motiflerinin oluşturduğu alanlara turkuaz renk ve lacivert renk dolgulu iki farklı hatayi motifi yerleştirilmiştir. Lacivert renk dolgulu hatayi motifleri sekizgen formlu çinide kesişim noktalarına denk gelmektedir. Hatayi motiflerinin tepe kısımlarına ve lale motiflerinin aralarına rumi tepelik motifi uygulanmıştır. Rumi tepelikler de lacivert renkte dallarla hatayi motiflerine bağlanmıştır. Penç motiflerinden lale motiflerine uzanan ve birbirine paralel yerleştirilmiş yeşil renk

dolgulu saz yapraklar kompozisyona hareketlilik kazandırmıştır. Bütün bezemeler siyah renkle tahrirlenmiştir. Çini yüzeyinde bazı noktalarda hafif dökülmeler, sırda çataklar ve köpürme, boyada akma ve bozulmalar görülmektedir. Eseri mazleme, teknik ve süsleme özelliklerinden yola çıkarak 19. yüzyıla tarihlendirmek mümkündür.

Fotoğraf 16: 895 Numaralı Eser

H. Albay

Çizim 16: 895 Numaralı Eser

Katalog No: 17

Envanter No: 874

Fotoğraf No: 17

Çizim No: 17

Ölçüleri: 20x8,5x1,5 cm

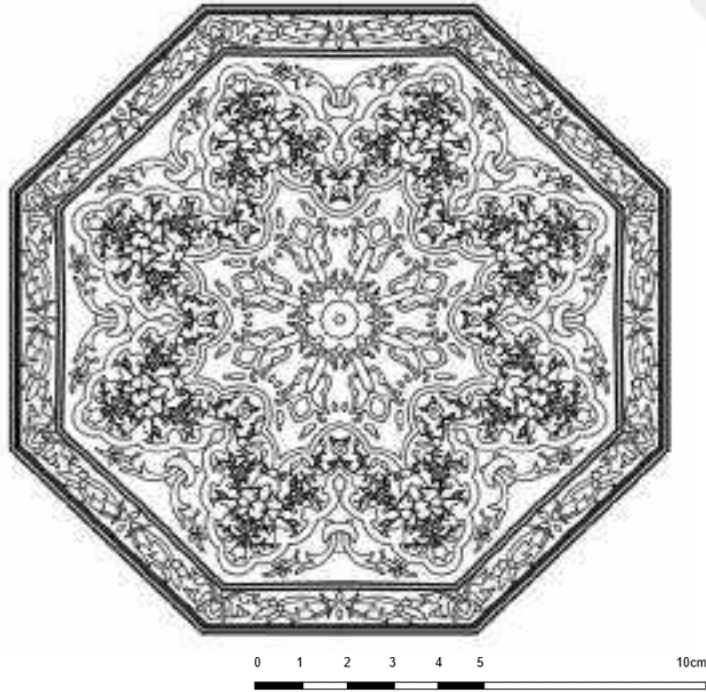
Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 19. Yüzyıl

Tanımı: Eser envanter kayıtlarına göre 30.09.1961 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Çini krem renk hamurlu ve şeffaf sırlıdır. Bezemeler sır altına yapılmış olup 1/8 simetri ile oluşmuş ulama bir kompozisyona sahiptir. En dışta kobalt mavisi ile sınırlandırılmış olan parça içte onu takip eden iki beyaz şerit arasında oluşturulan bordür kısmı ile merkezdeki kompozisyon sınırlandırmıştır. Bordür kısmı, zemini turkuaz renkte olup köşe kısımlarında rumi motifinden iki yana çıkan birbirine paralel “S” kıvrımlarıyla devam etmektedir. Kıvrımların birleşim noktalarına stilize çiçekler yerleştirilmiştir. Kompozisyonun ana zemini kırmızı olup, merkezinde hatai olduğunu düşündüğümüz bir motif yer almaktadır. Bu motifin kenarlarında stilize bir çiçek motifine yer verilmiştir. Çiçeğin üzerinde küçük beyaz renkte yapraklar yer almaktadır. Bu bezemenin bitişiyle hemen üstünde siyah tahrirli çizgilerin kıvrılarak oluşturduğu motifin içerisinde pençlerden, yapraklardan, rumilerden, palmetlerden ve kıvrım dallardan oluşan bitkisel bezeme vardır. Kıvrım çizgilerin birleşimlerinde palmet tepelikten çıkan dallar pençler ve palmetler ile bezenmiştir. Bu kısımların dışında kalan, birleşim noktalarının üzerinde ince dal kısmı lacivert ortabağ ile oluşturulmuş iki tane saz yaprağı vardır. Bezemeler merkezde beyaz ve kırmızı, bordürde turkuaz renk zemin üzerine kobalt mavisi, beyaz, turkuaz ve yeşil renkte yapılmış olup siyah renk ile tahrirlenmiştir. Çinide sırda yer yer dökülmeler ve çatlaklar vardır. Günümüzde kırık halde olan parça tamamlandığında sekizgen formdadır. Eser 960 envanter numaralı eserle aynı kompozisyona sahiptir. Eseri yapım tekniği, malzeme ve süsleme özellikleri bakımından değerlendirerek 19. yüzyıla tarihlendirmek mümkündür.

Fotoğraf 17: 874 Numaralı Eser

H. Albay

Çizim 17: 874 Numaralı Eser

Katalog No: 18

Envanter No: 875

Fotoğraf No: 18

Çizim No: 18

Ölçüleri: 16x15x2 cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 19. Yüzyıl

Tanımı: Eser envanter kayıtlarına göre 30.09.1961 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Çini krem renk hamurlu ve şeffaf sırlıdır. Bezemeler sır altına yapılmıştır. İnce çizgilerle birbirinden ayrılarak üç parçadan oluşan çinide bezemeler, orta kısımda kobalt mavisi, kenarda yeşil renk zemin üzerine, beyaz, kırmızı, turkuaz ve yeşil renk ile yapılmıştır. Kenarlarından birisi turkuaz renkte şerit halinde olup siyah renk ile iki tarafından da sınırlandırılmıştır. Yine siyah renk ile sınırlandırılmış şerit halindeki diğer kenarda, yeşil renk zemin üzerine, devamlılık gösteren zincir motifi görülmektedir. ½ simetri ile oluşan orta kısımda, merkezinde birbirine geçmeli geometrik şekle bağlı yarım şemse motifleri ana şemayı oluşturmaktadır. Şemselerin ikisi birbirinden form ve bezeme olarak farklıdır. Sol tarafta görülen yarım şemsenin ortasında yeşil zemin üzerine beyaz renk dolgulu bulut motifleri ve rumiler işlenmiş, kırmızı renkle detaylandırılmıştır. Sağ taraftaki dilimli oval formlu şemse ise kırmızı zemin üzerine turkuaz, kobalt mavisi ve beyaz renk dolgulu yarım hatayi motifiyle bezenmiştir. Dilimli oval ve dikdörtgen biçimli şemseler birbirine düğümlerle bağlanarak münavebeli sıralandığı anlaşılmaktadır. Şemselerin aralarında kalan boşluklarda kıvrım dalların taşıdığı ortaları lacivert, turkuaz ve kırmızı renkle boyanmış hatayi motifleri görülmektedir. Dengeyi sağlaması ve bütünlük vermesi açısından hatayilerin etrafı saz yapraklar ve rumilerle bezenmiştir. Bu kısım ½ simetri ile oluşturulmuştur. Benzer desen Ankara Evlerinin tavanında kalem işi süslemesi olarakta

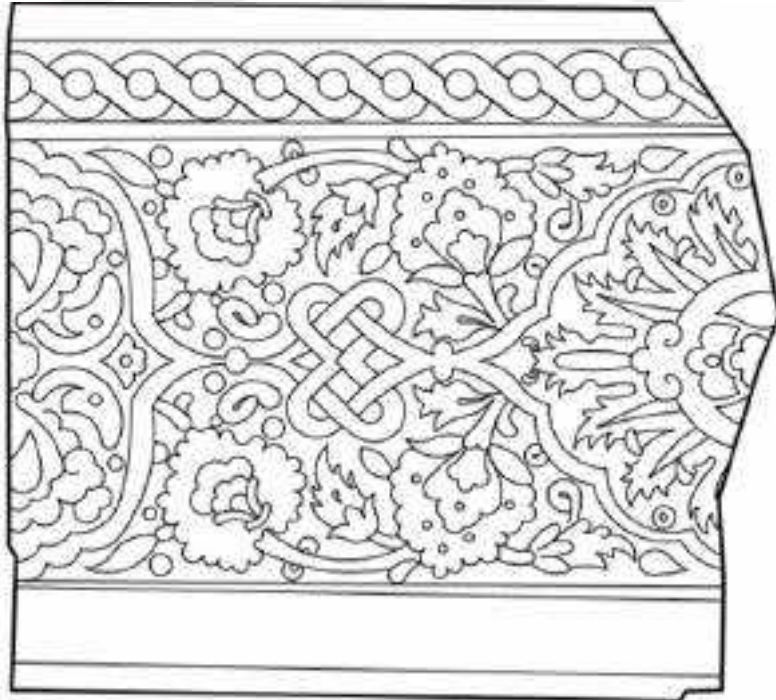
görülmektedir⁴⁷. Bordür çini kırık bir parça olup bir kenarı da çatlaktır. Arka yüzeyi düzdür. Sırda yer yer dökülme ve çatlamlar, boyada oksitlenme sonucu akma ve renk değişikliği görülmektedir. Eser malzeme, teknik ve süsleme özelliklerine bakılarak 19. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

⁴⁷Görsel için bkz. Hasan Yavuz, **Ankara Evleri Ahşap Üzeri Kalem İşleri**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014, 46-47.

Fotoğraf 18: 875 Numaralı Eser

0 1 2 3 4 5 10cm

H. Albay

Çizim 18: 875 Numaralı Eser

Katalog No: 19

Envanter No: 869

Fotoğraf No: 19

Çizim No: 19

Ölçüleri: 20x20x1 cm

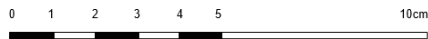
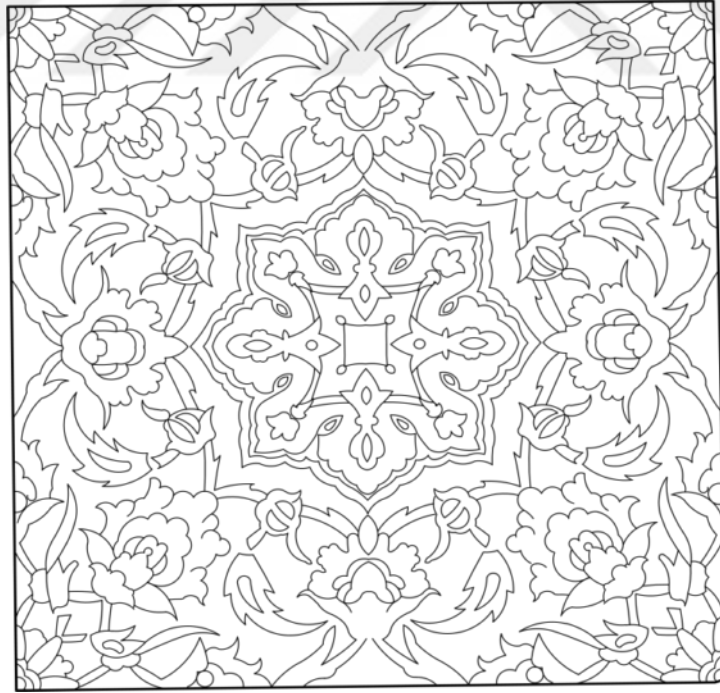
Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 19. Yüzyıl

Tanımı: Eser envanter kayıtlarına göre 30.09.1961 tarihinde satın alma yoluyla müze koleksiyonuna dâhil edilmiştir. Çini krem renk hamurlu, beyaz renk astarlı ve şeffaf sırlıdır. Kare bir forma sahiptir. Sıraltı tekniğinde, $\frac{1}{8}$ simetri deseninin uygulanmış olduğu çinide bitkisel bezemelerin dikkati çektiği ulama bir kompozisyon vardır. Merkezde sekiz köşeli bir motifin yan uçlarına kıvrım dallarla bağlanmış yine sekiz köşeli bir motif oluşturulmuş olup, uç noktalarına hatayiler yerleştirilmiştir. Hatayiler birbirine yeşil renkte saz yapraklar ile bağlanmıştır. Köşe kısımlardaki hatayilerin uç kısmında yeşil renkte, yan kısımlarda ise lacivert renkte rumiler ile kompozisyonun devamı sağlanmıştır. Zemin beyaz tutulmuş olup bitkisel bezemelerde kırmızı, yeşil ve lacivert renk kullanılmıştır. Bezemelerin etrafı siyah renkle tahrirlenmiştir. Kenarlarında hafif kırıkların olduğu görülen çini yüzeyinde, bazı kısımlarda dökülmeler, sırda çatlama ve köpürme görülmektedir. Eser 19. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 19: 869 Numaralı Eser

H. Albay

Çizim 19: 869 Numaralı Eser

Katalog No: 20

Envanter No: 933

Fotoğraf No: 20

Çizim No: 20

Ölçüleri: 23x23x1 cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 19. Yüzyıl

Tanımı: Eser 17.09.1963 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Çini krem renk hamurlu, krem renk astarlı ve şeffaf sırlıdır. Kare formlu çini karo, simetrik bir kompozisyon oluşturmaktadır. Sıraltı tekniğinin uygulandığı eserin üzerinde iri hatayı motifleri ve bahar dalları dikkati çeker. Dört köşesinde çeyrek halde resmedilmiş hatayı motiflerinden çapraz halde çıkan bahar dalları, dışta birbirini keserken içte merkezdeki büyük hatayı motifine bağlanmaktadır. Büyük hatayı motifinin ortası lacivert, kırmızı ve turkuaz renkte nergis çiçeği ile bezenmiş ve turkuaz renkte ortabağ ile bağlanmıştır. Kompozisyon geneli lacivert renk zemin üzerine kırmızı ve turkuaz renkte yapılmış olup tüm motiflerin etrafı siyah renkle tahrirlenmiştir. Sol alt köşesinin kırık halde olduğu görülen çini yüzeyinde derin dökülmeler, sırda çatlama ve köpürmeler görülmektedir. Boyada bozulmalar sonucu bazı yerlerde renk değişikliği ve akmalar mevcuttur. Sol tarafa yakın yüzeyine sonradan envanter numarası yazılmıştır. Arka yüzeyi harç kalıntılarından dolayı kalın olup asılmak için alçı ile bir demir parçası tutturulmuş, bu parça zamanla küflenmiştir. Eser envanter kayıtlarında 19. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 20: 933 Numaralı Eser

H. Albay

Çizim 20: 933 Numaralı Eser

Katalog No: 21

Envanter No: 936/1

Fotoğraf No: 21

Çizim No: 21

Ölçüleri: 19,5x19,5x2 cm

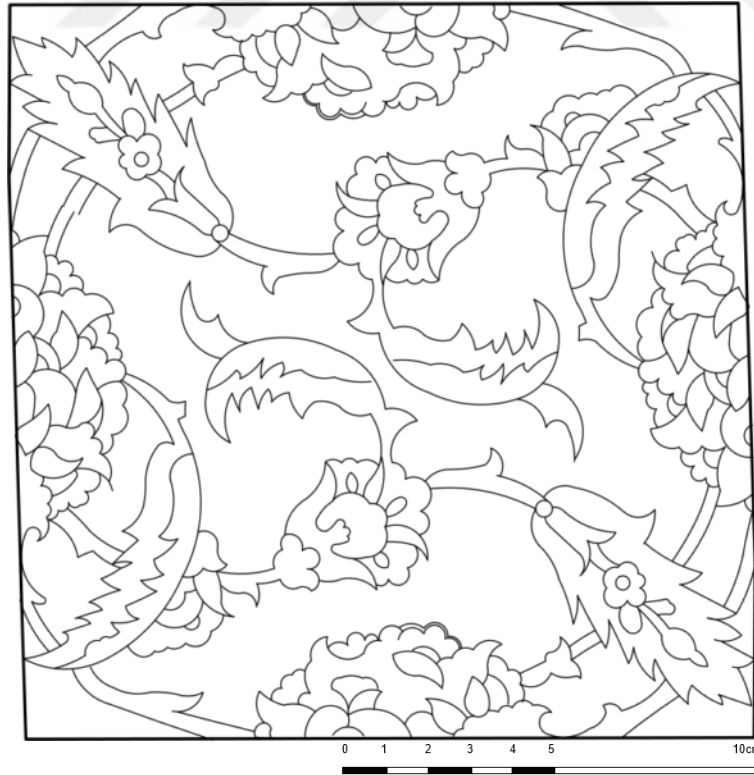
Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 19. Yüzyıl

Tanımı: Eser 17.09.1963 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Çini krem renk hamurlu, beyaz renk astarlı ve şeffaf sırlıdır. Kare formda olup sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Ulama bir kompozisyona sahip olan çini karoda $\frac{1}{2}$ simetri uygulanmıştır. Bezemeler beyaz zemin üzerine, lacivert, kırmızı, yeşil ve turkuaz renkte yapılmıştır. Dört tarafta birbirine paralel, yarım hatayi motiflerinden çıkan helezonik kıvrımlarla oluşmuş dallar üzerine yine küçük boyutta hatayiler yerleştirilmiştir. Dalların uç noktaları bir hatayi motifinden çıkan iki yana ayrılmış, renkleri ve boyutları farklı saz yaprak ile sonlandırılmıştır. Saz yapraklardan birisi büyük boyutlu olup lacivert dolgulu ve içi bahar dalı ile bezemelidir. Bu yaprak motifi helezonik kıvrım dalları iki çapraz köşeden kesmektedir. Diğeri daha küçük boyutlu, kırmızı ve lacivert renk dolgulu olup sırt noktasından yeşil renk küçük saz yaprak çıkmaktadır. Yaprığın iç bükey olması ve sırt kısmında kırmızı rengin kullanılmış olması kurumuş bir yaprak görünümü kazandırmaktadır. Aynı motif fakat daha büyük boyutlusu iki yandaki yarım hatayi motiflerinden birbirine zıt yönde olacak şekilde çıkmış ve kıvrım dalları kesmiştir. Üç köşesinde, sol kenarında ve yüzeyinde kırıklar vardır. Sırda yer yer bozulma ve çatlamlar görülmektedir. Eser envanter kayıtlarında 19. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 21: 936/1 Numaralı Eser

H. Albay

Çizim 21: 936/1 Numaralı Eser

Katalog No: 22

Envanter No: 938

Fotoğraf No: 22

Çizim No: 22

Ölçüleri: 20,3x10,3x2cm

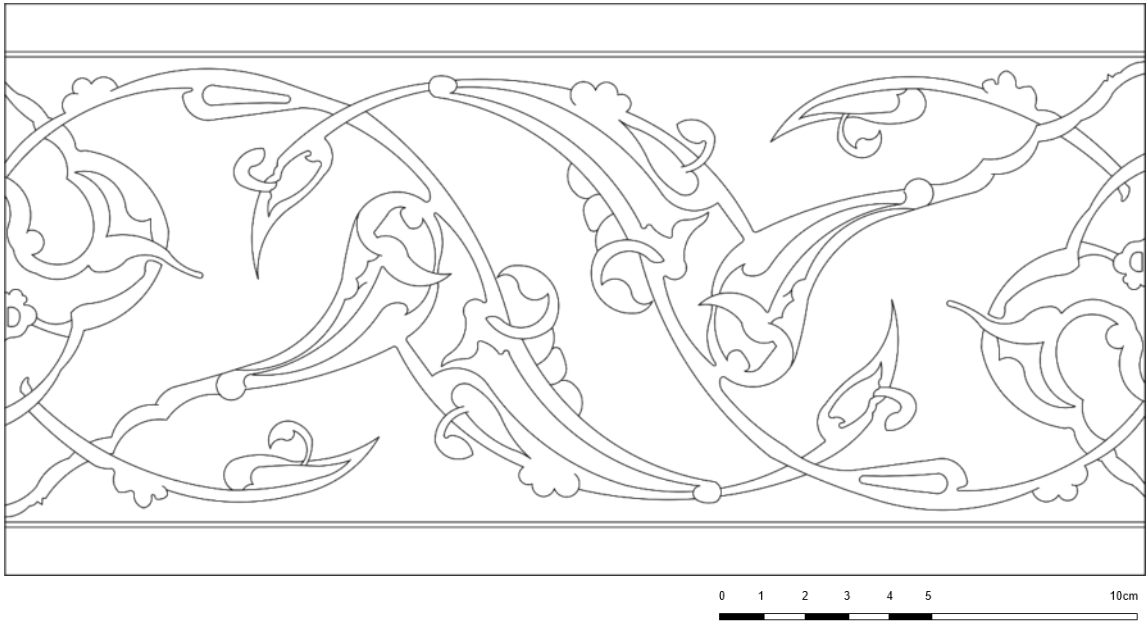
Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 19. Yüzyıl

Tanımı: Eser 17.09.1963 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Çini krem renk hamurlu, krem renk astarlı ve şeffaf sırlıdır. Dikdörtgen biçimli ulama bir kompozisyona sahip bordür çinisidir. Sıraltı tekniğinde ters simetri ile oluşturulmuş bordür çinisi, kenar şeritleri ve orta kısımdan oluşmaktadır. Kenar kısımları turkuaz renkle, ince şerit halinde, siyah çizgi ile sınırlandırılmıştır. Orta kısımda kompozisyon iki yarım hatayi motifi arasında oluşmuştur. Hatayi motifine bağlı “S” kıvrımları oluşturan beyaz renkteki dallar birbirini kesen ve zıt yönde yeşil, kırmızı dolgulu hurde rumiler ile bezenmiş, uç kısımları kırmızı renk dolgulu küçük bir rumi ile bitirilmiştir. Kenarlardaki yarım hatayiler beyaz renk ile sınırlandırılmış yine içleri beyaz renk rumiler ile bezenmiştir. Ana kompozisyondan bağımsız yarım hatayilere bağlı hafif “C” kıvrımı yapan ve rumi ile sonlandırılan kırım dallar iki kenarda birbirine zıt şekilde oluşturulmuş ve kompozisyona bütünlük katmıştır. Bezemeler kobalt mavisi renk zemin üzerine yeşil ve kırmızı renkte yapılmış olup siyah renkle tahrirlenmiştir. Günümüzde hafif kırıklar hariç iyi durumda olduğu görülmekte olup çini yüzeyinde hafif dökülmeler, sırda yer yer köpürme ve çatlamlar, boyada dalgalanmalar görülmektedir. Arka yüzeyinde harç kalıntısı vardır. Eser 19. yüzyıla aittir.

Fotoğraf 22: 938 Numaralı Eser

H. Albay

Çizim 22: 938 Numaralı Eser

Katalog No: 23

Envanter No: 940

Fotoğraf No: 23

Çizim No: 23

Ölçüleri: 20x16x1,5 cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 19. Yüzyıl

Tanımı: Eser 17.09.1963 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alınarak müzeye koleksiyonuna dâhil edilmiştir. Çini krem renk hamurlu, beyaz renk astarlı ve şeffaf sırlıdır. Kare formda olup sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Ulama bir kompozisyona sahip olan çini karoda ½ simetri uygulanmıştır. Bezemeler beyaz zemin üzerine, lacivert, kırmızı, sarı ve turkuaz renkte yapılmıştır. Ortada sarı, lacivert ve kırmızı rengin hâkim olduğu palmet motifinden uzanan kıvrım dallar, tepe kısımda penç motifleriyle tamamlanmış olup alt kısımdan yanlarda yarım hatailere bağlanmıştır. Birleşim noktaları penç motifiyile tamamlanan kıvrım dalları alt köşeden uzanan bahar dallarıyla süslenmiş turkuaz renkte iri saz yaprakları kesmektedir. Hatailerden yukarıya doğru uzanan tomurcuk ve lale motifi iki yana eğimli halde resmedilmiştir. Laleler içe eğimli olup ortada büyük palmet motifinin tepe noktasından uzanan dalları kesmektedir. Bezemeler siyah renkte tahrirlenmiştir. Çini yüzeyinde boyada akma, sırda yer yer bozulma ve çatlamlar görülmektedir. Çini iki parça halinde kırıktır ve yapıştırılmıştır. Eser envanter kayıtlarında 19. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 23: 940 Numaralı Eser

H. Albay

Çizim 23: 940 Numaralı Eser

Katalog No: 24

Envanter No: 942

Fotoğraf No: 24

Çizim No: 24

Ölçüleri: 20x20x1,5 cm

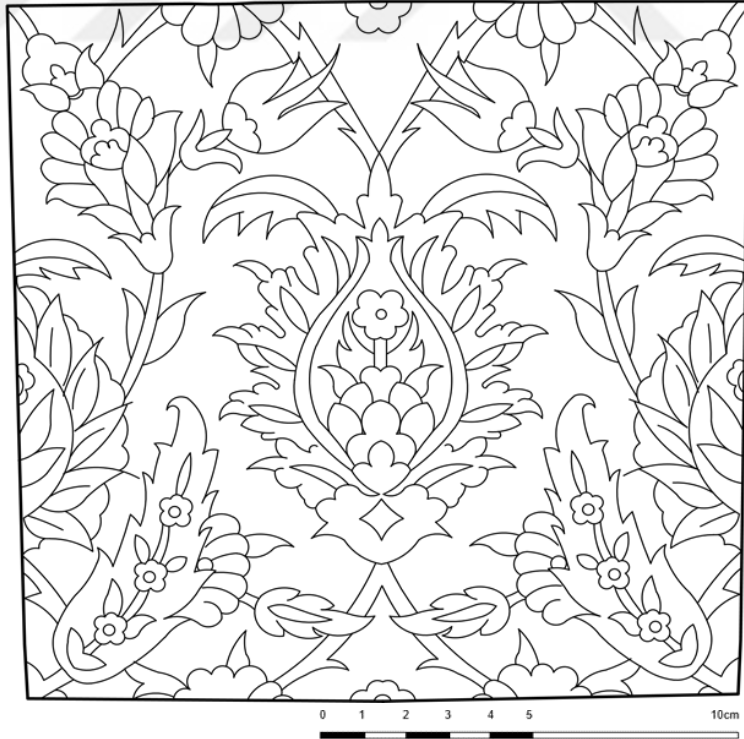
Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 19. yüzyıl

Tanımı: Eser 18.01.1964 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Çini krem renk hamurlu ve şeffaf sırlıdır. Kare formulu parça sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Bezemeler beyaz zemin üzerine, lacivert, yeşil, turkuaz, kırmızı, sarı renkte olup siyah tahrirlidir. Ulama kompozisyonda merkezde büyük hatayi motifinden çıkan dal “C” kıvrımı yaparak aynı hatayinin tepesinde sonlanmaktadır. Dalın üzeri yanlarda hatayi, alt ve üst kısımda penç motifleri ile bezenmiştir. Ortadaki hatayi motifine doğru dalı keserek uzanan saz yaprağın içi, yeşil zemin üzerine beyaz, lacivert ve kırmızı renklerden oluşan küçük bir bahar dalı ile bezenmiştir. Yanlardaki hatayi motiflerinden çıkan goncagül motifleri üstte dalı kesen lale motifi ile sonlanmaktadır. Üstte lale motifi ile oluşturulan bu kompozisyon, altta saz yapraklardan çıkan lacivert dolgulu yarım pençlere bağlı turkuaz ve kırmızı renkte küçük saz yapraklarla oluşturulmuştur. Sağ kısmına yakın, iki parça halinde kırıktır ve yapıştırılmıştır. Alt kenar kısmında ise küçük kırıklar vardır. Boyada akma, sırda yer yet çatlama ve dökülmeler mevcuttur. Eser envanter kayıtlarında 19. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 24: 942 Numaralı Eser

H. Albay

Çizim 24: 942 Numaralı Eser

Katalog No: 25

Envanter No: 944

Fotoğraf No: 25

Çizim No: 25

Ölçüleri: 20x20x1,3cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 19. Yüzyıl

Tanımı: Eser 18.01.1964 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Kare formda olan çini krem renk hamurlu ve şeffaf sılıdır. Sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Bezemeler hafif kabartma olarak, beyaz zemin üzerine, lacivert, yeşil, kırmızı, turkuaz ve lila renkte yapılmış ve bazı yerlerde sarı renk ile tahrirlenmiştir. Karonun dört kenarına $\frac{1}{4}$ simetriyle yerleştirilmiş şemse ve hatayi motifleri ve ortalarından helezon şeklinde geçen dallar ana temayı oluşturmaktadır. Birbirine geçmeli dallardan birisi penç motifinden başlayarak sümbül motifi ile sonlanırken diğer dal lale motifiyle başlayarak merkezde saz yaprakla son bulmaktadır. Dallar aralarda penç, goncagül ve küçük saz yapraklar ile bezenmiştir. Bunlar kompozisyona bütünlük katmıştır. Ana kompozisyondan bağımsız iki çapraz köşedeki hatayi motifi renk düzeni bakımından diğer motiflerle dengeli ve özenlidir. Alttaki sol kısma yakın yüzeyde çatlak olup kenarlarında hafif kırıklar vardır. Arka yüzeyinde fazla derin olmayan çukurlar vardır. Bunlar yüzeye kolay tutunabilmesi için yapılmıştır. Sır yer yer dökülmüştür ve köpürmeler vardır. Eser envanter kayıtlarında 19. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 25: 944 Numaralı Eser

H. Albay

Çizim 25: 944 Numaralı Eser

Katalog No: 26

Envanter No: 946

Fotoğraf No: 26

Çizim No: 26

Ölçüleri: 20x20x1,2cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya-19.yüzyıl

Tanımı: Eser 18.01.1964 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Kare formulu çini krem renk hamurlu, krem renk astarlı ve şeffaf sırlıdır. Sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Bezemeler kabarık mercan kırmızısı zemin üzerine, lacivert, beyaz, yeşil ve firuze renkte yapılmış olup siyah renkle tahrirlenmiştir. Çoğu yerde tahrir çizgileri silinmiştir. Kırmızı renk kullanımının en güzel örneğini sunan karoda bitkisel kompozisyon, kenarlarda yarım palmet ve ortada rumi motiflerinin helezonik kıvrımlar yaparak birbirlerine bağlanmasıyla oluşmuştur. Birbirine zıt yönde oluşturulan palmet motiflerinde turkuaz ve beyaz renk kullanılırken ters simetri olarak bezenmiş hurde rumiler ve birbirine paralel tek kanatlı rumilerde lacivert ve beyaz renk kullanılmıştır. Zeminde kabarık halde mercan kırmızısının kullanımı ve araya atılan yapraklarda yeşil rengin kullanımı kompozisyona hareketlilik katarken palmet ve rumi motiflerinde iki renk kullanımı birbirlerine ahenk sağlamıştır. Kenarlarda hafif kırıklar mevcuttur. Sırda yer yer çatlama ve dökülmeler, boyada akma vardır. Eser Topkapı Sarayı'nda bulunan Çifte Kasırlar'ın ikinci odasındaki 16-17. yüzyıl çinileriyle⁴⁸ ve dejenere olmuş şekliyle İstanbul Ramazan Efendi Camii çinileriyle⁴⁹ kompozisyon bakımından benzerlik göstermektedir. Aynı zamanda Gülbenkyan Koleksiyonu ve Kütahya Çini Müzesinde⁵⁰ de benzer örnekleri sergilenmektedir. Bu saydığımız örneklerin 16.-17.

⁴⁸Garo Kürkman, **Toprak, Ateş, Sır, Tarihsel Gelişimi, Atölyeleri ve Ustalarıyla Kütahya Çini ve Seramikleri**, Suna ve İnan Kıracı Vakfı Yayını, 2005, İstanbul, s.63.

⁴⁹ (www.mustafacambaz.com, 2023)

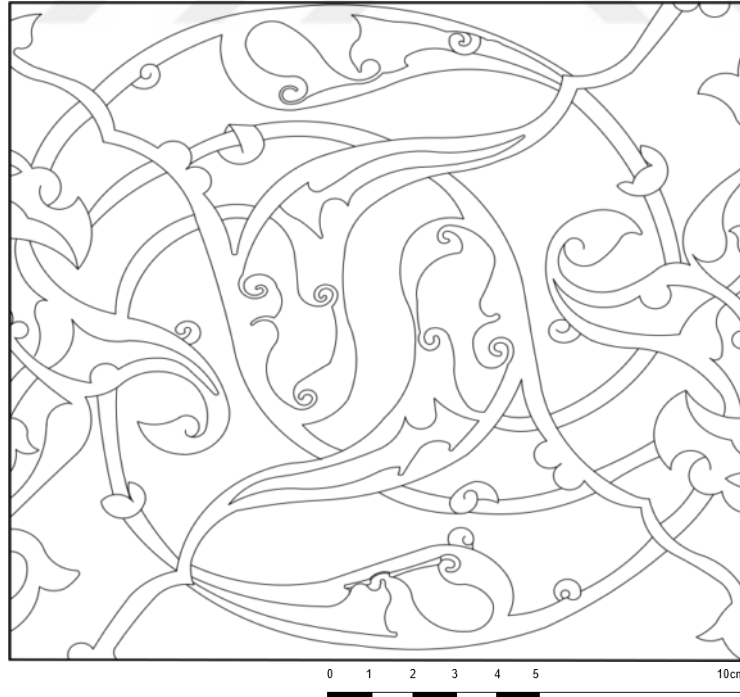
⁵⁰Begüm Buğdaycı, **Kütahya Çini Müzesi'nde Sergilenen Seramik ve Çini Eserlerin Değerlendirilmesi**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2018, İstanbul, s. 203-204.

yüzyıl İznik üretimi çiniler olduğu bilinmektedir. Çalışılan eser kompozisyon bakımından bu eserlere benzerlik gösterse de malzeme, teknik ve süsleme özelliklerindeki farklılıklar, motiflerde bozukluklar, renklerdeki solukluk ve envanter kaydında Kütahya'dan geldiği belirtildiğinden, benzer örneklerinden daha geç dönemde yapılmış olabileceği düşünülmüş, envanter kaydındaki tarihlendirme de dikkate alınarak 19. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 26: 946 Numaralı Eser

T. Gürbüz

Çizim 26: 946 Numaralı Eser

Katalog No: 27

Envanter No: 949

Fotoğraf No: 27

Çizim No: 27

Ölçüleri: 20x20x1,3cm

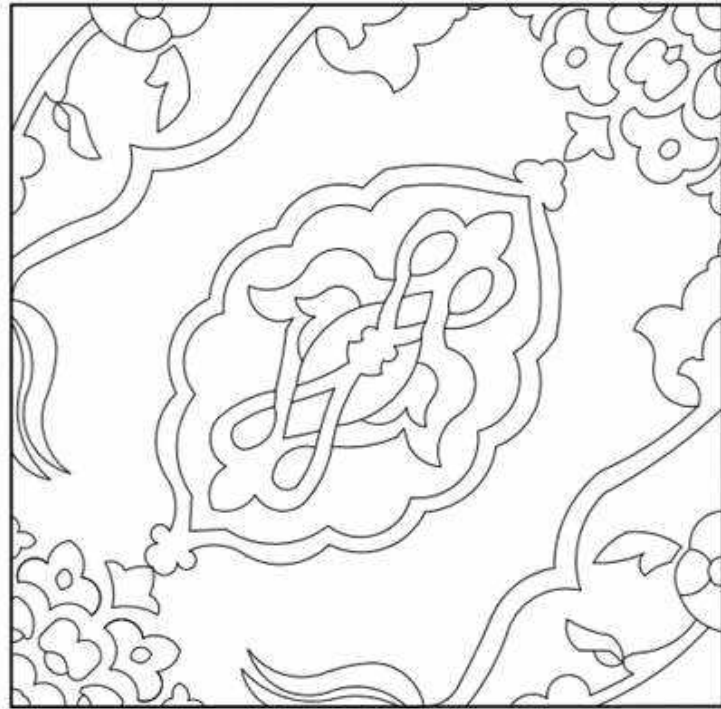
Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya-19.Yüzyıl

Tanımı: Eser 18.01.1964 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Kare formulu çini krem renk hamurlu ve şeffaf sırlıdır. Sıraltı tekniğinde yapılmış olan çini çapraz $\frac{1}{2}$ simetri ile yapılmış ulama bir kompozisyondur. Bezemeler beyaz renk zemin üzerine lacivert, turkuaz, kırmızı, yeşil renkte yapılmıştır. Merkezde lacivert ve turkuaz dolgulu dilimli şemse motifi, köşelerde yarım penç motifi olduğu düşünülen kısma bağlanmıştır. Şemse motifinin yan kısımları turkuaz renkte kıvrım bir şerit ile ayrılmış ve köşelik oluşturulmuştur. Şeritin bir ucu lale motifi bir ucu palmet motifi ile sonlandırılmıştır. Köşelerin zemini lacivert olup rumiler, penç ve kıvrım dal ile bezenmiştir. Köşelerinde hafif kırıklar bulunan çinide, sırda yer yer dökülme ve çatlamlar olup boyada da dalgalanma görülmektedir. Eser 19. yüzyıla aittir.

Fotoğraf 27: 949 Numaralı Eser

0 1 2 3 4 5 10cm

T. Gürbüz

Çizim 27: 949 Numaralı Eser

Katalog No: 28

Envanter No: 950

Fotoğraf No: 28

Çizim No: 28

Ölçüleri: 20x20x1,5cm

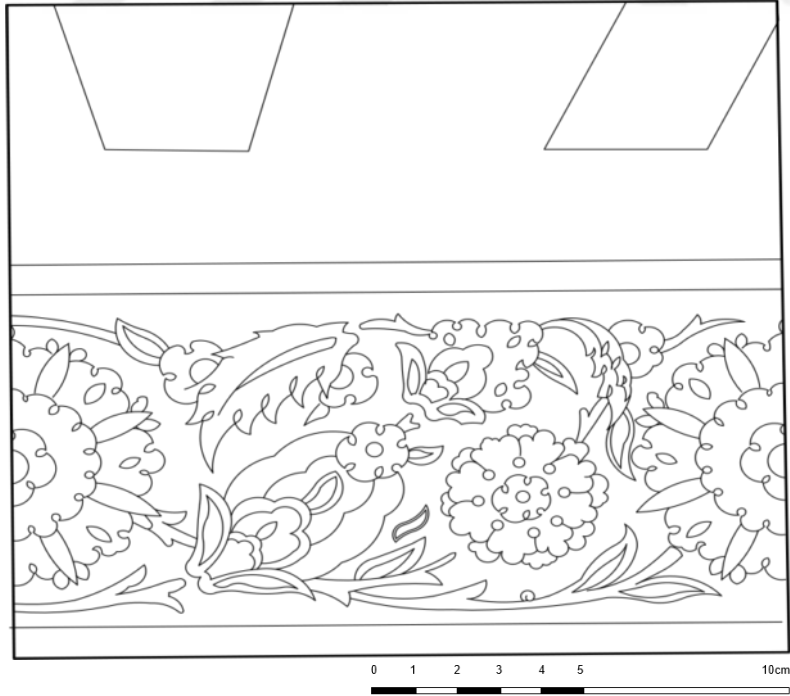
Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya-19.Yüzyıl

Tanımı: Eser 18.01.1964 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Kare formda olan çini karo, krem renk hamurlu ve şeffaf sırlıdır. Bezemeler sır altına yapılmıştır. Çini parça, yazılı kısım ve bitkisel bezemeli bordür kısmı olmak üzere iki alandan oluşmaktadır. Bezemeler, beyaz, lacivert, kırmızı, yeşil ve firuze renkte olup tahrirleri siyahtır. Beyaz renk zemin üzerine kabartma olarak yapılmış içi lacivert renk dolgulu kısım muhtemel yazılıdır. İki kenarından ince siyah renkte çizgi arasında firuze renk şerit ile sınırlandırılmış bordür kısmı, lacivert zemin üzerine beyaz, yeşil, firuze ve kırmızı renkte olup iki kenarda yarım pençler ve orta kısımda dallarla bağlı hatayi ve hançereler ile bezenmiştir. İki kenarda yarım pençlerde beyaz, firuze ve yeşil renk ağırlıklı olarak görülmekle beraber, araya kırmızı renkte küçük oval şekiller kullanılmıştır. Sol yarım pençin kenarlarından devam eden dallara yine beyaz, yeşil, firuze ve kırmızı renkte üst üste gelecek şekilde hatayiler birleştirilmiştir. Hatayilerin etrafına, bağımsız küçük penç motifi ve dallara bağlı beyaz, kırmızı renkte hançereler yerleştirilmiştir. Çini orta kısımdan iki yerden delinmiş haldedir. Arka yüzeyinde uzun - ince ve küçük - yuvarlak şekillerde derin çukurluklar vardır. Bunlar duvara kolay tutunması için yapılmıştır. Sırda yer yer köpürmeler görülmektedir ve kabarcıklı bir yüzeye sahiptir. Eser envanter kayıtlarında 19.yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 28: 950 Numaralı Eser

H. Albay

Çizim 28: 950 Numaralı Eser

Katalog No: 29

Envanter No: 951

Fotoğraf No: 29

Çizim No: 29

Ölçüleri: 20x20x1,5cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya-19.Yüzyıl

Tanımı: Eser 18.01.1964 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Kare formulu çini krem renk hamurlu ve şeffaf sırlıdır. Sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Ulama, çapraz $\frac{1}{2}$ simetri kompozisyona sahip bezemeler, beyaz zemin üzerine kobalt mavisi, yeşil, patlıcan moru ve turkuaz renkte yapılmıştır. Merkezde benekli büyük penç motifinden çıkan dallar tepelik kısmından köşede turkuaz dolgulu penç motifine bağlanmıştır. Köşedeki penç motifinden çıkan dallar ise kenarlarda hatayi motiflerine bağlanarak ortadaki büyük penç motifinin kök kısmına bağlanmıştır. Penç motiflerinden karşılıklı çıkan dalların kesişim yerlerine agraf yerleştirilmiştir. Alt köşedeki penç motifinden ve çapraz yanlardaki hatayilerden çıkan saz yapraklar merkezdeki büyük penç motifini kök kısmından tepe noktasına doğru çevrelemiştir. Merkezdeki büyük penç motifinin tepe noktasının kenar kısımlarında bağımsız ve simetrik iki tane küçük goncagül motifi uygulanmıştır. Dengeli ve özenli bir kompozisyona sahip çini karoda yeşil rengin canlı kullanılması ve dağılımının dengeli olması kompozisyona hareketlilik katmıştır. Alt kısma yakın çapraz ve dikey şekilde üç parça kırık olup yapıştırılmıştır. Arka yüzeyinde fazla derin olmayan çukurluklar vardır. Bunlar yüzeye kolay tutunabilmesi için yapılmıştır. Sırda yer yer dökülme ve çatlama olup boyada akmalar görülmektedir. Eser envanter kayıtlarında 19. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 29: 951 Numaralı Eser

H. Albay

Çizim 29: 951 Numaralı Eser

Katalog No: 30

Envanter No: 960

Fotoğraf No: 30

Çizim No:30

Ölçüleri: 40x40 cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya-19.Yüzyıl

Tanımı: Eser müze teşhirinde kubbeli orta mekânda bir niş içerisinde sergilenmektedir. 18.01.1964 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alınarak müze koleksiyonuna dâhil edilmiştir. Sıraltı tekniğinde yapılmış krem renk hamurlu çini, sekizgen formludur.

Çininin bordür kısmı, zemini turkuaz renkte ulama kompozisyonudur. Kompozisyonun merkezinde, kırmızı, turkuaz ve dış tahriri siyah renk olan palmet motifi olup etrafından çıkan kıvrım dallarla kırmızı, sarı ve lacivert renlerden oluşan, sivri yaprakları olan, çiçek motifine bağlanmıştır. Ortada ana zemin lacivert olup, merkezinde turkuaz ve beyaz renkte penç motifi yer almaktadır. Bu motifin etrafını sekiz adet palmet motifi çevrelemiştir. Palmetlerin üzerinde küçük yeşil renkte saz yapraklar yer almaktadır. Yaprakların hemen üstünde siyah tahrirli, turkuaz dolgulu çizgilerin kıvrılarak oluşturduğu şekil içerisinde pençlerden, yapraklardan, rumilerden, palmetlerden ve kıvrım dallardan oluşan bitkisel bezeme vardır. Kıvrım çizgilerin birleşimlerinde rumi kompozisyonda tepelik görülmektedir. Etrafı dilimli kısımların dışında kalan ve birleşim noktalarının üzerinde dal kısmı sarı renkte ortabağ ile oluşturulmuş saz yaprak yer almaktadır. Eserin üst sağ köşesinden bir kısmı kırık olup sonradan koruma amaçlı kare şeklinde alçı içine alınmıştır. Sırda dökülme ve çatlama, boyada bazı yerlerde akma görülmektedir. Konya Müftü Abdullah Efendi Çeşmesi alınlık kısmında iki adet çini görülmektedir. Bunlardan sağ tarafta olan⁵¹ bizim eserimizle birebir benzerlik göstermektedir. Çeşme tarihinin kitabesine göre H.1342/M.1924 olduğu net olarak bilinmektedir fakat çinilerin ne zaman ve nereden

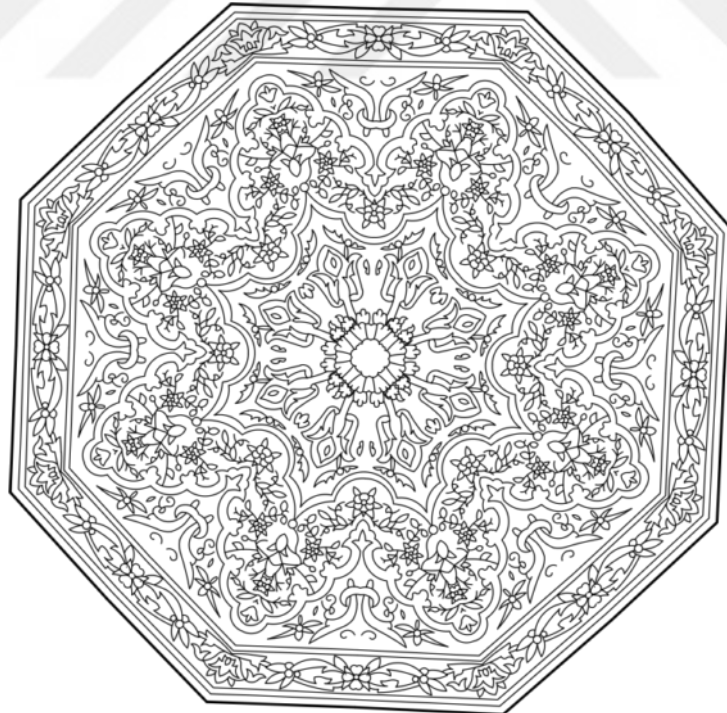
⁵¹Görsel için bkz. (<https://www.konyapedia.com/makale/3187/muftu-abdullah-efendi-cesmesi>, 2023)

geldiği belirsizdir. Bu sebeple net bir tarihlendirme yapılamamakla birlikte malzeme, teknik ve süsleme özellikleri incelendiğinde çini 19. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Fotoğraf 30: 960 Numaralı Eser

H. Albay

Çizim 30: 960 Numaralı Eser

Katalog No: 31

Envanter No: 1030

Fotoğraf No: 31

Çizim No:31

Ölçüleri: 25x25x1,5 cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya-19.Yüzyıl sonları

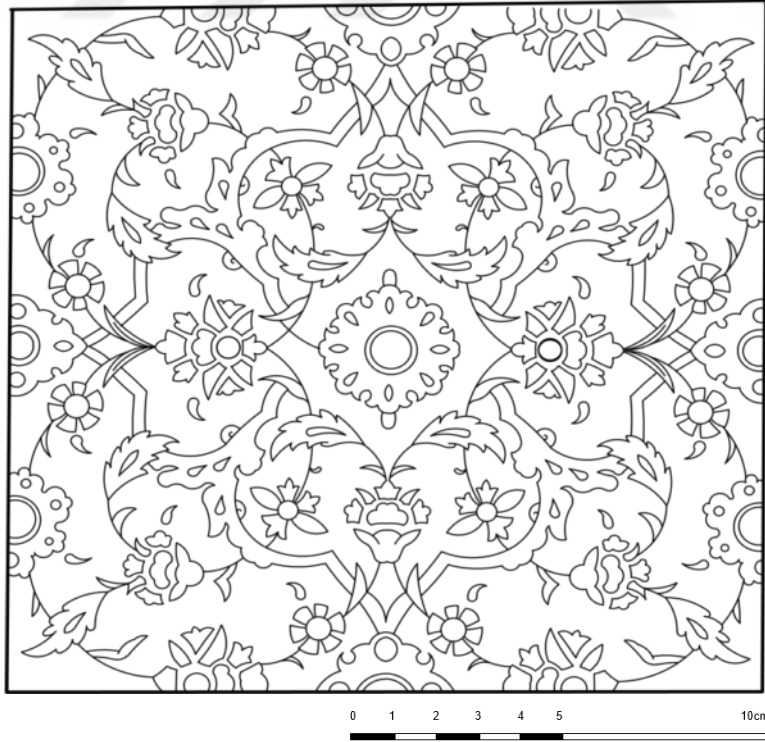
Tanımı: Eser 22.04.1965 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alınarak müze koleksiyonuna dâhil edilmiştir. Envanter kayıtlarına göre eserin Yıldız Sarayı'na ait olduğu bilinmektedir. Sıraltı tekniğinde, krem renk hamurlu ve krem renk astarlı olan eser, kare formludur.

Çini karoda, $\frac{1}{4}$ oranında hazırlanmış dört birimin tekrarıyla oluşan ulama kompozisyon, zemin rengi beyaz bırakılarak yeşil ve mavi renkte bezenmiştir. Merkezde penç motifi ve penç motifini çevreleyen dört hatayı motifinden çıkan spiral kıvrımlar, kompozisyonun ana şemasını oluşturmaktadır. Dallar üzerine yine penç, hatayı ve yaprak motifleri yerleştirilmiştir. Merkezdeki penç motifinden çıkan dallar birleştiği zaman, etrafında ikisi büyük, ikisi küçük yeşil renkte, iç kısmı boş, büyük bir madalyon oluşturmaktadır. Bu madalyonların tepe noktalarında kompozisyonun devamını oluşturacak olan yarım penç motifleri görülmektedir.

Bezemeler beyaz zemin üzerine yeşil ve mavi renkte yapılmıştır. Renkler, solgun ve cansızdır. Renklerin solgunluğu sadece boyanın kalitesi ile ilgili değil, aynı zamanda alt yapının kalitesizliği sonucudur. Sırda yer yer çatlama ve dökülme görülmektedir. Sağ köşeye doğru olan kısımda yuvarlak şekilde kahverengi is veya mürekkep lekesi görülmektedir. Eser envanter kaydında belirtildiği üzere, Yıldız Sarayı'na ait bir çini parçası olduğundan 19. yüzyılın sonlarına tarihlendirilebilir.

Fotoğraf 31: 1030 Numaralı Eser

H. Albay

Çizim 31: 1030 Numaralı Eser

Katalog No: 32⁵²

Envanter No: 1035/3

Fotoğraf No: 32

Çizim No:32

Ölçüleri: 19,5x19,5x1,5x8 cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya-19.yüzyıl

Tanımı: Eser 28.04.1965 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alınarak müze koleksiyonuna dâhil edilmiştir. Müzede üçer üçer aynı grupta olmak üzere altı parçadır. Krem renk hamurlu, krem renk astarlı çini sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Sekizgen formludur.

Serbest olarak düzenlenmiş kompozisyonda bezemeler, kırmızı renk zemin üzerine lacivert, beyaz, turkuaz, yeşil renklerde yapılmış olup siyah renk ile tahrirlenmiştir. Ortada altı köşeli yıldız formuna birleşik altı adet madalyon içerisinde birbirinden farklı motifler işlenmiştir. Madalyonlar tepe noktalarından kesilmiş halde tamamlanmamış olup iç bezemeleri adeta basık uygulanmıştır. Zemin kırmızı renk olup, üç madalyon siyah, diğerleri yeşil, turkuaz ve beyaz dolguludur. Siyah olanların içlerinde yine yıldız formdan türetilmiş geometrik bir kompozisyon görülmektedir. Diğer madalyonların içleri ise dört tane yarım üçgen başlıklı ve çapraz boğumlu dikdörtgen şeklin birbirine geçmesiyle oluşturulmuş geometrik bir kompozisyondan oluşmaktadır. Geometrik şekillerle oluşturulmuş bezemelerle çiçek görünümü elde edilmiştir. Köşelerde kalan kısımlar rumi motifleri ile bezenmiştir. Madalyonların etrafını çevreleyen bordürün zemini turkuaz olup üzerinde beyaz renkte, devamlılık arz eden bir zencerek motifi vardır. Bordür iki ince yeşil şerit arasına uygulanmış en dışta siyah renk şerit ile sınırlandırılmıştır. Kenarında küçük bir kırık vardır. Arka yüzeyinde fazla derin olmayan yuvarlak formda çukurluklar vardır. Bunlar yüzeye kolay tutunabilmesi için yapılmıştır. Sırda yer yer çatlaklar ve köpürmeler

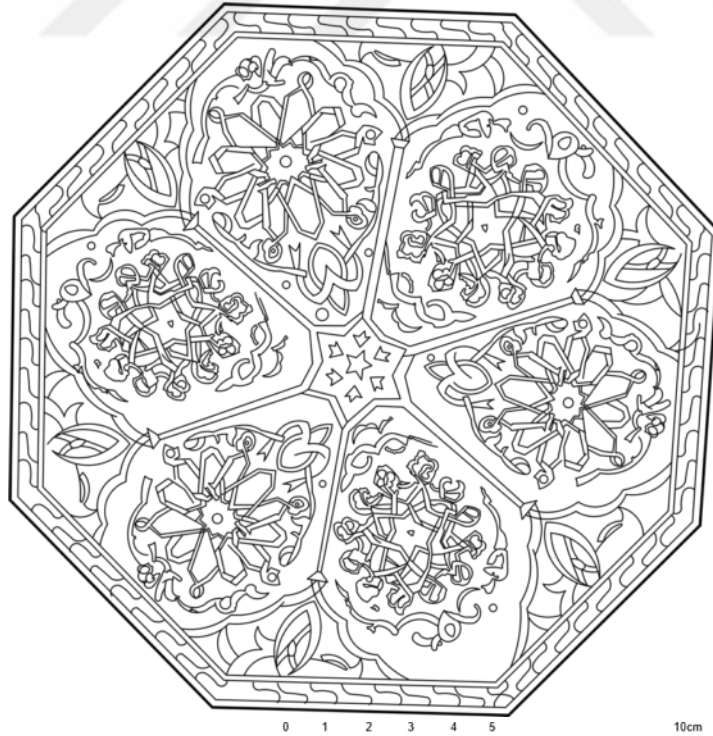
⁵² Envanter No, 1035/1-1035/2-1035/4-1035/5-1035/6

görülmektedir. Eser malzeme, teknik ve süsleme özelliklerine bakılarak 19. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 32: 1035/3 Numaralı Eser

H. Albay

Çizim 32: 1035/3 Numaralı Eser

Katalog No: 33⁵³

Envanter No: 1036/6

Fotoğraf No: 33

Çizim No:33

Ölçüleri: 20x20x1,5cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya-19. Yüzyıl

Tanımı: Eser 04.08.1965 tarihinde satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Müzede aynı bütünün parçaları olan beş karo çini vardır. 1036/4 envanter numaralı parça başka bir müzeye nakledilmiştir. Krem renk hamurlu, beyaz renk astarlı ve sıraltı tekniğinde yapılmış olan çini kare formludur.

Ulama kompozisyonda bezemeler lacivert renk zemin üzerine turkuaz, yeşil, kırmızı ve beyaz renkte yapılmış olup siyah renkle tahrirlenmiştir. Merkezde hatayi motifinden çıkan beyaz şerit içindeki bahar dalları, “C” kıvrım yaparak, köşelerdeki hatayi motiflerinden geçip ortada yine aynı hatayi motifinin tepe noktasında sonlanmaktadır. Turkuaz renk dolgulu hatayinin ortasında nergis çiçekleri yer almaktadır. Renklerin canlı kullanımı, bahar dallarının üzerine iki yerde birbirine zıt, iki yerde paralel şekilde bezenen saz yapraklar kompozisyona hareketlilik kazandırmıştır. Kenarlarında küçük kırıklar vardır. Arka yüzeyinde çukurluklar vardır. Bunlar yüzeye iyi tutunabilmesi için yapılmıştır. Sırda yer yer dökülme ve çatlama görülmektedir. Eser envanter kaydında 19. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

⁵³Envanter No, 1036/1-1036/2-1036/3-1036/5

Fotoğraf 33: 1036/6 Numaralı Eser

0 1 2 3 4 5 10cm

H. Albay

Çizim 33: 1036/6 Numaralı Eser

Katalog No: 34

Envanter No: 952

Fotoğraf No: 34

Çizim No: 34

Ölçüleri: 19x16,5x1,5cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya-20.yüzyıl

Tanımı: Eser 18.01.1964 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Dikdörtgen formlu bordür çini krem renk hamurlu ve şeffaf sırlıdır. Sıraltı tekniğinde yapılmıştır.

Çinide bezemeler, lacivert, firuze, kırmızı sarı, yeşil ve patlıcan morundan yapılmış olup tahriri siyahtır. İki lacivert şerit arasına yerleştirilmiş, beyaz renk zemin üzerine, patlıcan moru renkte ve rumilerle bezeli kıvrım dallarla birbirine bağlı hatayi motifleri görülmektedir. Orta kısımda lacivert, kırmızı, yeşil, firuze ve sarı rengin hâkim olduğu yarım hatayi motifinden çıkan kıvrım dalların birisine firuze rengin yoğun kullanıldığı hançere motifi bağlanmış, birisine ise içe doğru kıvrılmış küçük hatayi motifi bağlanmıştır. Her iki motifte aşağıda yarım hatayi motifine birleşmektedir. Üst kısımda da hatayi motifinden çıkan kıvrım dalların bir kısmı ve hançerenin kök kısmı görülmektedir. Üst kısma uzanan kıvrım dal üzerinde yeşil ve lacivert rengin birlikte kullanıldığı rumi motifi görülmektedir. Yer yer sarı renk kullanımı kompozisyona canlılık katmakla beraber en çok bozulma görülen renktir. Arka yüzeyi olukludur. Duvara kolay tutturmak için bu şekilde yapılmıştır. Sırda çatlama ve yer yer sararmalar görülmektedir. Bu sararmalar bazı yerlerde kahverengimsi bir renk almıştır. Eser Söğüt'te bulunan Hamidiye Camii dış duvarlarındaki panoların bordür çinileriyle aynı kompozisyona sahiptir. Şerare Yetkin bir çalışmasında cami cephelerinde yer alan çinilerin Kütahya'da üretildiğini

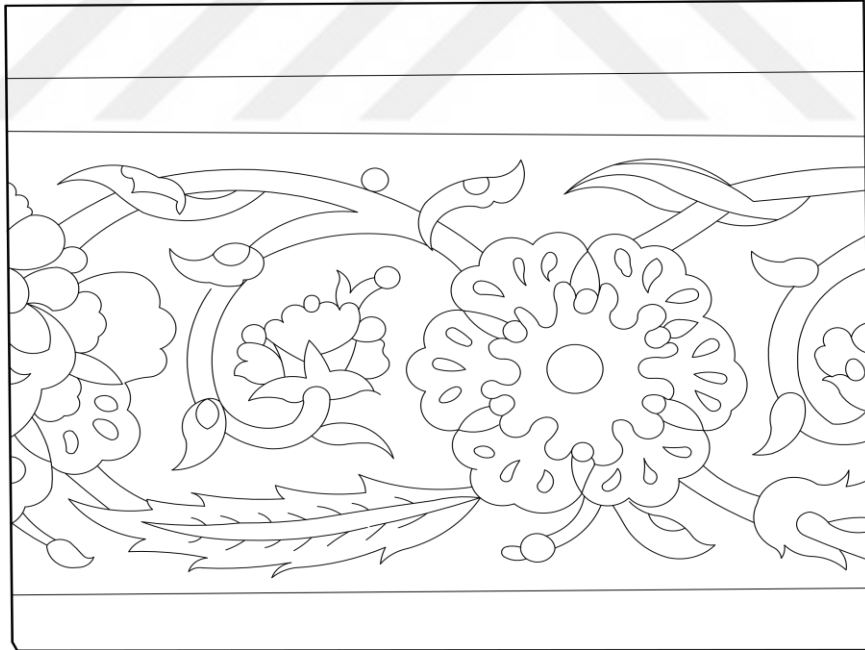
belirtmiştir⁵⁴. Cami tarihinden yola çıkılarak malzeme, teknik ve süsleme özellikleri de dikkate alınarak eser 20. yüzyıla tarihlendirilebilir.

⁵⁴ Şerare Yetkin, **Kütahya Dışındaki Kütahya Çinileriyle Süslü Eserler**, Atatürk'ün doğumunun 100.yılına Armağan, Kütahya, İstanbul, 1981-82, s.91.

Fotoğraf 34: 952 Numaralı Eser

0 1 2 3 4 5 10cm

H. Albay

Çizim 34: 952 Numaralı Eser

Katalog No: 35

Envanter No: 1048

Fotoğraf No: 35

Çizim No:35

Ölçüleri: 24,6x20x2 cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya- 20.yüzyıl

Tanımı: Eser Lütfi Temizerler isimli şahıstan satın alınarak müze koleksiyonuna dâhil edilmiştir. Sıraltı tekniğinde krem renk hamurlu ve beyaz renk astarlı olan eser, dikdörtgen formludur.

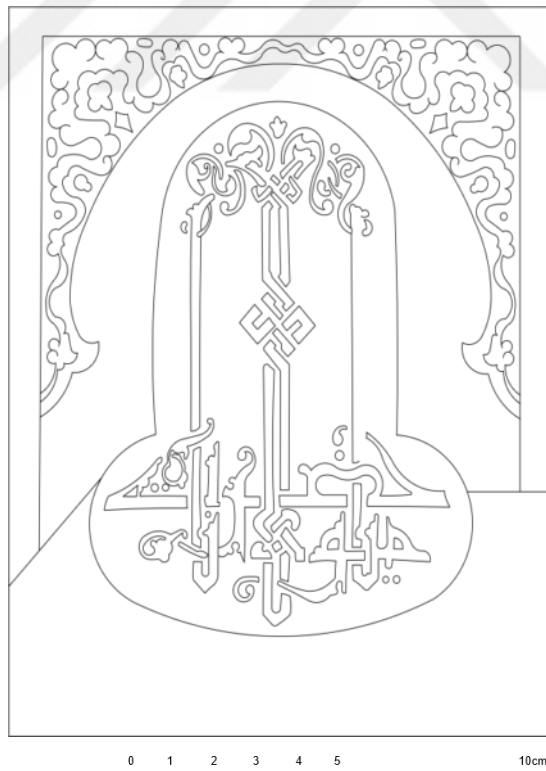
Eserin orta kısmında kahverengi sehpa üzerine yerleştirilmiş bir sikkeye yer verilmiştir. Sikkenin zemin rengi yeşil olup, üzerinde beyaz renkte çiçekli kufi hattıyla “Ya Hazreti Mevlâna” yazmaktadır. Yazının etrafı siyah renkle tahrirlenmiştir. Sikkenin üst kısmında ise lacivert zeminli yarım daire bir kemer ve bu kemerin yüzeyinde beyaz renkli bulut motifleri dikkati çeker. İki köşeye serbest halde yerleştirilen bulutların aralarında sarı ve kırmızı renkte stilize küçük çiçekler uygulanmıştır. Bu kısım ve sikke arasındaki boşluk firuze rengine boyanmıştır. En dış kısım ise yarıya kadar kırmızı renk bordür ile sınırlandırılmıştır. Bezemeler yeşil, beyaz, kırmızı, sarı, firuze, lacivert, kahverengi ve kırmızı renkte yapılmış olup siyah renk tahrirlidir.

Eserin sağ üst köşesi kırıktır. Kenar kısımlarında da yer yer küçük kırıklar vardır. Yazılı kısmın ortası yuvarlak şekilde kırılmıştır. Sırda köpürme ve dökülmeler görülmektedir. Eser Hattat Hamit Aytaç’ın H.1348 (1929) “Ya Hazreti Mevlâna”⁵⁵ yazısıyla çok benzediğinden onun bir kopyası olarak yapılmış olmalıdır. Malzeme, teknik ve süsleme özellikleri de dikkate alınarak eseri 20. yüzyıla tarihlendirmek mümkündür.

⁵⁵ Görsel için bkz. ([https:// tr.piterest.com](https://tr.piterest.com),2023)

Fotoğraf 35: 1048 Numaralı Eser

H. Albay

Çizim 35: 1048 Numaralı Eser

Katalog No: 36⁵⁶

Envanter No: 1049/1

Fotoğraf No: 36

Çizim No:36

Ölçüleri: 20x20x1,4cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya-19.yüzyıl

Tanımı: Eser 22.11.1965 tarihinde Lütfi Temizerler isimli şahıstan satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Sıraltı tekniğinde krem renk hamurlu ve krem renk astarlı olan eser, kare formludur.

Ulama çini ana kompozisyonunda iri halde uygulanmış bitkisel bir bezeme dikkati çekmektedir. Alt kenarın orta kısmından çıkan siyaha yakın patlıcan moru rengindeki dal üst köşede sonlanmaktadır. Dalın üzerine sırasıyla yarı stilize çiçek üsluplu karanfil, şakayık, lale ve sümbül motifleri yerleştirilmiştir. Yanlara ayrılan dallar saz yapraklar, stilize küçük çiçekler ile bezenmiştir. Alt köşeye daldan bağımsız karanfil motifi görülmektedir. Bezemeler beyaz renk zemin üzerine, kobalt mavisi, sarı, kırmızı, yeşil, açık turkuaz ve patlıcan moru ile yapılmıştır. Eserin sağ alt köşesi kırıktır. Yüzeyinde sağ üst köşede dökülme vardır. Sırda dökülme ve çatlamlar, boyada bazı yerlerde akma görülmektedir. Eser envanter kaydında 19. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

⁵⁶ Envanter No, 1049/2

Fotoğraf 36: 1049/1 Numaralı Eser

0 1 2 3 4 5 10cm

H. Albay

Çizim 36: 1049/1 Numaralı Eser

Katalog No: 37⁵⁷

Envanter No: 1050/1

Fotoğraf No: 37

Çizim No:37

Ölçüleri: 20x14,5x1,5cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 19. Yüzyıl

Tanımı: Eser 22.11.1965 tarihinde Lütfi Temizerler isimli şahıstan satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Krem renk hamurlu, krem renk astarlıdır. Dikdörtgen formda yapılmış olup ulama kompozisyona sahip bir bordür çinisidir.

Sıraltı tekniğinin uygulandığı çininin üzerinde stilize bitkisel motifler dikkati çekmektedir. Dışta siyah renk şerit ve içte onu takip eden daha ince beyaz renk şerit ile üç bölüme ayrılmış çini bordürün bezemeleri, ortada kobalt mavisi zemin üzerine, kırmızı ve turkuaz renkte yapılmıştır. Kendi içerisinde serbest bir düzende hazırlanmıştır. Penç motifinden çıkan ve aynı yönde ilerleyen karanfil motifi ve içerisi lale motifi ile bezeli saz yaprak, ana motifi oluşturmaktadır. Büyük saz yaprağı zıt yönde kesen daha küçük boyutlu saz yaprak, karanfil ve penç motifine uygulanmış olan benekler, kompozisyona hareketlilik kazandırmıştır. Karanfillerin tepe noktalarında dengeyi sağlamak amaçlı goncagül ve küçük boyutta yapraklar kullanılmıştır. Sırda yer yer dökülme ve çatlama, boyada ise bazı yerlerde dalgalanma vardır. Arka yüzeyinde fazla derin olmayan çukurluklar vardır. Bunlar yüzeye kolay tutunabilmesi için yapılmıştır. Eser envanter kaydında 19. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Eserin kompozisyonunu tamamlayan parçası katalogda⁵⁸ yer verilen 1053/7 envanter numaralı eserdir. Çizimde iki eser birleştirilerek kompozisyonunun tamamı

⁵⁷ Envanter No, 1050/2-1050/3-1050/4-1050/5

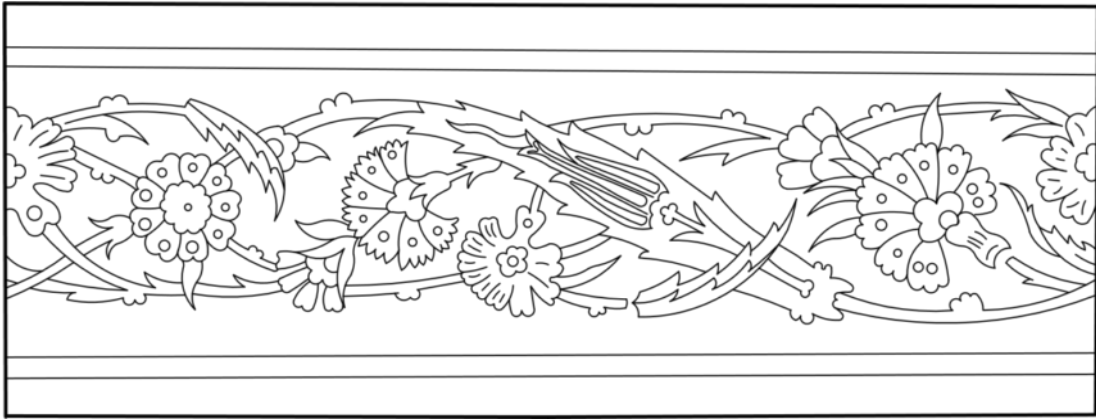
⁵⁸ Katalog No,

verilmiştir. Eser malzeme, teknik ve süsleme özelliklerinden yola çıkarak 19. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Fotoğraf 37: 1050/1 Numaralı Eser

H. Albay

Çizim 37: 1050/1 Numaralı Eser

Katalog No: 38⁵⁹

Envanter No: 1051/4

Fotoğraf No: 38

Çizim No:38

Ölçüleri: 32x12x1,5cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 19. Yüzyıl

Tanımı: Eser 22.11.1965 tarihinde Lütfi Temizerler isimli şahıstan satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Krem renk hamurlu, krem renk astarlıdır ve sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Birisi kırık durumda olan iki parçanın birleşiminden oluşan çini dikdörtgen formda olup, ulama bordür çinisidir.

Ulama kompozisyonun ana şemasının oluştuğu orta kısmı, iki yandan siyah renk tahrirli, beyaz renk dolgulu şeritle sınırlandırmıştır. Çini bordürün bezemeleri, turkuaz renk zemin üzerine, kırmızı ve açık yeşil renkte yapılmış olup belirgin siyah renkle tahrirlenmiştir. Üç bordürün birleşiminde oluşan asıl kompozisyon iki penç motifinin ortasında gelişmektedir. Kendi içerisinde serbest bir düzende hazırlanmıştır. Penç motifinden çıkan ve aynı yönde ilerleyen karanfil motifleri ve içerisi lale motifi ile bezeli saz yaprağı, ana motifi oluşturmaktadır. Büyük saz yaprağını zıt yönde kesen daha küçük boyutlu saz yaprak, karanfil ve penç motifine uygulanmış olan benekler, kompozisyona hareketlilik kazandırmıştır. Karanfillerin tepe noktalarında dengeyi sağlamak amaçlı goncağül ve küçük boyutta yapraklar kullanılmıştır. Bezemede beyaz, yeşil ve kırmızı üç rengin canlı olarak kullanılması ve siyah renkte tahririn fazla belirgin olması kompozisyona sadelik ve netlik kazandırmıştır. Ana kompozisyon katalogtaki diğer örneklerle birleştirilerek⁶⁰ çizim üzerinden tanımlanmış olup, incelediğimiz bu parçada sağ üst köşede büyük saz yaprağının bir kısmı, kıvrım dallarla birbirine bağlı stilize karanfil motifleri ve ortada penç motifi görülmektedir. Yüzeyde bazı kısımlarda derin dökülmeler, sırda yer yer dökülme ve çatlamlar,

⁵⁹ Envanter No, 1051/1-1051/2-1051/3

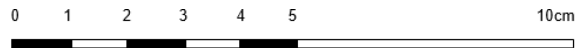
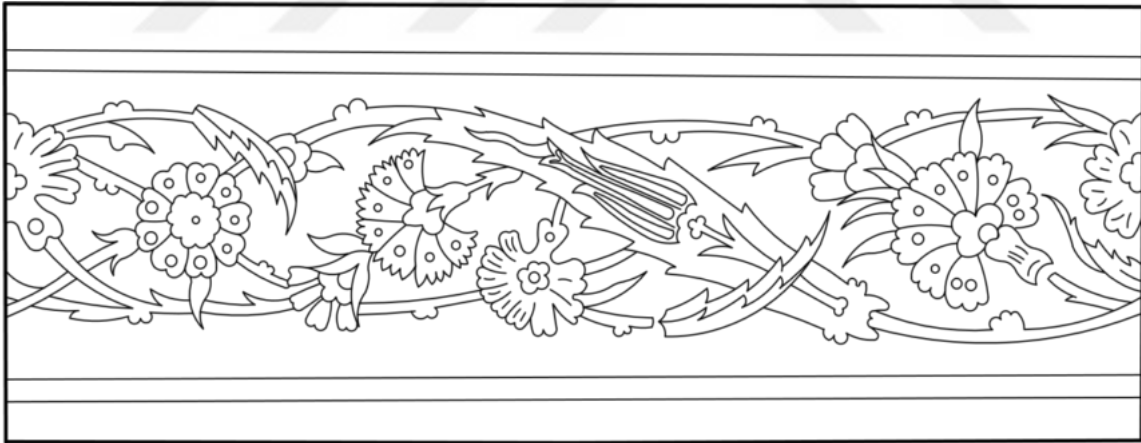
⁶⁰ Katalog No: 39

boyada ise bazı yerlerde dalgalanma mevcuttur. Arka yüzeyinde kalın bir harç tabakası vardır. Eser envanter kaydında 19. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 38: 1051/4 Numaralı Eser

H. Albay

Çizim 38: 1051/4 Numaralı Eser

Katalog No: 39⁶¹

Envanter No: 1052/4

Fotoğraf No: 39

Çizim No:39

Ölçüleri: 20x12x1,5 cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 19. Yüzyıl

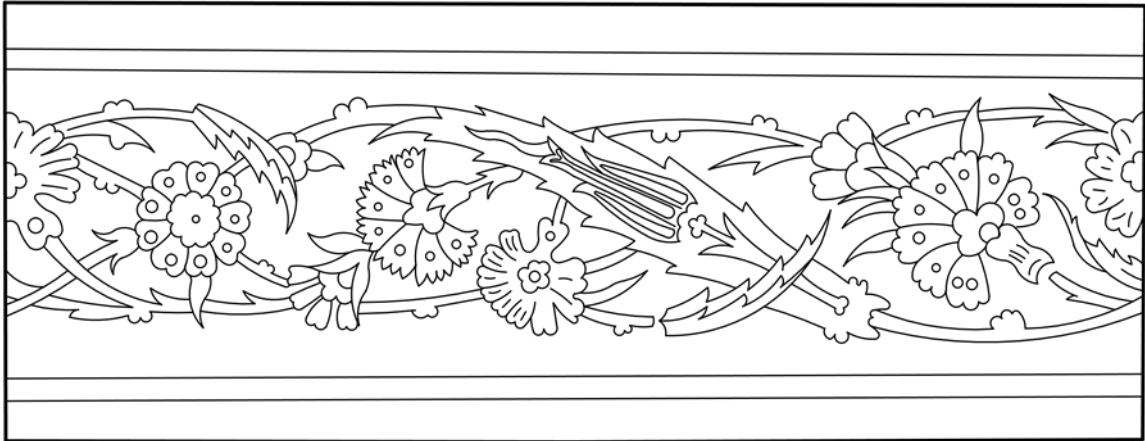
Tanımı: Eser 22.11.1965 tarihinde Lütfi Temizerler isimli şahıstan satın alınarak müze koleksiyonuna dâhil edilmiştir. Krem renk hamurlu, krem renk astarlıdır sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Dikdörtgen biçimli çini, ulama kompozisyon olup, bir bordür çinisinin devamıdır.

Eserin ana kompozisyonunu oluşturan orta kısmı, iki yandan siyah renk tahrirli, beyaz renk dolgulu şerit sınırlandırmıştır. Kompozisyonda kendi içerisinde serbest düzende hazırlanmış stilize çiçekler dikkat çekmektedir. Sol kısımda eksik halde yerleştirilmiş olan beyaz dolgulu büyük saz yaprağı içerisinde lale motifi görülmektedir. Lalenin taç kısmı kırmızı, çanak ve sap kısmı yeşil renge boyanmış, sap kısmından saz yaprak motifiyle kesilmiştir. Sağ kısmında ise saz yaprağı ve lale motifine paralel yerleştirilmiş karanfil motifi görülmektedir. Karanfil motifinin tepesinde goncası vardır. Bütün motifler birbirine kıvrım dallarla bağlanmıştır. Çini bordürün bezemeleri, turkuaz renk zemin üzerine, kırmızı ve yeşil renkte yapılmış olup belirgin siyah renkle tahrirlenmiştir. Sol alt köşesinden kırık haldedir. Sırda çatlama ve dökülmeler boyada bozulmalar görülmektedir. Eser 19. yüzyılda yapılmıştır.

⁶¹ Envanter No, 1052/1-1052/2-1052/3-1052/5

Fotoğraf 39: 1052/4 Numaralı Eser

0 1 2 3 4 5 10cm

H. Albay

Çizim 39: 1052/4 Numaralı Eser

Katalog No: 40⁶²

Envanter No: 1053/7

Fotoğraf No: 40

Çizim No:40

Ölçüleri: 20x15x1,5cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 19. Yüzyıl

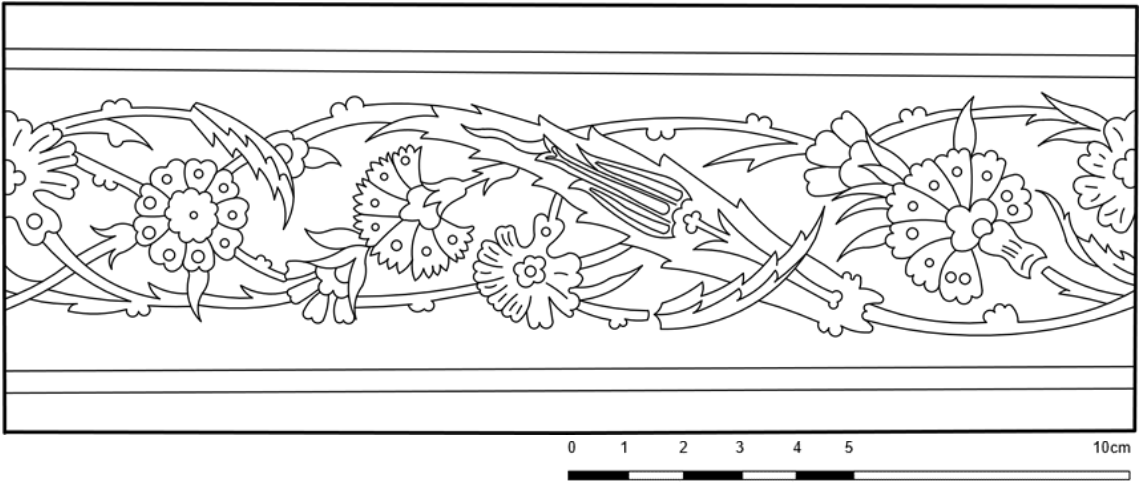
Tanımı: Eser 14.12.1965 tarihinde Lütfi Temizerler isimli şahıstan satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Krem renk hamurlu, krem renk astarlıdır ve sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Günümüzde kenarında küçük kırıklar haricinde iyi durumda olduğu görülen dikdörtgen biçimli çini parçası, ulama bir kompozisyona sahip olup bordür çinisidir.

Dışta siyah renk şerit ve içte onu takip eden daha ince beyaz renk şerit ile üç bölüme ayrılmış çini bordürün bezemeleri, ortada kobalt mavisi zemin üzerine, kırmızı ve turkuaz renkte yapılmıştır. Üç bordürün birleşiminden oluşan asıl kompozisyon iki penç motifinin ortasında gelişmektedir. Kendi içerisinde serbest bir düzende hazırlanmıştır. Penç motifinden çıkan ve aynı yönde ilerleyen karanfil motifleri ve içerisi lale motifi ile bezeli saz yaprak, ana motifi oluşturmaktadır. Büyük saz yaprağı zıt yönde kesen daha küçük boyutlu saz yaprak, karanfil ve penç motifine uygulanmış olan benekler, kompozisyona hareketlilik kazandırmıştır. Karanfillerin tepe noktalarında dengeyi sağlamak amaçlı goncagül ve küçük boyutta yapraklar kullanılmıştır. Yüzeyde bazı kısımlarda dökülmeler, sırda çatlama ve boyada dalgalanmalar görülmektedir. Arka yüzeyinde fazla derin olmayan çukurluklar vardır. Bunlar yüzeye daha kolay tutunabilmesi içindir. Eser 19. yüzyıla aittir.

⁶² Envanter No, 1053/1-1053/2-1053/3-1053/4-1053/5-1053/6-1053/8-1053/9-1053/10-1053/11

Fotoğraf 40: 1053/7 Numaralı Eser

H. Albay

Çizim 40: 1053/7 Numaralı Eser

Katalog No: 41

Envanter No: 1233/1

Fotoğraf No: 41

Çizim No:41

Ölçüleri: 20x20x1,5cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya-19.yüzyıl

Tanımı: Eser 10.11.1967 tarihinde Lütfi Temizerler isimli şahıstan satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Krem renk hamurlu, krem renk astarlıdır ve sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Kare formulu olup ulama çinidir.

Çapraz yönde ilerleyen kompozisyonda, bezemeler turkuaz ve kırmızı renk zemin üzerine beyaz, sarı, kobalt mavisi ve kırmızı renk ile yapılmış, siyah renk ile tahrirlenmiştir. Alt çapraz köşede turkuaz renk zemin üzerine, iki kenara yerleştirilmiş yarım hatayiler dallarla birbirine bağlanmıştır. Ortaya kenarlardan bağımsız büyük bir hatayi motifi yerleştirilmiştir. Boşlukta kalan kısma yine bağımsız olarak yerleştirilen çiçekli yaprak ve sağ kenardaki hatayi motifinin tepesine yerleştirilen çiçekli yaprak, kompozisyonda boşluk duygusunu yok etmek amacıyla kullanılmış aynı zamanda kompozisyona hareketlilik katmıştır. Köşe kısmında kobalt mavisi, kırmızı ve sarı renkle dilimli şeritlerle oluşturulmuş üçgen alan, kırmızı renk zemin üzerine yerleştirilmiş krem ve yeşil renk rumi motifiyle bezenmiştir. Rumi motifinin sağ aşağı yöne bakan kısmına kobalt mavisi ve krem renkte çintemani motifi yerleştirilmiştir. Yüzeyi orta kısımdan kazınmıştır. Arka yüzeyinde alçı kalıntıları vardır. Sır matlaşmış, dökülmüş ve boyada akmalar oluşmuştur. Eser envanter kaydında 19.yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 41: 1233/1 Numaralı Eser

0 1 2 3 4 5 10cm

T. Gürbüz

Çizim 41: 1233/1 Numaralı Eser

Katalog No: 42

Envanter No: 1233/2

Fotoğraf No: 42

Çizim No:42

Ölçüleri: 20x20x1,5cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya-19.yüzyıl

Tanımı: Eser 10.11.1967 tarihinde Lütfi Temizerler isimli şahıstan satın alınarak müze koleksiyonuna dâhil edilmiştir. Krem renk hamurlu, krem renk astarlı eser, sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Kare formlu olup ulama çinidir.

Ulama kompozisyonda bezemeler, firuze renk zemin üzerine beyaz, kobalt mavisi ve kırmızı renkte yapılmış, siyah renk ile tahrirlenmiştir. Yoğun olarak kullanılan kobalt mavisi ve beyaz renk turkuaz zeminle uyum sağlamış, sadelik yaratarak motifi belirginleştirmiştir. Az miktarda dolgu olarak kullanılan kırmızı renk ise sade kompozisyona hareketlilik katmıştır. Köşe kısımda oluşturulan büyük ve yarım penç motifi tepe noktasından ve sol kenarından iki tane hatayi motifine bağlanmıştır. Penç motifinin tepe noktasına bağlı hatayi motifinden saz yaprağı çıkarak aşağı kısma doğru eğilmiştir. Diğer hatayi motifinden çıkan küçük yaprak ise tam tersi yönde yukarıya doğru eğilmiştir. Burada oluşturulan zıtlıkla boşluk duygusu yok edilmeye çalışılmıştır. Ön yüzeyinde çoğu yerde dökülmeler, arka yüzeyinde alçı kalıntısı vardır. Sır matlaşmış, dökülmüş ve boyada akmalar meydana gelmiştir. Eser envanter kaydında 19.yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 42: 1233/2 Numaralı Eser

0 1 2 3 4 5 10cm

T. Gürbüz

Çizim 42: 1233/2 Numaralı Eser

Katalog No: 43

Envanter No: 1233/3

Fotoğraf No: 43

Çizim No:43

Ölçüleri: 14,5x14,5x1,5cm

Tekniği: Sıraltı

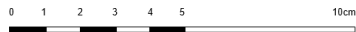
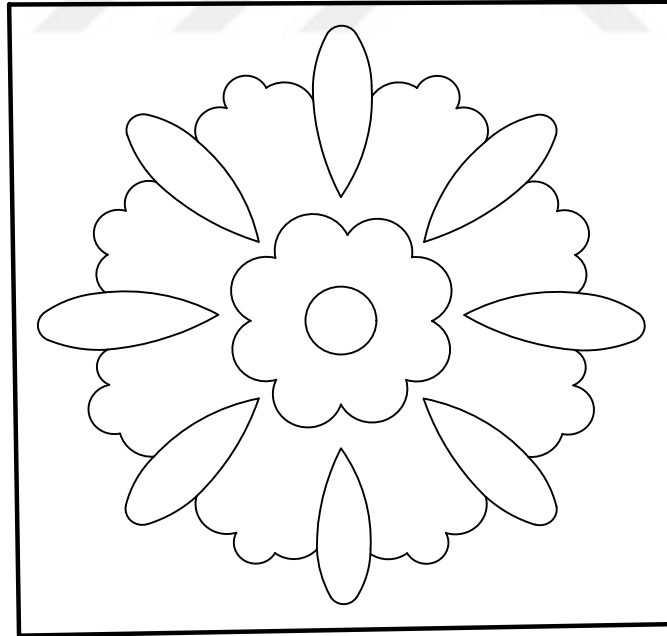
Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya-19.yüzyıl

Tanımı: Eser 10.11.1967 tarihinde Lütfi Temizerler isimli şahıstan satın alınarak müze koleksiyonuna dâhil edilmiştir. Krem renk hamurlu, beyaz renk astarlıdır ve sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Kare formludur.

Bezemeler firuze ve beyaz renkte yapılmış olup siyah renkle tahrirlenmiştir. Firuze renk zemin üzerine merkezde parçayı tamamen kaplayacak biçimde beyaz renk stilize penç motifiyle bezenmiştir. Sır yer yer dökülmüş, çatlak ve parlaklığını kaybederek mat bir görünüm oluşmuştur. Eser envanter kaydında 19. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 43: 1233/3 Numaralı Eser

T. Gürbüz

Çizim 43: 1233/3 Numaralı Eser

Katalog No: 44

Envanter No: 1248

Fotoğraf No: 44

Çizim No:44

Ölçüleri: 25x25x1,5cm

Tekniği: Sıraltı

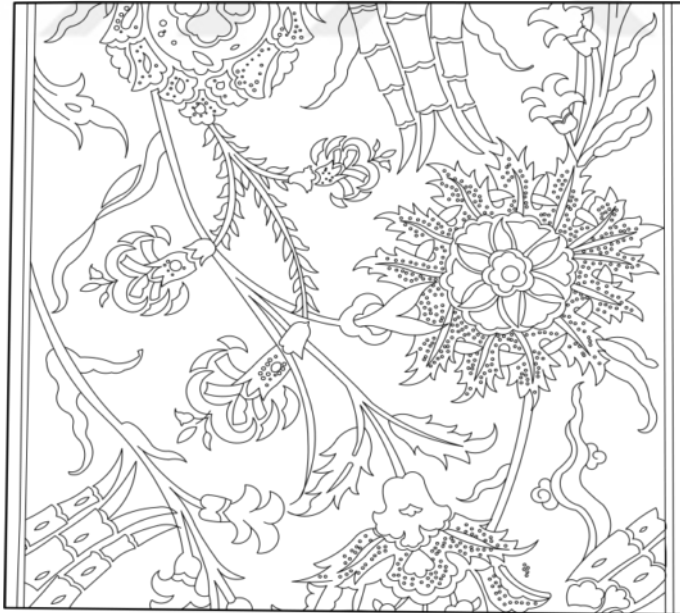
Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya-19.yüzyıl

Tanımı: Eser 10.11.1967 tarihinde Lütfi Temizerler isimli şahıstan satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Krem renk hamurlu, krem renk astarlıdır ve sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Kare formlu olup ulama desenlidir.

Çini karoda bezemeler, kırmızı, yeşil, firuze, açık ve koyu tonlarda kobalt mavisi renklerde olup, siyah tahrirlidir. Kenar bordürü yeşil renkte ince bir şerit halinde devam etmiş, iç kısımda çizgi halinde tekrarlanmıştır. Orta kısım beyaz renk zemin üzerine, hatayi grubu motiflerin yanı sıra yarı stilize çiçek üslubunda lale, sümbül ve zambak motifleriyle bezenmiştir. Hatayilerin iç kısımları mavi benekler ile kaplanmıştır. Sağ alt köşeden yarım şekildeki lale motifine bitişik olarak kırmızı, yeşil ve mavi renklerle boyanmış bulut motifi görülmektedir. Bezemelerin dizilişinden ve yarım kalmış motiflerin simetrik devamından anlaşılacağı üzere çini parça bordür şeklinde dikdörtgen formda tamamlanmaktadır. Orta kısımdan dört parça kırık halde olup, restorasyon ile birleştirilmiştir. Sırda yer yer dökülme ve çatlama vardır. Klasik dönemin motiflerine yer verilmekle birlikte renklerine bakılırsa eser 19. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Fotoğraf 44: 1248 Numaralı Eser

0 1 2 3 4 5 10cm

H. Albay

Çizim 44: 1248 Numaralı Eser

Katalog No: 45

Envanter No: 2015

Fotoğraf No: 45

Çizim No:45

Ölçüleri: 26,5x13x2,5 cm

Tekniği: Sıraltı

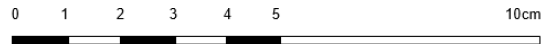
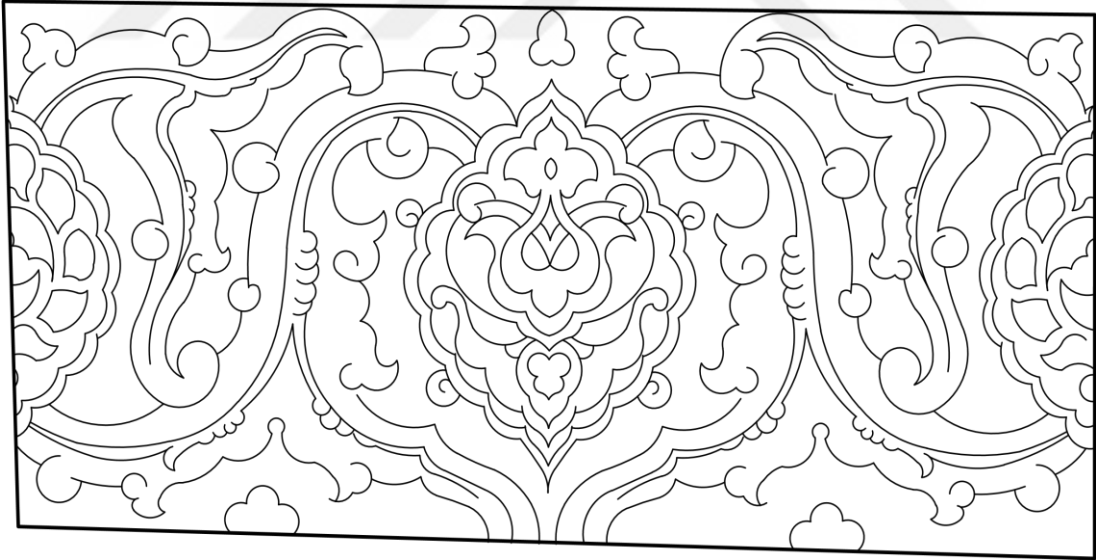
Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 19. Yüzyıl

Tanımı: Eserin nereden geldiğine ve hangi tarihte müzeye dâhil edildiğine dair bilgi bulunamamıştır. Krem renk hamurlu, beyaz renk astarlı ve şeffaf sırlıdır. Dikdörtgen formda sıraltı tekniğinde yapılmış olup ulama bordür çinisidir.

Tek kenarından ince turkuaz renk şerit ile ayrılmış çini bordürün zemini kobalt mavisidir. Bezemeler yeşil, beyaz ve turkuaz renkte yapılmış olup siyah tahrirlidir. İki yanda yarım şemse motifi arasında gerçekleşen, ½ oranında hazırlanmış ulama kompozisyon da, ortada dilimli şemse motifine iki yandan bağlı hurde rumiler ana temayı oluşturmaktadır. Şemse motifinin içi yeşil renk zemin üzerine beyaz renk rumiler ile bezenmiştir. Hurde rumiler şemse motifinin tepe noktasına yakın yerden çıkarak alt kısmında birleşmiş ve şemse motifinin etrafını sarmıştır. Yine aynı rumiler yanlardaki yarım şemselere de bağlanmıştır. Ortadaki ana temadan bağımsız yanlardaki şemselere birleşik daha küçük boyutlu hurde rumiler büyük boyutta olan hurde rumileri kesmektedir. Şemse motifinin üstündeki yeşil renkte rumi tepelik ve şeritin olduğu kenara, aralara eklenen yine yeşil renkte dilimli çiçekler kompozisyona hareketlilik katmıştır. Kenarlarda hafif kırıklar vardır. Arka yüzeyi düzdür. Sırda yer yer dökülme ve çatlama olup boyada bazı yerlerde akma ve bozulmalar vardır. Eser envanter kaydında 19.yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 45: 2015 Numaralı Eser

T.Gürbüz

Çizim 45: 2015 Numaralı Eser

Katalog No: 46

Envanter No: 2037

Fotoğraf No: 46

Çizim No:46

Ölçüleri: 24x24x7,5 cm

Tekniği: Sıraltı

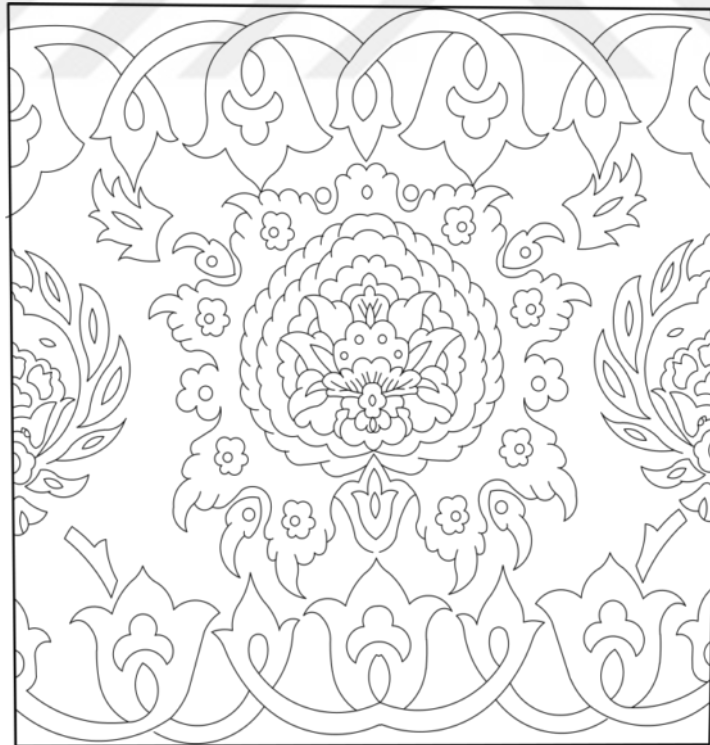
Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 19. Yüzyıl

Tanımı: Eserin nereden geldiğine ve hangi tarihte müzeye dâhil edildiğine dair bilgi tespit edilememiştir. Krem renk hamurlu, krem renk astarlıdır ve sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Kare formulu olup ulama çinidir.

Çini yüzeyinde bitkisel bir kompozisyon hâkimdir. Merkezde beyaz renkte zemin üzerine büyük, lacivert renk dolgulu hatayi motifi uygulanmıştır. Bu motifin alt ve üst kenarlarını birbirine bağlı, sıralı, firuze renk dolgulu palmet motifleri çevrelemiştir. Palmet motiflerinin kök kısımları yeşil renk dolguludur. Alt kenardaki palmet motiflerinin ortasında bulunan palmetin ucuna bir tepelik yerleştirilmiş ve hatayi motifine bağlanmasını sağlamıştır. Bu bağlanma üst sıradaki palmet motiflerinde yeşil renk dolgulu saz yapraklarla sağlanmıştır. Hatayi motifinin sağ ve sol kenarında ise yarım hatayi motifleri resmedilmiştir. Ayrıca yine palmet motifleri en sağından ve en solundan lacivert renk dolgulu dallarla yarım hatayi motiflerine bağlanmıştır. Motifler simetrik şekildedir tamamlandığı zaman kompozisyon aynı devam edecektir. Günümüzde kenarlarında hafif kırıklar mevcut olan çininin arka yüzeyi olukludur ve kalın sıva kalıntıları vardır. Yüzeyinde dökülmeler, sırda yer yer çatlama ve köpürmeler, bazı yerlerde boyada akma ve bozulmalar görülmektedir. Eserde klasik dönem motifleri görülmekle birlikte renklerine ve bozulmalara bakılırsa 19. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Fotoğraf 46: 2037 Numaralı Eser

0 1 2 3 4 5 10cm

H. Albay

Çizim 46: 2037 Numaralı Eser

Katalog No: 47

Envanter No: 884

Fotoğraf No: 47

Çizim No: 47

Ölçüleri: 25x25x1,5 cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 20. Yüzyıl

Tanımı: Eser envanter kayıtlarına göre 30.09.1961 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Çini krem renk hamurlu, krem renk astarlı ve şeffaf sırlıdır. Sıraltı tekniğinde yapılmış olan çini yüzeyinde merkezde yazılı kenarlarda bitkisel bir kompozisyon dikkat çekmektedir. Dışta turkuaz, içte yeşil renkte iki ince şerit arasına lacivert renk zeminli bir bordür yerleştirilmiştir. Bordürde, “S” kıvrımları yapan rumiler, saz yapraklar ve stilize küçük çiçek motifleriyle sıralı bir kompozisyon oluşturulmuştur. Merkezde zemin beyaz olup lacivert renkte Arap harfleriyle “Bu Da Geçer Ya Hu” yazılıdır. Harfler sülüs hattıyla yazılmıştır. Üst kısımdan lacivert renkte dilimli şeritlerle köşelik oluşturulmuştur. Köşelikler turkuaz renk zemin üzerine beyaz renkte rumilerle bezenmiştir. Orta kısımdan çatlamış ve bütün kenarlardan hafif kırık halde olduğu görülen eser kare formudur. Sırda çatlama ve dökülme, boyada bazı yerlerde akma görülmektedir. Üst kenarından asılmak için delinmiştir. Eser malzeme, teknik ve süsleme özelliklerine bakılarak 20. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 47: 884 Numaralı Eser

0 1 2 3 4 5 10cm

M. G. Önder

Çizim 47: 884 Numaralı Eser

Katalog No: 48

Envanter No: 885

Fotoğraf No: 48

Çizim No: 48

Ölçüleri: 17x15x2 cm

Tekniği: Sıraltı

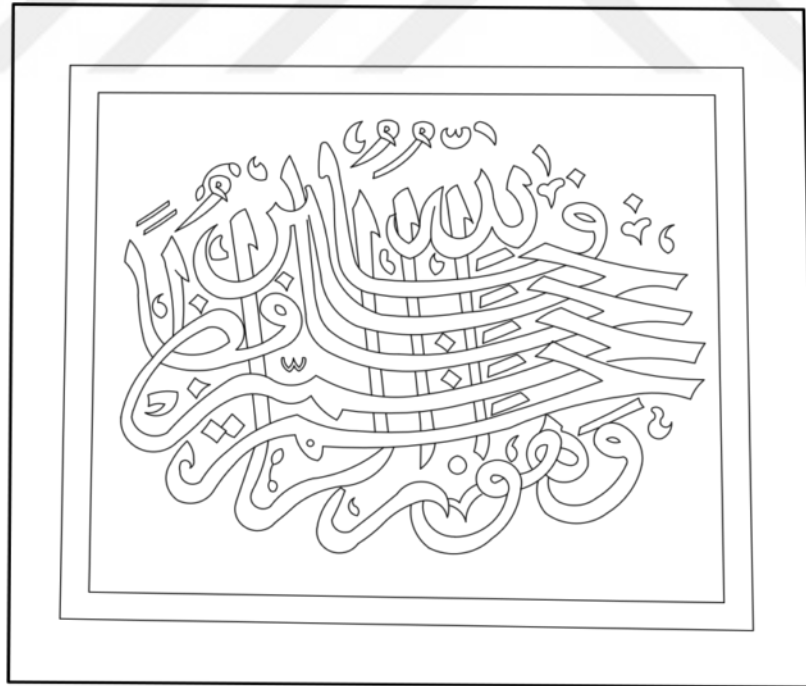
Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 20. Yüzyıl

Tanımı: Eser envanter kayıtlarına göre 30.09.1961 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alma yoluyla müzeye dahil edilmiştir. Çini krem renk hamurlu, beyaz renk astarlı ve şeffaf sırlıdır. Kare forma yakın çini pano sıraltı tekniğinde yapılmış olup yazılı bir kompozisyona sahiptir. Çini panonun dörtkenarı lacivert renkte kalın bir şerit ile sınırlandırılmış, hemen bitiminde iki siyah çizgi arasında firuze renkte ince bir şerit ile de orta yazılı kısım dörtkenarından çevrelenmiştir. Orta kısımda beyaz renk zemin üzerine, lacivert renkte sülüs hattı ile “Fellâhü Hayrün Hâfızân Ve Hüve Erhamürrahimîn” “Muhakkak Allah en hayırlıdır (hayr), her şeyi koruyan gözetendir (hafız) ve O merhametlilerin en merhametlisidir”⁶³ yazılıdır. Harflerin kenarları siyah renk ile tahrirlenmiştir. Harflerin üzerindeki harekelerin tamamına yakını lacivert dolgulu ve siyah renk tahrirli iken, bir kısmı siyah renk düz çizgi ile yapılmıştır. Bunların sonradan ekleme olduğu görülmektedir. Levhada yatay ve dikey lekeler oldukça dengeli olarak istif edilmiştir. Çini yüzeyinde dökülmeler, sırda yer yer köpürme ve çatlamlar görülmektedir. Orta beyaz zemin üzerinde sır yüzeyinde görülen sararmaların, bazı yerlerde kahverengimsi bir renge dönüştüğü görülür. Üst kısımdan delinmiş, içinden asılmak için metal ince bir tel geçirilmiştir. Kenarlarında küçük kırıklar vardır. Eser malzeme, teknik ve süsleme özelliklerine bakılarak 20. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

⁶³ Yusuf Suresi 64. ayet

Fotoğraf 48: 885 Numaralı Eser

0 1 2 3 4 5 10cm

H. Albay

Çizim 48: 885 Numaralı Eser

Katalog No: 49

Envanter No: 939

Fotoğraf No: 49

Çizim No: 49

Ölçüleri: 21,5x13x2,5 cm

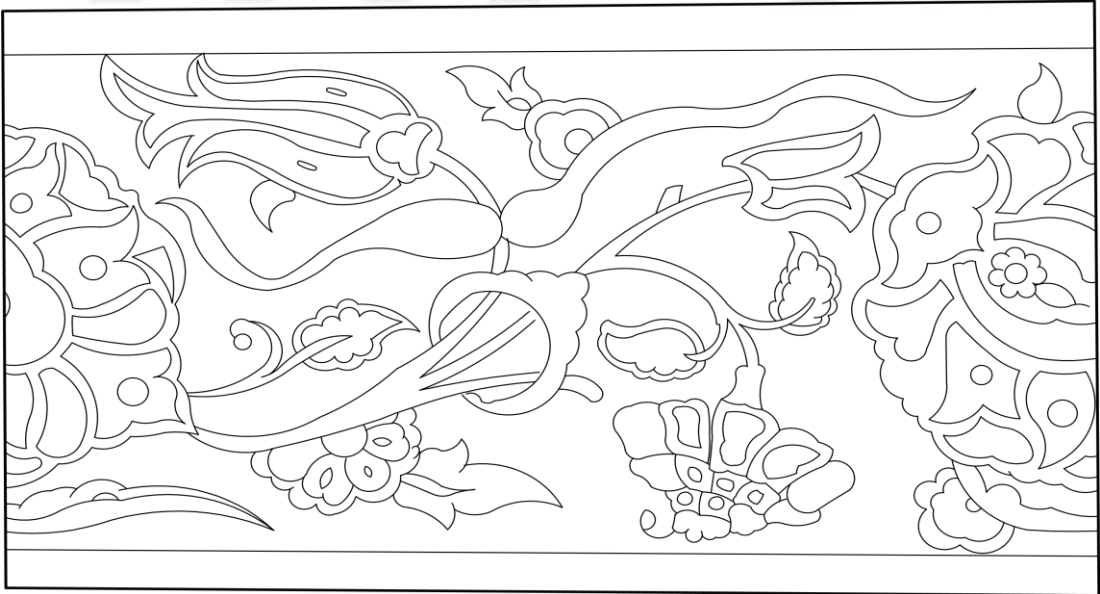
Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 20. Yüzyıl

Tanımı: Eser 17.09.1963 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Çini krem renk hamurlu, krem renk astarlı ve şeffaf sırlıdır. Dikdörtgen formlu parça bir bordür çinisidir. Sıraltı tekniğinin uygulandığı bordürde bitkisel bir kompozisyon dikkati çeker. Kenarları firuze renkte şerit ile sınırlandırılmış bordür parçasının zemini lacivert renktedir. Alt kısımda yarım hatayi motifinin tepe noktasından çıkan, üç kısma ayrılan ve yeşil renkte ortabağ ile birleşen dalların ortasındaki dal da ikiye ayrılarak tepede yarım bir hatayi motifine, orta kısımdan ayrılan dal ise ters karanfil motifine bağlanmaktadır. Yanlara ayrılan dallardan birinde aşağı doğru kıvrılmış lale motifi görülürken diğer dalın ucu ise boştur. Dallar üzerinde ve hatayi motifinin kenarlarında yarım penç ve yapraklar bulunmaktadır. Bezemeler lacivert, kırmızı, yeşil ve firuze renkte olup siyah tahrirlidir. Kenarlarında hafif kırıklar bulunan çini yüzeyinde dökülmeler, sırda çatlama ve köpürmeler görülmektedir. Arka yüzeyinde kalın bir harç tabakası olup bu tabaka ön yüzey kenarlarından da görülmektedir. Eser 20. yüzyıla tarihlenmektedir.

Fotoğraf 49: 939 Numaralı Eser

H. Albay

Çizim 49: 939 Numaralı Eser

Katalog No: 50

Envanter No: 1032

Fotoğraf No: 50

Çizim No:50

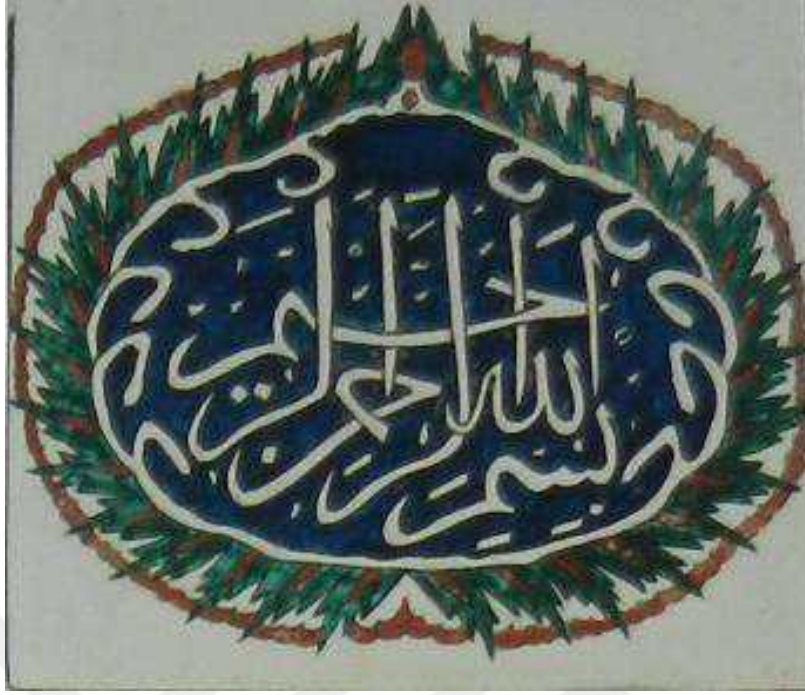
Ölçüleri: 29,2x25,4x1,3cm

Tekniği: Sıraltı

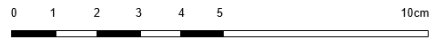
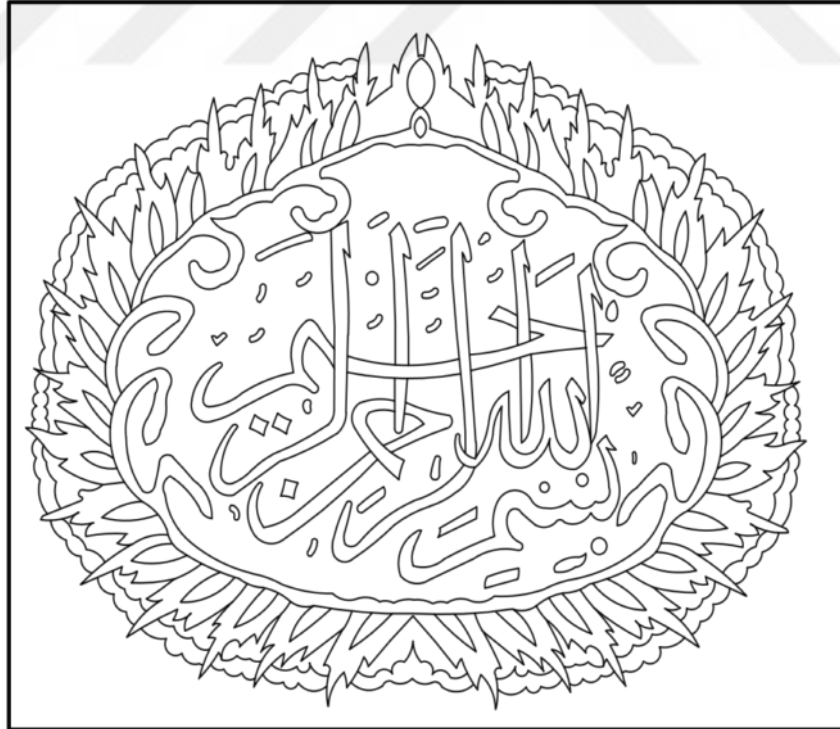
Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 20. Yüzyıl

Tanımı: Eser 22.04.1965 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alınarak müze koleksiyonuna dâhil edilmiştir. Sıraltı tekniğinde, krem renk hamurlu ve krem renk astarlı olan eser, dikdörtgene yakın formludur.

Merkezde yazılı ve bitkisel süslemenin hâkim olduğu bir kompozisyon yer almaktadır. Beyaz renkte dikdörtgene yakın zemin üzerine yerleştirilen kompozisyonda, merkezde lacivert zemin üzerine beyaz renkte Arap harfleriyle “Bismillahirrahmanirrahim” yazılıdır. Yazı sülüs hattıyla yazılmıştır. Etrafını oval formda tepelik kısmı bulunan içe doğru kanca şeklinde tırnakları olan beyaz renkte bir şerit çevrelemiştir. Bu şeridin etrafını da kırmızı yeşil renkten oluşan saz yapraklar çevrelemektedir. Kompozisyon en dışta kırmızı renkte yine oval formda tepe kısmı açık dalgalı bir şeritle sonlanmıştır. Yazı etrafı siyah tahrirlidir. Sırda çatlama görülmektedir. Yazı çiniye uygulanırken istifi bozulduğundan eseri 20. yüzyıla tarihlendirmek mümkündür.

Fotoğraf 50: 1032 Numaralı Eser

H. Albay

Çizim 50: 1032 Numaralı Eser

Katalog No: 51

Envanter No: 1034

Fotoğraf No: 51

Çizim No:51

Ölçüleri: 25,4x25,4x1,2cm

Tekniği: Sıraltı

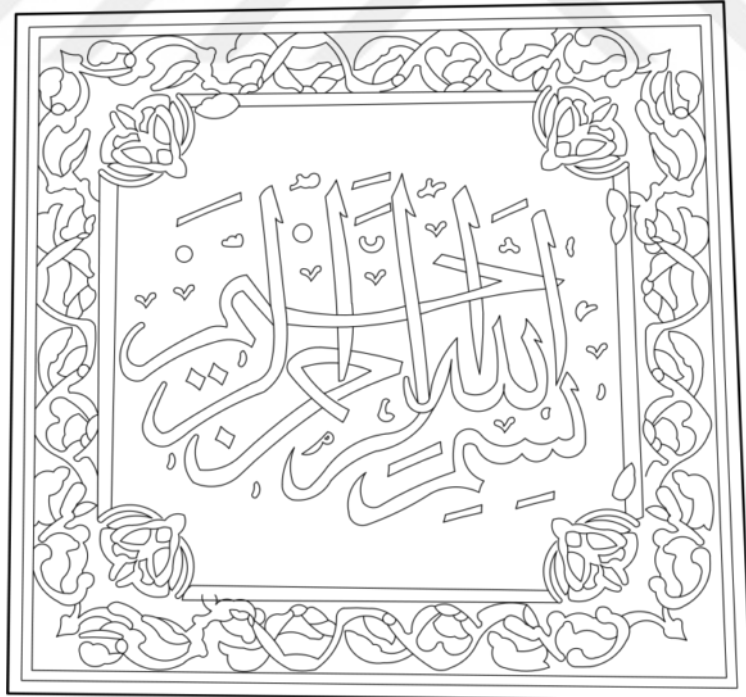
Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya - 20.Yüzyıl

Tanımı: Eser 22.04.1965 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alınarak müze koleksiyonuna dâhil edilmiştir.

Sıraltı tekniğinde, krem renk hamurlu ve krem renk astarlı olan eser, kare formludur. Orta kısımda lacivert zemin üzerine beyaz renkte Arap harfleriyle, sülüs hattıyla “Bismillahirrahmanirrahim” yazılıdır. Yazının etrafı beyaz renkte şeritle sınırlandırılmış bu kısmın hemen bitiminde yine beyaz renk bir şeritle sınırlandırılmış bir bordür oluşturulmuştur. Bordürde yeşil renk zemin üzerine beyaz renkte kıvrım dallar ulama olarak devam etmiş köşelerde tepelik oluşturacak biçimde sonlandırılmıştır. Kıvrım dalların arası kırmızı renkte rumilerle bezenmiştir. Aynı zamanda dört köşede yazı kısmına bakar şekilde birbirine dönük ve birleşik kıvrımlar oluşturulmuş bezeme mevcuttur. Kenar kısımlarında hafif kırıklar, sırda yer yer dökülme ve boyada dalgalanma görülmektedir. Yazı çiniye uygulanırken istifi bozulduğundan eser 20. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Fotoğraf 51: 1034 Numaralı Eser

0 1 2 3 4 5 10cm

H. Albay

Çizim 51: 1034 Numaralı Eser

Katalog No: 52

Envanter No: 1042

Fotoğraf No: 52

Çizim No: 52

Ölçüleri: 58,5x26,5x6cm

Tekniği: Sıraltı

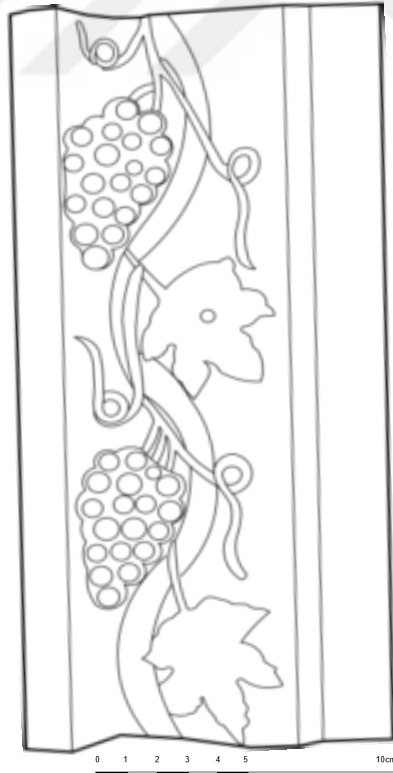
Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya - 20.Yüzyıl

Tanımı: Eser 04.09.1965 tarihinde Lütfi Temizerler isimli şahıstan satın alınarak müze koleksiyonuna dâhil edilmiştir. Krem renk hamurlu, beyaz renk astarlı ve sıraltı tekniğinde yapılmış olan çini dikdörtgen formludur.

Form olarak içe doğru eğimli şekilde olan ulama bordür çinide bezemeler, sarı, yeşil, kahverengi ve lacivert renkte yapılmış olup kabartmalıdır. Sol kenarda lacivert renkte bordür kısmından beyaz zemin kısmına geçişte eğim vardır. Beyaz zeminin ortasında kabartma olarak yapılmış kahverengi bir üzüm dalı “S” şeklinde kıvrımlar oluşturmuştur. Bu kıvrımlı dalın üzerinde yine kabartma olarak bezenmiş iki tane sarı renkte üzüm salkımı, iki tane yeşil renkte asma yaprağı ve yine yeşil renkte asma yaprağından devam eden kıvrım dallar görülmektedir. Orta kısımda iki tane delik açılmıştır. Arka yüzeyinde kırıklar vardır. Sırda yer yer çatlamlar ve dökülmeler görülmektedir. Eser 20.yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Fotoğraf 52: 1042 Numaralı Eser

H. Albay

Çizim 52: 1042 Numaralı Eser

Katalog No: 53⁶⁴

Envanter No: 30/1

Fotoğraf No: 53

Çizim No: 53

Ölçüleri: 20x20x1,5 cm

Tekniği: Sırüstü

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 20. Yüzyıl

Tanımı: Eser hakkında müzeye geliş tarihi ve nereden geldiği gibi bilgilere ulaşılammıştır. Müze deposunda aynı malzeme, teknik ve bezemeye sahip 26 parça daha vardır. Envanter kayıtlarında müzeye nereden geldiği yazılmamıştır. Açık kırmızı renk hamurlu ve beyaz renk sırlıdır. Kare formlu çini sır üstü tekniği ile yapılmış olup üzerinde stilize bitkisel bir kompozisyon bulunmaktadır. Başlangıç ve bitişi belli olmayan kompozisyonda sonsuzluk ilkesi uygulanmıştır. Merkezde dört yapraklı çiçek motifinin içe eğik olarak birbirine bakan çizgilerle birbirine bağlanmasıyla dairevi bir form oluşturulmuştur. Keşisen hatlara lacivert renk noktalar konulmuştur. Bu form tekrar ederek çininin tamamında hâkim olmuştur. Bezemeler beyaz zemin üzerine lacivert renkte yapılmıştır. Çini yüzeyinde hafif dökülmeler, kenarlarında da hafif kırıklar görülmektedir. Arka yüzeyi şeritler halinde kabartmalıdır. Bu kompozisyon örneğini Ankara Evlerinin tavanında görülen kalem işi süslemelerinde⁶⁵ ve cilt sanatında uygulanan zilbahar tekniğinde görebiliriz⁶⁶. Eser 20. yüzyıla aittir.

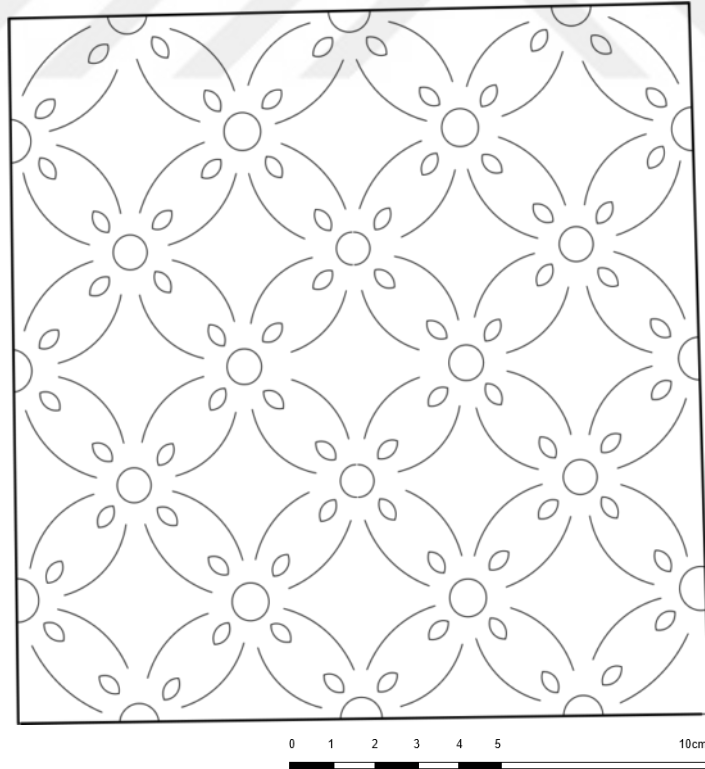
⁶⁴ Envanter No, 30/2, 30/3, 30/4, 30/5, 30/6, 30/7, 30/8, 30/9, 30/10, 30/11, 30/12, 30/13, 30/14, 30/15, 30/16, 30/17, 30/18, 30/19, 30/20, 30/21, 30/22, 30/23, 30/24, 30/25, 30/26, 30/27.

⁶⁵ Görsel için bkz. Hasan Yavuz, a.g.e., s. 46-47.

⁶⁶ Görsel için bkz., Kevser Gürcan, **Desen Estetiğinin Görünürlüğü; Osmanlı Dönemi Cilt Sanatı Örnekleri**, Kesit Akademi Dergisi, Yıl: 3, Sayı:9, Eylül, 2017, s. 231.

Fotoğraf 53: 30/1 Numaralı Eser

T. Gürbüz

Çizim 53: 30/1 Numaralı Eser

Katalog No: 54

Envanter No: 27

Fotoğraf No: 54

Çizim No: -

Ölçüleri: 32x16 cm

Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 20. Yüzyıl

Tanımı: Eser hakkında kayıtlı bilgilerde müzeye ne zaman ve ne şekilde geldiği hakkında bilgiye ulaşılamamıştır. Sıraltı tekniğinde yapılmış oval formlu çini pano krem renk hamurlu, beyaz renk astarlı ve şeffaf sırlıdır. Kompozisyon birbirine bağlı üç kısımdan oluşmuştur. Üst kısımda ay-yıldız motifi Osmanlı devlet arması, iki kenarından eklenen saz yapraklarla alt kısımda yatay pozisyonda çiçeklerden oluşan bezemeye bağlanmıştır. Bu bezemenin ucunda, ortasında ay motifi bulunan sekiz köşeli yıldız formunda bir madalya asılıdır. Birleşim kısmının ortasında kalan boşluğa Sultan II. Abdülhamit'in tuğrası ve Arap harfleriyle yazılı "el gazi" mahlası yerleştirilmiştir. Bütün kompozisyonun etrafı siyah renkle tahrirlenmiştir. Günümüzde üst kısımdan çatlak haldedir. Yüzeyde bazı kısımlarda lekelenme görülmektedir. Eser üzerindeki armadan yola çıkarak 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir. Benzer örneği Pera Müzesinde bulunmaktadır.⁶⁷

⁶⁷ Bkz. Sevinç Gök, Ulya Soley, Zeynep Ögel vd., **Suna ve İnan Kıraç Vakfı Kütahya Çini ve Seramikleri Koleksiyon Kataloğu**, Pera Müzesi Yayını 77, İstanbul, Kasım 2015.

Fotoğraf 57: 27 Numaralı Eser (Müze Kayıtlarından Alıntı)

Katalog No: 55

Envanter No: 866

Fotoğraf No: 55

Çizim No: 54

Ölçüleri: 20x20x1,5 cm

Tekniği: Sıraltı

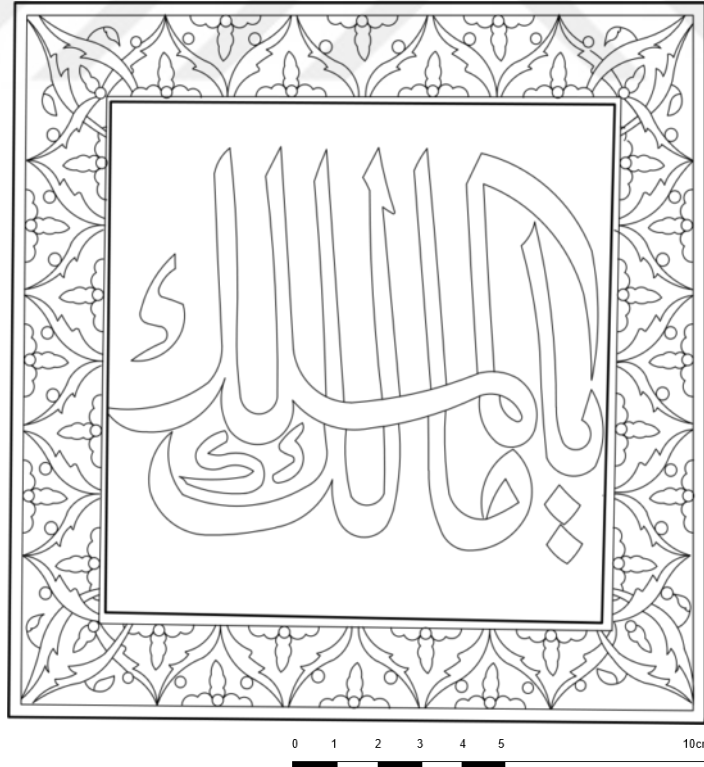
Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya - 20. Yüzyıl

Tanımı: Eser 31.05.1961 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alma yoluyla müzeye dâhil edilmiştir. Kare formlu çini krem renk hamurlu, beyaz renk astarlı ve şeffaf sırlıdır. Sıraltı tekniğinin uygulandığı çinide bitkisel ve yazılı bir kompozisyon dikkat çekmektedir. Pano, dört tarafından üç şerit ile sınırlandırılmıştır. En dışta lacivert renkte ince bir şerit ile sınırlandırılırken onu takip eden şeritte, beyaz renkte saz yaprakların birbirine dönük olarak oluşturdukları kompozisyonun içleri, karşılıklı olarak firuze ve lacivert renkte doldurulmuş dilimli palmetler ile bezenmiştir. En içte iki siyah çizgi arasında firuze renkte ince bir şerit ile orta yazılı kısım sınırlandırılmıştır. Orta kısımda beyaz renk zemin üzerine, lacivert renkte Arap harfleriyle “Ya Malikü’l Mülk”⁶⁸ yazılıdır. Harfler sülüs hattıyla yazılmıştır. Bütün bezemeler siyah renkle tahrirlenmiştir. Günümüzde sağ üst köşesinden kırık halde olduğu görülen çini yüzeyinde boyada akma, sırda yer yer dökülme ve çatlamlar görülmektedir. Çini pano üst kenarından iki yerden delinmiş, deliklerin içinden asılmak için metal ince bir tel geçirilmiştir. Eser malzeme, teknik ve kompozisyon özellikleri dikkate alındığında 20. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

⁶⁸ “Mülkün gerçek sahibi; bütün varlık âleminin tek hâkimi”.

Fotoğraf 55: 866 Numaralı Eser

H. Albay

Çizim 54: 866 Numaralı Eser

Katalog No: 56

Envanter No: 947/1

Fotoğraf No: 56

Çizim No: 55

Ölçüleri: 20x20x1,4cm

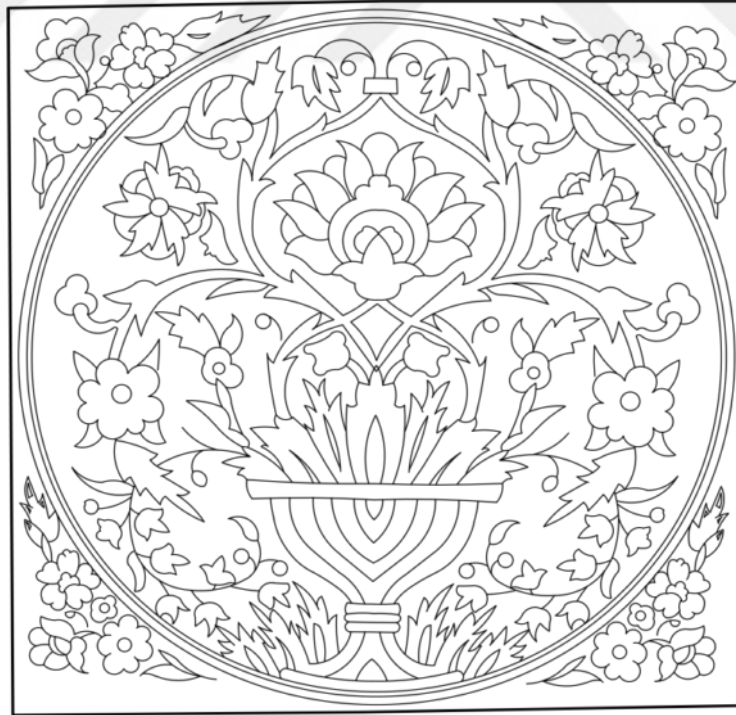
Tekniği: Sıraltı

Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya-20.Yüzyıl

Tanımı: Eser 18.01.1964 tarihinde Durmuş Ali Emre isimli şahıstan satın alma yoluyla müze koleksiyonuna dâhil edilmiştir. Kare formlu çini krem renk hamurlu ve şeffaf sırlıdır. Sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Bezemeler, merkezde beyaz, köşelerde turkuaz zemin üzerine kobalt mavisi, yeşil, sarı, kırmızı, kahverengi ve turkuaz renkte yapılmıştır. Merkezde kenarları siyahla tahrirlenen kobalt mavisi renginde bir daire oluşturulmuştur. $\frac{1}{2}$ simetri ile düzenlenmiş, zemini beyaz olan bu dairenin içinde bitkisel kompozisyonlar yer almaktadır. Tam ortaya kaidesi bulunan bir vazoye yerleştirilmiştir. Vazonun ortasından çıkan kıvrım dalların ikisi kenarlara sarkmış olup uçları penç ve saz yapraklarla sonlandırılmıştır. Bu dallara bağlı iki tane dal ise tepe kısmında birleşerek madalyon oluşturmuştur. Madalyonun tepe noktasından iki tane dal yanlara sarkmış, uçlarında yeşil renkte saz yaprak motifleri oluşturulmuştur. Vazonun kenar kısmından çıkan iki dalın tepe noktası madalyonun içinde birleşmiş ve bir hatayı motifine bağlanmıştır. Yine vazonun en kenar kısımlarından iki yana sarkmış kır çiçekleri çıkmıştır. Vazonun kaidesine birleşik iki yanda simetrik saz yapraklar yerleştirilmiştir. Dairenin dışında kalan köşelik kısımları turkuaz renk zeminli olup $\frac{1}{4}$ simetri ile küçük hatayı, penç ve saz yapraklar ile bezenmiştir. Karonun en dış kısmı kobalt mavisi ve siyah renkle tahrirlenerek sınırlandırılmıştır. Kenarlarda ve yüzeyinde kırıklar vardır. Arka yüzeyinde fazla derin olmayan çukurlar görülmektedir bu çukurlar duvar yüzeyine kolay tutunabilmesi için yapılmıştır. Sırda çoğu yerde dökülme ve çatlama olup boyalarda da oksitlenmeden kaynaklı bozulmalar ve akmalar vardır. Eser 20. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Fotoğraf 56: 947/1 Numaralı Eser

0 1 2 3 4 5 10cm

H. Albay

Çizim 55: 947/1 Numaralı Eser

Katalog No: 57

Envanter No: 2050

Fotoğraf No: 57

Çizim No:56

Ölçüleri: 24x10x1 cm

Tekniği: Sıraltı

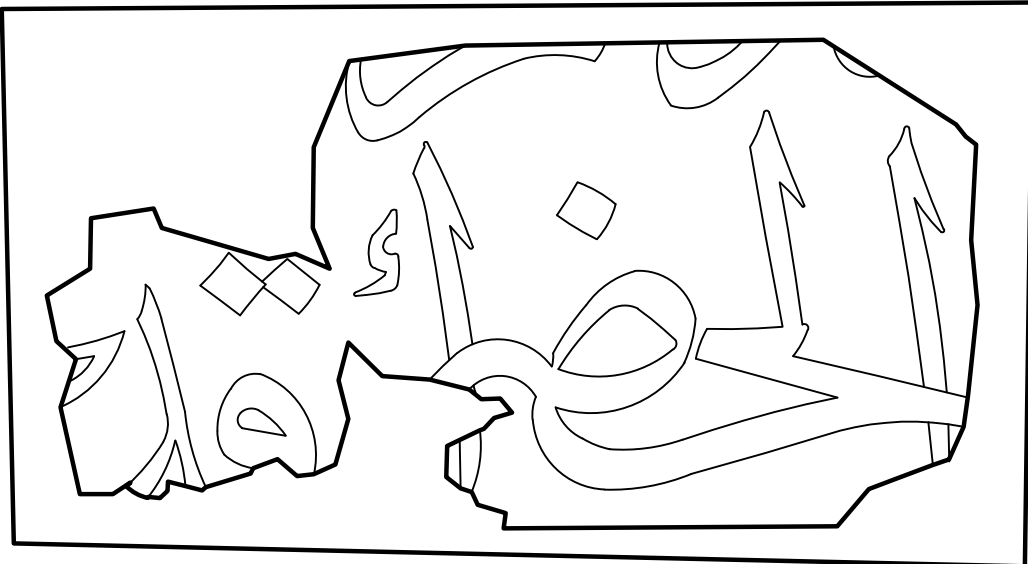
Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 20. Yüzyıl

Tanımı: Eserin nereden geldiğine ve hangi tarihte müzeye dâhil edildiğine dair bilgi tespit edilememiştir. Krem renk hamurlu, krem renk astarlıdır ve sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Günümüzde iki parça halinde kırık ve alçı üzerine yapıştırılmış durumda olduğu görülen çini dikdörtgen formdadır.

Kitabeli bir çini levhaya ait olabileceği düşünülen eser krem renk zemin üzerine sülüs hattıyla Arap harfleriyle yazılmıştır. Görülen harfler “elif, ha, zı, hemze, dal ve gaftır”. Devamı olmadığından yazıda bir bütünlük oluşturulamamıştır. Bu harflerin üst kısmında bir kısmı görülen harflerden dolayı iki satır olarak değerlendirilebilir. Sırda çok fazla çatlama ve yer yer dökülme vardır. Arka yüzeyi kâğıt ile kaplanmış, asılmak için delinerek ip takılmıştır. Ayrıca arka yüzeyinden ahşap bir parça girinti yapmış bu ön yüzeye de çıkmıştır. Eser 20. yüzyıla aittir.

Fotoğraf 57: 2050 Numaralı Eser

0 1 2 3 4 5 10cm

T. Gürbüz

Çizim 56: 2050 Numaralı Eser

Katalog No: 58

Envanter No: 38/1-2051-2791

Fotoğraf No: 58

Çizim No:57

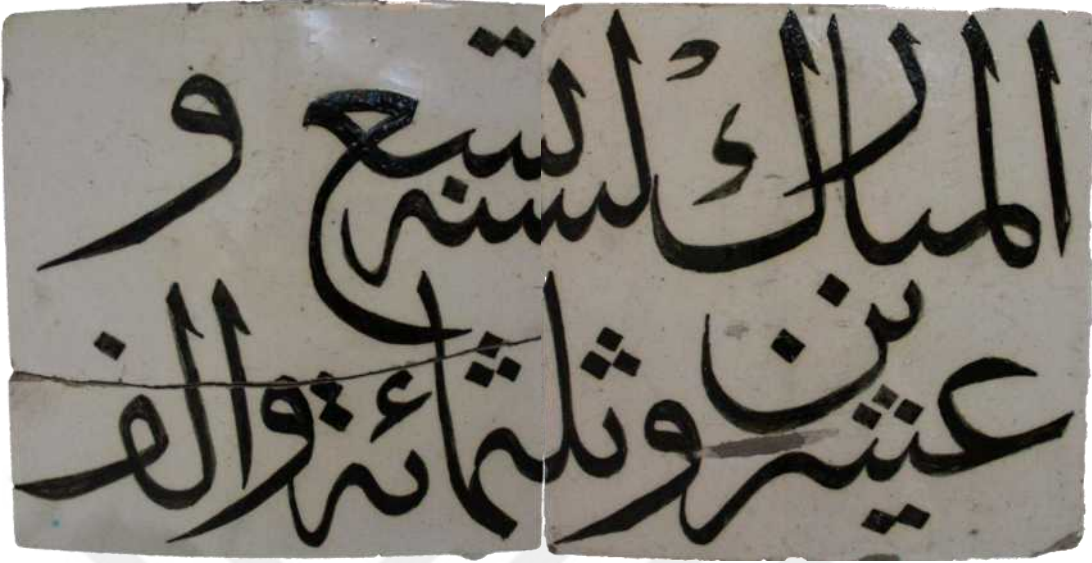
Ölçüleri: 24x24x5 cm

Tekniği: Sıraltı

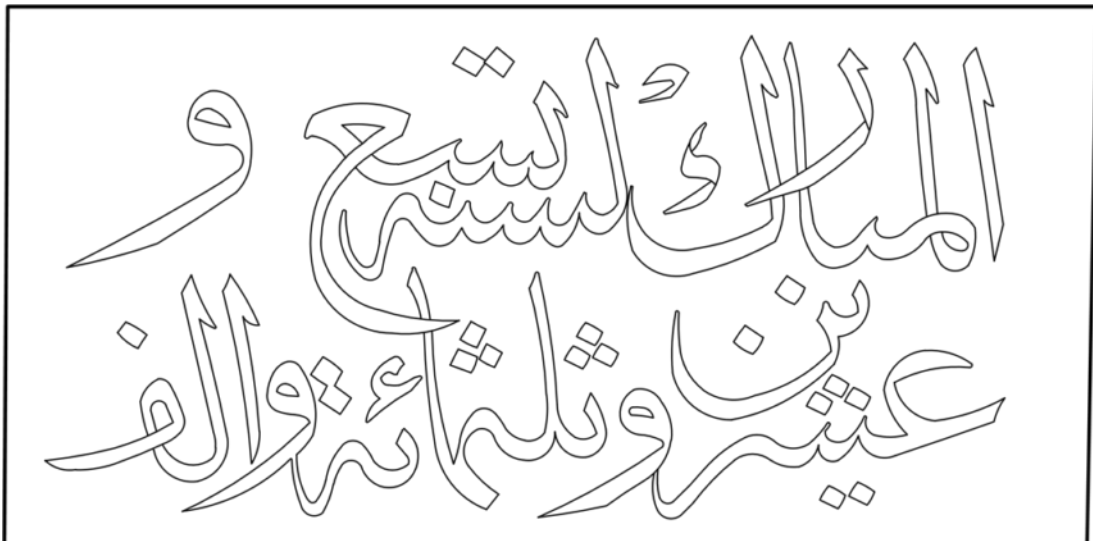
Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 1911

Tanımı: Eserin nereden geldiğine ve hangi tarihte müzeye dâhil edildiğine dair bilgi tespit edilememiştir. Krem renk hamurlu, beyaz renk astarlıdır ve sıraltı tekniğinde yapılmıştır. İki parça halde olan eser ayrı halde kare formlu birleştirildiği zaman dikdörtgen formludur.

Kitabe parçası olduğu düşünülen çini karolar beyaz renk zemin üzerine, siyah renkte yazıyla oluşturulmuştur. Yazı, Arap harfleriyle iki satır halinde celi sülüs hattıyla Arapça yazılmıştır. Metinde, “El Mübarek Lisene Tisa ve İşrine ve Selasümieh ve Elf” yani “Mübarek 1329 senesi” yazmaktadır. “Mübarek” Ramazan ayının sıfatı olduğundan “1329 senesinin mübarek Ramazan ayında..” şeklinde okunmaktadır. İki çini ayrıdır fakat bütünlük oluşturduğu için birleştirilerek kullanılmıştır. Karonun birisi iki parça halinde kırıktır. Çini yüzeyinde hafif dökülmeler sırda çatlama ve köpürme görülmektedir. Eser üzerindeki tarih ibaresinden anlaşıldığına göre 1329/1911 yılına aittir.

Fotoğraf 58: 38/1-2051-2791 Numaralı Eserler

0 1 2 3 4 5 10cm

T. Gürbüz

Çizim 57: 38/1-2051-2791 Numaralı Eserler

Katalog No: 59

Envanter No: 2052-2790

Fotoğraf No: 59

Çizim No:58

Ölçüleri: 24x24x5 cm

Tekniği: Sıraltı

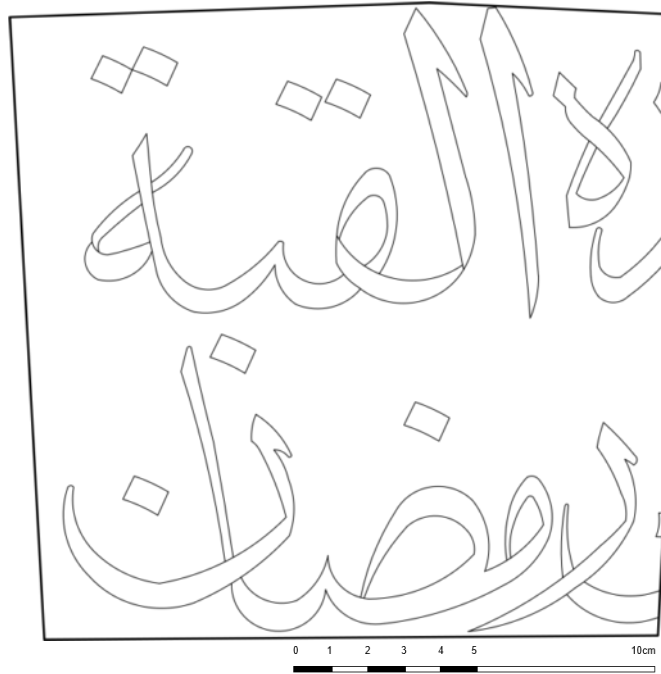
Üretim Yeri ve Dönemi: Kütahya – 20. Yüzyıl

Tanımı: Eserin nereden geldiğine ve hangi tarihte müzeye dâhil edildiğine dair bilgi tespit edilememiştir. Krem renk hamurlu, beyaz renk astarlıdır ve sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Kitabe parçası olduğu düşünülen çini iki parça halinde kırık durumdadır. Tümlendiğinde kare bir form elde edilmektedir.

Çini beyaz renk zemin üzerine, siyah renkte yazıyla oluşturulmuştur. Yazı, Arap harfleriyle iki satır halinde sülüs hattıyla yazılmıştır. Bu eser 57 ve 58 katalog numaralı eserlerle aynı bütünün parçalarıdır. Bütünde 58 katalog numaralı eserin önüne gelmelidir. Aynı hattatın elinde çıkma parçalardır. Eserde ilk satırda “la kubbe” ikinci satırda “ramazan” olarak okunan yazılar bahsettiğimiz eserlerle aynı olduğu bilindiğinden “hâzihi’l kubbe” şeklinde okunmalıdır. Sırda yer yer çatlama ve köpürmeler görülmektedir. Arka yüzeyi olukludur. 58 katalog numaralı eserde belirtilen 1911 tarihi diğerlerinde de geçerlidir.

Fotoğraf 59: 2052-2790 Numaralı Eserler

T. Gürbüz

Çizim 58: 2052-2790 Numaralı Eserler

4. DEĞERLENDİRME

Çalışmamızın bu bölümünde “Konya Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Duvar Çinileri” adlı konumuz “Malzeme”, “Teknik”, “Form” ve “Süsleme” başlıkları altında ayrıntılı bir biçimde değerlendirilmiştir.

Müzelerin teşhirinde ve mimari eserlerin üzerinde bulunan Osmanlı dönemi çinileri üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Bunlar haricinde depolarda da çok sayıda eser incelenmeye, literatüre kazandırılmaya muhtaç durumdadır. Araştırmamız kapsamında Karatay Müzesinin deposunda bulunan incelediğimiz bu eserler ilk kez bu katalog çalışmasıyla gün yüzüne çıkacaktır. Bu sayede birçok yapıda ve çalışmalarda yer alan eserlerle malzeme, teknik, süsleme, form bakımından karşılaştırma yapıp daha geniş bir değerlendirme fırsatı vermektedir. Yaptığımız çalışmada ele aldığımız Kütahya ve İznik işi örnekler 15. yüzyıl’dan 20. yüzyıla kadar uzanan bir tarih aralığında üretilmiştir.

Osmanlı dönemi çini sanatının en önemli merkezlerinden birisi olan Kütahya, 14. yüzyıldan itibaren çini üretimi yapmış, 17. yüzyıl sonunda İznik’te çini üretiminin bitmesiyle kendi kimliğini ortaya koyarak 18. yüzyıl ve sonrasına ait eserleriyle ön plana çıkmıştır. Kütahya üretimi çiniler, İznik çinileriyle birebir benzerlik göstermiş olup kendine has form ve kompozisyonlar da üretmiştir. Mimaride süsleme unsuru olarak kullanılan Kütahya üretimi duvar çinilerinin Türkiye’de ve yurt dışında müze ve özel koleksiyonlarda birçok örnekleri mevcuttur. Bunlardan biri de Konya Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi koleksiyonudur.

Araştırmada Konya Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi deposunda bulunan Osmanlı dönemine ait tüm duvar çinileri titizlikle incelenmiş, nitelikleri bakımından uygun bulunan 59 adet eser çalışma kapsamında tanıtılmıştır. Tanıtılan eserlerin tamamı, “Malzeme”, “Teknik”, “Form Özellikleri” ve “Süsleme” açısından ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır. Eserlerin büyük bölümü Kütahya’da üretilmiş olup, içlerinden yalnız 8 adetinin (Fotoğraf No: 1, 2, 3, 5, 6, 7,8) İznik’te üretildiği tespit edilmiştir.

Katalog bölümündeki eserlerde sıralama yaparken tarihlendirme dikkate alınmıştır fakat kendi aralarında müzede kayıtlı envanter numaralarına göre de sıralanmıştır.

4.1. Malzeme

Çini yapımında kullanılan malzemeler, çininin gövdesini oluşturan hamur, süslemenin yapılacağı renkleri meydana getiren boya ve çiniye cilalı görünüm veren sır tabakası olmak üzere üç ana kısımdan oluşmaktadır.

Hamur

Çalışmaya konu olan tüm pano, parça halinde pano, kare ve sekizgen karo, bordür çinisi ve kırık parçadan oluşan 59 adet eserin, kırmızıya yakın renk hamurlu dört örneği (Fotoğraf No: 5, 11, 15, 53) hariç 55 adeti firitli hamurdan yapılmış olup krem renklidir. Eserlerin tamamının yüzeyine krem veya beyaz renk astar sürülmüştür.

Firitli hamur, kil, öğütülmüş silika, kuvars ve firit karışımıyla elde edilir. Hamurun dokusu ince ve sıktır. Firitli hamurların daha çok tercih edilmesi ve yaygın kullanılması beyaz görünümü, bezemeye ya da sırlamaya uygun zemin oluşturma özelliklerinden kaynaklıdır⁶⁹.

Boya

Çalışmamızda incelenen 59 adet eserde yaygın olarak kullanılan renkler, turkuaz (firuze) ve laciverttir (kobalt mavisi). Bu iki rengi kırmızı, yeşil, sarı, kahverengi, patlıcan moru (mangan moru) ve genelde siyah takip etmektedir. Çoğu eserde renkler birlikte kullanılmış olup, üç eserde (Fotoğraf No: 57, 58, 59) sadece beyaz astar üzerine siyah renk kullanımı görülmektedir. Bu eserlerin üzerinde geometrik ya da bitkisel bir süslemeye yer verilmeyip, yazı yer almaktadır. Bir eserde (Fotoğraf No: 8) beyaz astar üzerine zemin kobalt mavisi ve harflerin tahriri siyah renkte yapılmıştır. Diğer bir eserde (Fotoğraf No: 10) ise sadece turkuaz ve siyah renk

⁶⁹ Detay için bkz. Yasemin Yarol, **İslam Seramiklerinde Kullanılan Firitli Hamurun İncelenmesi ve Çağdaş Formlarda Uygulanması**, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Sanatta Yeterlilik Tezi, 2008, İzmir.

kullanılmıştır. Bazı eserlerde renklerde bozulma ve soluk görünümünden kaynaklı renk farklılıkları görülmektedir. Bir eserde (Fotoğraf No: 25) lila renk olarak adlandırdığımız mor rengin alt tonu dikkati çekmektedir.

İncelenen eserlerin bezemesinde kullanılan boyalar hazırlanırken öncelikle her renk için farklı bileşenlerle hazırlanmış boya formülleri, su eklenerek porselen havanlarda veya seri üretimler için boya öğütme değirmenlerinde ezilerek karıştırılır. Daha sonra hazırlanan boya karışımları, ince bez eleklerden geçirilerek kullanılacak duruma gelir. Her rengin elde edilmesi ve uygulanmasında dikkat edilmesi gereken farklı hususlar mevcuttur. Sır altı boyalarının kalitesini ve dayanıklılığını artıran önemli faktörler, boyanın bileşimi⁷⁰, birlikte kullanıldığı sıranın bileşimi, pişme sıcaklığı ve fırın atmosferidir⁷¹.

Desen çizimi genellikle fırça ile yapıldığından, boyalı fırçanın sırsız yüzeyde kaymasını kolaylaştırmak amacıyla, boyanın içine bir miktar bitkisel yağ, gliserin veya terebentin eklenir. Boyalarının bisküvi üzerine uyum sağlanması için boyanın içine, boya miktarının ¼'ü kadar çamur; sıra uyum sağlaması için ise ¼'ü oranında sır ilave edilir⁷².

Sır

Eserlerin 55 adeti şeffaf renksiz sırlı, dört adeti (Fotoğraf No: 1, 2, 3, 5) turkuaz ve lacivert renk yoğunlukta olmak üzere renkli sırlıdır.

Sır, kurşun oksit, kuvars, cam ve sodanın belirli oranlarda karıştırılıp, fırının ateş hane kısmındaki yalakta yaklaşık 1000°C civarında bir sıcaklıkta eritilmesi ile oluşan sırçanın, buğday unu ile karıştırılması sonucu elde edilir⁷³.

⁷⁰ Kütahya seramik sanatında kullanılan boya formülleri için bkz. Şahin, 1981, 140-143.

⁷¹ Nursel Karaca, "Çininin Sır Altındaki Serüveni", *Humanitas Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(7), 2016, s.311.

⁷² Sıdika Sibel Sevim, *Seramik Dekorlar ve Uygulama Teknikleri*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2015, s.28.

⁷³ Ayşe Sanem İnan, *Konya Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesindeki Kütahya Seramikleri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019, s.197.

Sır, toz haline getirildikten sonra su ilave edilerek bisküvinin yüzeyine fırça ile sürme, daldırma veya akıtma tekniklerinden biriyle sürülür ve ikinci kez fırınlanır. 8-16 saat pişirildikten sonra yüzeyde eriyen sır, ince bir cam tabakası haline gelir ve bezemeleri korur.

Aynı eserde farklı renkte sırnın bir arada kullanımı görülmektedir. Yukarıda belirttiğimiz üzere genel olarak sirlarda turkuaz ve lacivert renk kullanılmıştır. Fakat eserlerimizden renkli sır tekniğindeki bir çinide (Fotoğraf No: 2) sarı renkte sır kullanıldığı görülmektedir.

4.2. Teknik

Çalışmamızda yer alan çinilerde sıraltı, sırüstü ve renkli sır olmak üzere üç farklı teknik kullanılmıştır.

Anadolu Türk çini sanatında en yaygın teknik olan sıraltına boyama, incelenen eserlerde de en çok kullanılan tekniktir. 54 adet eserimiz bu teknikte yapılmıştır. Sıraltı tekniğinde çiniler biçim verilip astarlandıktan sonra desenlendirilir. Desen boyandıktan sonra sır altında karışmaması için hafif fırınlanır üstlerine sır sürülüp tekrar fırınlanırlar. Çoğunlukla şeffaf renksiz sır kullanılır.

Selçuklu döneminde çok kullanılmış ancak Osmanlı döneminde daha yaygın bir teknik olan sırüstü ise eserlerimizden sadece bir örnekte (Fotoğraf No: 53) görülmektedir. Bu teknikte pişmiş toprak önce mat bir sırla kaplanır, fırınlanmadan önce, parçanın üstüne boyayla süsler yapılır ve bir kez daha pişirilir.

Eserlerden dört tanesinde (Fotoğraf No: 1, 2, 3, 5) tespit ettiğimiz renkli sır tekniği, çini yüzey üzerine desenlerin sırsız siyah boya ile tahrirlenerek, içlerinin renkli boya ile doldurulması ve fırınlanması şeklinde oluşur. Siyah tahrirler sayesinde renkli yüzeylerin birbirine karışması engellenmiş olur.

4.3. Form

Çalışmaya konu olan eserlerde beş farklı form kullanılmıştır. Bunlar kare, dikdörtgen, sekizgen, oval ve dilimli formdur.

İncelenen 59 eserden 29 adedi (Fotoğraf No: 7, 8, 11, 12, 15, 53, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 50, 51, 33, 36, 41, 42, 43, 10, 44, 46, 55, 56, 59) kare formlu olup genellikle ulama çini karodur. Kırık haliyle dikdörtgen form görünümünde olan iki adet eser (Fotoğraf No: 6, 7) kompozisyon özelliklerine göre değerlendirildiği zaman kare formda oldukları tespit edilmiştir. 2349 ve 2351 envanter numaralı bu eserler ulama bitkisel bir kompozisyona sahiptir.

Eserlerden 18 adedinin (Fotoğraf No: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 18, 22, 49, 34, 52, 35, 37, 39, 40, 45, 7, 8) dikdörtgen ve dikdörtgene yakın formda olduğu tespit edilmiştir. Dikdörtgen ve dikdörtgene yakın formda olup, kırık parça haldeki eserlerin formları kompozisyon devamlılığına göre belirlenmiştir (Fotoğraf No: 2, 4, 5, 18). Dikdörtgen formlu, tek parça pano halinde olan bir eser vardır (Fotoğraf No: 35). Kareye yakın dikdörtgen formlu ise üç adet eser (Fotoğraf No: 1, 5, 6) mevcuttur. Bu eserlerin boyutları 25,5x28,4cm - 15,5x13,5 cm ve 25,5 x 28,5 cm'dir. Eserler arasında bordür çinisi olarak tanımladığımız dikdörtgen formda on adet çini (Fotoğraf No: 3, 22, 49, 34, 52, 37, 38, 39, 40, 45) bulunmaktadır. Çoğunluğu ortalama 20x15 cm boyutlarındadır. Kırık ve birleştirilmiş olanlar tüm boyut olarak katalogda ölçülendirilmiştir.

Üç örnek (Fotoğraf No: 17, 16, 30, 32) sekizgen formdadır. Bu eserlerden biri kırık olup küçük bir parçası günümüze ulaşmıştır (Çizim No: 15) fakat desen özelliklerinden çizimi tamamlanıp, benzerleriyle karşılaştırılınca eserin sekizgen formda olduğu anlaşılmaktadır. Sekizgen form olarak incelenen eserlerden (Fotoğraf No: 16, 30) 40x40 cm ölçülerinde üretilmiş olanların tek parça pano halinde kullanımı görülürken, küçük boyutta üretilmiş olanlar (Fotoğraf No: 17, 32) birden fazla parçalar halinde olup, bir bütün halinde duvar çinisi olarak kullanılmıştır. Bir eserin (Fotoğraf No: 32) altı parçaya kadar benzeri tespit edilmiştir. Bunlar kompozisyon olarak üçer üçer aynı grupta bezenmiştir.

Örnekler içerisinde sadece bir eser (Fotoğraf No: 54) oval formdadır. Çalışmamızda incelediğimiz oval formlu tek örnek olan 27 envanter numaralı ve 20. yüzyıla tarihlenen eser pano şeklinde oval formdadır. Süsleme oval forma uygun şekilde tasarlanmış, birbirine bağlı üç kısımdan oluşan bir kompozisyona sahiptir. Üst

kısımda ay-yıldız motifi, Osmanlı Devlet arması yer almaktadır. Bitkisel süsleme ile de hareketlendirilen çinide alt kısımda ortasında ay-yıldız motifi bulunan sekiz köşeli yıldız formunda bir madalya asılıdır. Birleşim kısmının ortasında kalan boşluğa Sultan Abdülhamit'in tuğrası ve Arap harfleriyle "el gazi" mahlası yazılmıştır.

896/3 envanter numaralı dilimli formda olan eser pano halindedir (Fotoğraf No: 9). Geometrik ve bitkisel süslemenin hakim olduğu eser parçalar halinde birleştirilerek oluşturulmuştur. Eksik parçalar olduğundan kompozisyon yanlış birleştirilmiş olup, merkezdeki geometrik desen bozuktur.

Eserler form olarak değerlendirildiği zaman kare çiniler ve bordür çinisi olarak kullanılan dikdörtgen çiniler ulama bir kompozisyona sahipken diğerleri pano şeklinde tek, kendi alanında sınırlandırılmış bir kompozisyona sahiptir.

Kırık halde olan eserler çizimlerde tüm halde verilerek form ve kompozisyonun anlaşılması sağlanmıştır.

4.4. Süsleme

İncelediğimiz eserlerde bezeme kompozisyonu olarak bitkisel, geometrik, yazılı ve nesneli süsleme tespit edilmiştir. Sadece tek bir süsleme çeşidi görüldüğü gibi, bitkisel-geometrik (Fotoğraf No: 2, 9, 13, 18, 32, 10), bitkisel-yazılı (Fotoğraf No: 11, 47, 54, 55, 28, 51, 35), bitkisel-geometrik-yazılı (Fotoğraf No: 4) ve bitkisel-nesneli (Fotoğraf No: 56, 35) şeklinde birlikte kullanım da görülmektedir. Çalışmamızda yer alan eserler üzerinde şemse (Fotoğraf No: 17, 18, 27, 30, 45) ve sikke (Fotoğraf No: 35) motifinin güzel örnekleri de mevcuttur. Figürlü süslemeye ise rastlanmamıştır.

Eserlerin bazılarında süsleme özellikleri açısından bakıldığında birebir benzerlik gösterdiği örnekler vardır. Birçok yapıda aynı renkte ve aynı desenli çinilerin kullanıldığı görülmektedir. Özellikle Topkapı Sarayı'nın duvarlarını süsleyen çinilerin benzerlerini çalışmamızda yer verdiğimiz eserlerde de görmekteyiz. III. Ahmet Kütüphanesi güneydoğu eyvanında (Fotoğraf No: 5)⁷⁴, Sünnet Odası, Revan Köşkü,

⁷⁴ Zekiye Uysal, a.g.e., s. 71-100

Mukaddes Emanetler Odasında (Fotoğraf No: 12, 31)⁷⁵ ve Çifte Kasırlar'ın ikinci odasında (Fotoğraf No: 26) benzer kompozisyona sahip eserler görülmektedir. 946 envanter numaralı örnek (Fotoğraf No: 26) Topkapı Sarayı'nda⁷⁶ görülmekle birlikte İstanbul Ramazan Efendi Camii çinileriyle⁷⁷ de benzerlik göstermektedir. Ayrıca Kütahya Çini Müzesi ve Gülbenkyan Koleksiyonu'nda da benzer çini görülmektedir⁷⁸. 2351 envanter numaralı eser (Fotoğraf No: 7) Louvre Müzesi⁷⁹, Victoria And Albert Müzesi⁸⁰, Gülbenkyan Koleksiyonunda⁸¹ görülürken 803 envanter numaralı eser (Fotoğraf No: 2) yine Victoria And Albert Müzesi, Metropolitan Müzesi ve Sahip Ata Vakıf Müzesinde⁸² görülmektedir. 960 envanter numaralı incelediğimiz eserin (Fotoğraf No: 30) birebir benzerine Konya Müftü Abdullah Efendi Çeşmesi'nin alınlık kısmında rastlamaktayız⁸³. Benzer özellik gösteren eserlerimizin yapılarda birebir tespit ettiklerimiz aynı tarihlendirmeye sahipken nereden ve ne zaman geldiği belirsiz olan veya malzeme, teknik ve süsleme özellikleri incelendiğinde taklit olduğu anlaşılan eserlerimiz farklı tarihlendirilmiştir. Bu benzerliklere eserlerin tek tek ele alındığı katalog bölümünde de yer verilmiştir.

4.4.1. Bitkisel Süsleme

Araştırmamız kapsamında incelenen eserlerin çoğunluğunda görülen bitkisel süslemede, en çok kullanılan motifler; hatayi, penç, palmet, rumi, kıvrım dallar, saz yapraklar, düz yapraklar, lale ve goncadır. Bunları sümbül, karanfil, papatya, bahar dalları, asma yaprağı, üzüm, stilize çiçekler takip eder. Bu motifler eserlerin bir kısmında bir kompozisyon içerisinde birlikte kullanılmış, bir kısmında ise tek bir motif, iri halde, ön plana çıkmıştır. İncelenen bir eserde (Fotoğraf No: 1) tüm yüzeyi kaplayacak şekilde palmet motifinin kullanıldığı görülmektedir. Yine yüzeyi kaplayacak şekilde yalnızca penç motifinin uygulandığı bir örnek dikkati çekmektedir

⁷⁵ Müge Bozbaş, **a.g.e.**, s. 57-58

⁷⁶ Garo Kürkman, **a.g.e.**, s. 63

⁷⁷ Görsel için **bkz.** (www.mustafacambaz.com, 2023)

⁷⁸ Begüm Buğdaycı, **a.g.e.**, s.203-204

⁷⁹ Görsel için **bkz.**, (https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tile_panel_mandorla_Louvre_OA3919-2-247e.jpg, 2023)

⁸⁰ Görsel için **bkz.**, (<https://collections.vam.ac.uk/item/O90733/tile-panel-unknown>, 2023)

⁸¹ Sitare Turan Bakır, **a.g.e.**

⁸² Çetin Öztürk, Ali Fuat Baysal, **a.g.e.**, s.319-340

⁸³ Görsel için **bkz.**, (<https://www.konyapedia.com/makale/3187/muftu-abdullah-efendi-cesmesi>, 2023)

(Fotoğraf No: 43). Bir eserde de (Fotoğraf No: 53) çizgiler çekilerek oluşturulan dilimli yaprak motifinin, keşisen hatları arasına noktalar konulmak suretiyle oluşturulan motif tekrar edilerek bütün yüzeyde kullanılmıştır. Bunların dışında diğer motiflerle birlikte fakat direk merkeze yerleştirilmiş hatayı motifi (Fotoğraf No: 46), penç motifi (Fotoğraf No: 29, 34) ya da iri halde kullanılarak süslemede dikkati çekmiş, rumiler (Fotoğraf No: 6, 22, 26, 45) mevcuttur. Süslemede eser hakkında dönemsel bilgi sahibi olmamızda önemli bir yere sahip olan lale motifi belirgin olarak on adet eserde (Fotoğraf No: 6, 16, 49, 23, 24, 25, 36, 37, 39, 44, Çizim No: 6, 16, 22, 49, 23, 24, 35, 36, 38, 10) görülmektedir. Stilize çiçekler arasında renk açısından esere hareketlilik katan sümbül motifi, dört adet eserde (Fotoğraf No: 12, 25, 36, 44) görülmektedir. Fakat 944 envanter numaralı eserimizde (Fotoğraf No: 25, Çizim No: 25) iri ve daha belirgin şekilde resmedilmiştir. Bordür çinisi olarak tespit ettiğimiz 1042 envanter numaralı eserde asma yaprağı motifi (Fotoğraf No: 52) iri ve kabartma olarak resmedilmiştir. Motif, yine kabartma olarak yapılmış merkezindeki S kıvrımlı bir dalın üstüne üzüm motifleriyle birlikte işlenmiştir.

İncelenen eserlerden ikisinde (Fotoğraf No: 18, 35, Çizim No: 18, 35) bulut motifi görülmektedir. Türk sanatında her alanda sevilerek kullanılan bulut motifi, diğer süsleme unsurlarıyla birlikte uygulandığı gibi tek başına kompozisyonlarda da görülmektedir⁸⁴.

875 envanter numaralı ve 19. yüzyıla tarihlenen eserde (Fotoğraf No: 18, Çizim No: 18) bulut motifi ana kompozisyonu oluşturan şemse motifinin içerisinde yer almaktadır. Beyaz renkte ve düğümlü olarak bezenmiştir.

1048 envanter numaralı ve 20. yüzyıla tarihlenen eser (Fotoğraf No: 35) bulut motifinin en belirgin kullanıldığı örnektir. Burada sikke motifinin üzerindeki kemer yüzeyine beyaz renkli iki adet serbest dolantı bulut motifi yerleştirilmiştir.

⁸⁴ Ayrıntılı bilgi için **bkz.** Aziz Doğanay, “Bulut Motifi Ve Osmanlı Sanatındaki İlk Örnekleri”, **Divan**, 1999, s. 225-234.

4.4.2. Geometrik Süsleme

Çalışmamızda yedi adet eserde (Katalog No: 2, 8, 9, 15, 18, 32, 10) geometrik süsleme tespit edilmiştir. Örneklerimiz içerisinde 20. yüzyıl dışında bütün yüzyıllarda en fazla iki adet olmak üzere geometrik süsleme kullanıldığı görülmektedir. Zikzak (Fotoğraf No: 15, Çizim No: 15), zincir (Fotoğraf No: 18, Çizim No: 18), düğümlü geçme (Fotoğraf No: 2, 18, Çizim No: 2, 18), zencerek (Fotoğraf No: 4, 51, Çizim No: 4, 51), yıldız (Fotoğraf No: 7, 51, Çizim No: 7, 51), onikigen (Fotoğraf No: 9, Çizim No: 9) kullanılan motifler arasındadır.

Geometrik süslemenin genelde bitkisel süsleme ile birlikte kullanımı görülmektedir. Sadece iki adet eserde (Fotoğraf No: 15, 10, Çizim No: 15, 10) yüzeyde tamamen geometrik süsleme hâkimdir, fakat yine de çok küçük stilize çiçek motifi ile desteklenmiştir. 873 envanter numaralı ve 18. yüzyıla tarihlenen eserimiz (Fotoğraf No: 15, Çizim No: 15) $\frac{1}{4}$ simetri düzeninde oluşturulmuştur. Kompozisyonda sonsuzluk ilkesi vardır. Merkezde ortasında stilize bir çiçek motifi yer alan sekiz köşeli yıldız, dörtkenarından kalın zikzak oluşturan şeritlere geçme yaparak bağlanmıştır. Geçme kısımları patlıcan moru renk ile dolgu yapılarak onaltı köşeli bir yıldız formu vermiştir. Bu kompozisyonun etrafını dörtkenarından yıldız motifi oluşturan kare bir şerit çevrelemektedir. 896/3 ve 1233/7 envanter numaralı eserlerde geometrik süsleme turkuaz renk zemin üzerine siyah renkte bezenmiştir. Burada geometrik kompozisyon, 60°'lik açı ile altı adet onikigenin birbirine ilmeklenerek merkezde altıköşeli yıldız meydana getirmesi ile oluşmuştur.

803 envanter numaralı ve 16. yüzyıla tarihlenen eser (Fotoğraf No: 2, Çizim No: 2) düğümlü geçme olarak adlandırılan bir kompozisyondan oluşmuştur. Geometrik süsleme burada çininin bir kısmında, sarı ve lacivert renk dilimli şerit ile sınırlandırılan alanın dışında görülmektedir. Çini, geometrik geçmelerin ve kıvrım dallı rumi motiflerinin hâkim olduğu bir kompozisyona sahiptir. Geometrik kompozisyon beyaz renkte düğümlü geçmelerle meydana gelmiştir.

Geometrik süsleme, üç adet eserimizde kenar kısımlarında ve bağlama unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. 16-17. yüzyıllara tarihlenen 839 envanter numaralı

eserde (Fotoğraf No: 8, Çizim No: 8) bitkisel ve yazılı süsleme ile birlikte karşımıza çıkan geometrik motif burada bordür kısmında görülen lacivert renk zemin üzerine beyaz renkte işlenmiş zencerek motifi olmuştur. İncelediğimiz eserlerde 18. yüzyıla ait olan 875 envanter numaralı çinide de görülen geometrik süsleme, burada da bir önceki bahsettiğimiz eserde olduğu gibi bordür kısmında zincir motifi olarak karşımıza çıkmaktadır. ½ simetrik düzende oluşturulmuş eserde yine bordür kısmında karşımıza çıkmakla beraber ana kompozisyonda düğümlü geçme şeklinde bağlama unsuru olarakta kullanılmıştır. Ana kompozisyonu oluşturan şemse motiflerini birbirine bağlayan düğümlü geçme şeklinde resmedilmiş motifin etrafı bitkisel bezemelerle süslenmiştir. Sekizgen bir forma sahip olan, 1035/2 envanter numaralı 19. yüzyıla tarihlendirilen eserde de yine kenar bordüründe zencerek motifi olarak kullanılmakla beraber serbest bir kompozisyona sahip parçanın tamamında geometrik süsleme hakimdir. Ortada yıldız formuna birleşik altı tane madalyon içerisinde birbirinden farklı motifler işlenmiştir. Madalyonların içerisinde de yine yıldız formu dikkati çekmektedir.

4.4.3. Yazı

Çalışmada yazılı süslemeye sahip olan on üç adet eser (Fotoğraf No: 4, 11, 13, 14, 47, 48, 55, 50, 51, 35, 57, 58, 59) tanıtılmıştır.

Eserlerden 9 adedinde (Fotoğraf No: 11, 13, 47, 48, 50, 51, 35, 55 58) bir anlam bütünlüğü oluşturabilirken diğer 4 adedinde (Fotoğraf No: 4, 14, 57, 59) sadece harfleri görmekteyiz.

Yazılı çiniler içerisinde özellikle Kur'ân-ı Kerîm'den ayetlerin, dini ve sosyal öğütlerin, şahıs isimlerinin ve imzalarının yer aldığı örnekler bulunmaktadır. Bütün halde bir anlam ifade eden eserlerimiz genelde pano şeklinde olup tek karo şeklindedir. 885 envanter numaralı ve 18. yüzyıla tarihlenen eser (Fotoğraf No: 48, Çizim No: 48) Kur'ân-ı Kerîm'den alınmış bir örnektir. "Fellahü Hayrün Hafızan ve Hüve Erhamü'r-rahimîn" "Muhakkak Allah en hayırlıdır (hayr), her şeyi koruyan gözetendir (hafız) ve O merhametlilerin en merhametlisidir." yazılıdır. 884 envanter numaralı 18. yüzyıla tarihlenen eserde (Fotoğraf No: 47, Çizim No: 47) merkezde yazı, kenarlarda bitkisel

bir kompozisyon hakimdir. Merkezde zemin beyaz olup lacivert renkte Arap harfleriyle “Bu Da Geçer Yâ Hû” yazılıdır. 866 envanter numaralı 19. yüzyıla tarihlenen eserde (Fotoğraf No: 55, Çizim No: 54) yazı bitkisel bir kompozisyonla tamamlanmıştır. Kare formda olan çini, dört tarafından üç şerit ile sınırlandırılmıştır. En dışta lacivert renkte ince bir şerit ile sınırlandırılırken onu takip eden şeritte, beyaz renkte rumilerin birbirine dönük olarak oluşturdukları kompozisyonun içleri, karşılıklı olarak firuze ve lacivert renkte doldurulmuş dilimli palmetler ile bezenmiştir. En içte iki siyah çizgi arasında firuze renkte ince bir şerit ile orta yazılı kısım sınırlandırılmıştır. Orta kısımda beyaz renk zemin üzerine, lacivert renkte Arap harfleriyle “Ya Mâlikü'l Mülk” yazılıdır. Bu üç eserde harfler sülüs hattıyla yazılmıştır. Yine bir anlam bütünlüğü olan, 1048 envanter numaralı ve 19. yüzyıla tarihlenen eser (Fotoğraf No: 35, Çizim No: 35) dikdörtgen formda olup yazı burada sikke bezemesi içine yazılmıştır. Sikke formunun zemin rengi yeşil olup üzerinde beyaz renkte çiçekli kufi hattıyla “Ya Hazreti Mevlânâ” yazmaktadır. Yazının etrafı siyah renkte kalınca tahrirlenerek üç boyutluluk kazandırılmıştır.

Anlam bütünlüğü olan diğer bir grup eserimiz de “Bismillahirrahmanirrahim” yazılı eserlerdir. 19. yüzyıla ait sülüs hattıyla yazılmış bu örnekler pano şeklindedir. 1032 envanter numaralı eserde (Fotoğraf No: 50, Çizim No: 50) yazı, düz beyaz renkte kare formlu bir çini karo üzerine etrafı yeşil renkte saz yapraklar ve dışta sarmal zencerekle çevrelenmiş, merkez zemini lacivert tutulmuş oval bir formun içine yazılırken, 1034 envanter numaralı eserde (Fotoğraf No: 51, Çizim No: 51) kare formda zemini lacivert tutulmuş merkeze yazılmıştır.

Bazı eserlerde sadece harfleri görebilirken bazılarında harflerin birleşiminden anlam bütünlüğü çıkarılmaya çalışılmıştır. Bunlardan bir tanesi 941 envanter numaralı 17. yüzyıla tarihlenen eserdir (Fotoğraf No: 11, Çizim No: 11). Eser kare formda olup yazı çözümlenmesi tam olarak yapılamamıştır. Fakat üzerinde bulunan harflerin birleşimiyle bir bütünlük çıkaracak olursak bir hadisi şerif başlangıcı olan “Gâle'n-Nebiyü aleyhi's selâm” “Nebi aleyhi's selâm şöyle buyurdu (dedi)” şeklinde bir anlam çıkarılabilir. Kobalt mavisi ve yeşil olmak üzere iki rengin hâkim olduğu eser kabartma bitkisel bezemelidir. Bitkisel bezemelerin üzerine beyaz renkte yazı

yazılmıştır. Yazının devam ediş şekline bakılırsa muhtemelen dikdörtgen formda bir panodur. 870 envanter numaralı 18. yüzyıla tarihlenen eser (Fotoğraf No: 13, Çizim No: 13) lacivert zemin üzerine beyaz renkte sülüs hattıyla yazılmıştır. Harflerin birleşiminde “Allah” lafzı okunabilmektedir. Sadece harf ve hareke görülen 871 envanter numaralı bir sonraki parçayla (Fotoğraf No: 14, Çizim No: 14) muhtemelen aynı esere ait olup, birleştirildiği zaman “Bismillahirrahmanirrahim” yazısı ortaya çıkmaktadır. Kırık parçalar olduklarından sadece bir varsayımdır.

839 envanter numaralı ve 16. yüzyıla tarihlenen eser (Fotoğraf No: 4, Çizim No: 4) kareye yakın dikdörtgen formlu olup yazıda bir anlam bütünlüğü yoktur. Geometrik ve bitkisel süslemeyle desteklenmiş olan çinide harfler turkuaz renk zemin üzerine beyaz renkte, sülüs hattıyla yazılmıştır. İki tane yarım halde “Elif” harfi görülmektedir. “Elif” harflerinin devamında hangi harf olduğu tam olarak görülmeyen çizgi üzerinde çintemani motifi uygulanmıştır.

İncelediğimiz 2020, 38/1-2051-2791,2052-2790 envanter numaralı bir grup eser yazı dışında herhangi bir süslemeye sahip olmayan beyaz renk zemin üzerine siyah renkte sülüs hattıyla yazılmış olanlardır ki bunlar, 20. yüzyıla ait eserlerdir. Bir eserde (Fotoğraf No: 57, Çizim No: 56) görülen harfler “elif, ha, zı, hemze ve gaftır”. Devamı olmadığından yazıda bir bütünlük oluşturulamamıştır. Bu harflerin üst kısmında görülen kıvrımlı haldeki çizgilerde farklı harflere ait olabileceği düşünüldüğünden iki satır olarak değerlendirilebilir. 38/1-2051-2791 envanter numaralı eserimiz (Fotoğraf No: 58, Çizim No: 57) iki satır halinde yazılmış, “El Mübarek Lisene Tisa ve İşrine ve Selasümie ve Elf” yani “Mübarek” Ramazan ayının sıfatı olduğundan “1329 senesinin mübarek Ramazan ayında..” şeklinde okunmaktadır. İki çini ayrıdır fakat bütünlük oluşturduğu için birleştirilerek kullanılmıştır. Diğer eserimizde (Fotoğraf No: 59, Çizim No: 58) bir bütün halde okunabilmiş fakat anlam bütünlüğü verilememiştir. İlk satırda görülen harflerle “la el-kubbe” ikinci satırda “ramazan” olarak okunan yazılar eksik olduğu için anlamlı bir bütünlük sağlanamamıştır. Eser 2050 – 38/1-2051-2791 envanter numaralı eserlerle aynı bütünün parçalarıdır ve aynı hattatın elinden çıkmadır. Birlikte

değerlendirildikleri zaman 38/1-2051-2791 envanter numaralı eserlerin önüne gelmelidir. Bu halde okunuşu “hazih’l kubbe” şeklinde olmalıdır.

Çalışmamızdaki örnekler Topkapı Sarayı duvarlarında bulunan geç döneme tarihlenen çinilerle tam birebir benzemese de zemin ve yazı rengi, yazının etrafını bitkisel bezemelerin süslemesi açısından benzerlik göstermektedir. Genelde zemin koyu lacivert, yazı rengi beyaz uygulanmıştır. Stilize çiçekler yanında rumi, palmet, hatai, penç ve “S”, “C” kıvrımları ile süslenmiş olduğu görülmektedir. Form olarak da genelde dikdörtgen ve karedir.

4.4.3. Nesneli Süsleme

Nesneli süsleme, 19. yüzyıla tarihlenen 947/1 envanter numaralı ve 1048 envanter numaralı iki adet eserde görülmektedir.

947/1 envanter numaralı eserde (Fotoğraf No: 56, Çizim No: 55) tercih edilen nesne vazodur. Düz, ifadesiz duvarları süsleyen çinilerde nesneli süsleme olarak vazonun içinden çıkan çiçeklerin tercih edilmesi, kompozisyona gerçekçilik ve canlılık katmak içindir. Vazo kompozisyonun ana temasını oluşturmaktadır. Kare forma sahip eserin ortasında kenarları lacivertle tahrirlenen firuze renkli bir daire oluşturulmuştur. Zemini beyaz olan dairenin orta kısmına kaidesi bulunan bir vazo yerleştirilmiştir. Vazo saz yapraklardan oluşan bir buketi andırmaktadır. Vazoda yeşil, mavi ve kırmızı renk hâkim olurken bitkisel bezemelerde bu renklerin yanında sarı renk de görülmektedir. 20. yüzyılda barok tarzıyla yapılmış bu geç dönem eseri dönemine uygun olarak nesneli süslemeye sahiptir.

1048 envanter numaralı eserde (Fotoğraf No: 35, Çizim No: 35) tercih edilen nesne ise sikkedir. “Mevlevîlik tarikatına has bir başlık olan sikke, Mevlevîliğin sembolü haline gelmiştir”⁸⁵. Sikke formunun zemin rengi yeşil olup, üzerinde beyaz renkte çiçekli kufi hattıyla “Ya Hazreti Mevlâna” yazmaktadır. Sikke formunun alt kısmı kahverengi, üst kısmı firuze renk zemin ile kuşatılmıştır.

⁸⁵Ayrıntılı bilgi için **bkz.**, Ebru Ateşok, Fatma Nur Başaran, **Afyonkarahisar İlinde “Külâh-ı Mevlevî” (Sikke) Üretimi**, İdil, 6, S. 34, 2017.

5. SONUÇ

Geçmişten günümüze ulaşan, Türk sanatının önemli bir parçası ve görsel hafızamız ile ruhumuzun gıdası olan çini sanatı, malzeme, teknik ve süsleme olarak ele alındığı zaman icra dönemi ile ilgili pek çok önemli bilgiyi bize ulaştırmaktadır.

Osmanlı'nın geç dönemlerinde İznik ve Kütahya'da üretilmiş çiniler de, dönemin ekonomik, kültürel, yaşam tarzı ve standartı hakkında önemli bilgiler vermektedir. Son dönemlerinde çöküş yaşayan Osmanlı'nın bu durumu sanatta da yozlaşmaya sebebiyet vermiş, bunlar çini eserlere de yansımıştır.

Çalışmamız kapsamında Osmanlı dönemine ait İznik ve Kütahya üretimi olan, Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi'nde muhafaza edilen 150 parçalık bir grup eserin içerisinde 59 parça çini eser ele alınıp ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Eserlerin yoğun süsleme programına sahip olması ve benzerleri ile karşılaştırılması sonucu kamu yapılarında da kullanıldığı görülmektedir.

Malzeme, teknik ve süsleme bakımından incelenen eserlerde krem ve kırmızı renk hamurun, lacivert, turkuaz, yeşil, sarı, kırmızı, siyah ve beyaz renklerin hâkim olduğu görülmektedir. Renklerde dikkat çekici husus daha önce mercan kırmızısının geç dönemde kiremit kırmızısına döndüğüdür.

Eserlerin tamamı sırlı olup, şeffaf ve renkli sır olmak üzere iki çeşit sır tespit edilmiştir. Teknik olarak sıraltı, sırüstü ve renkli sır tekniği uygulanmakla birlikte büyük bölümünde sıraltı tekniği görülmektedir. Bu uygulamanın tamamına yakınında kullanılmasının sebebi, çinilerin yoğun bir süslemeye sahip olmasıdır. Sıraltı tekniği sayesinde motifler uygulanırken rahat çalışılmıştır.

Renkli sır tekniğinin Timurlu bölgesi sanatçıları tarafından Anadolu'ya taşındığı bilinmektedir. Bursa, Edirne, İstanbul gibi Payitaht şehirlerinde yoğun görülen bu teknik Karamanoğlu döneminde başta olmak üzere Karamanoğlu İbrahim Bey İmareti çini mihrabı olmak üzere Mevlanâ Dergâhında da eserler bıraktığı anlaşılmaktadır.

İncelenen eserlerde lale, karanfil, sümbül, nergis, bahar dalları, rumiler, hatailer, pençer ve yapraklar ile oluşturulmuş bitkisel kompozisyonun haricinde geometrik, yazılı ve nesneli süsleme de kullanılmıştır. İncelenen tüm eserlerin süslemeleri genel olarak değerlendirildiğinde dikkati çeken ilk husus, bitkisel süslemenin, geometrik, yazılı ve nesneli süslemeye oranla daha çok tercih edildiğidir.

Eserlerin çoğunluğu tek karo ve pano halindedir. Desen ve yazıların tek karoda bittiği örneklerin yanısıra ulama karolarla bütün kompozisyonun oluşturulduğu eserlerde mevcuttur. En fazla 8 parçaya kadar bir arada olanlar vardır. Tek karo halinde olmasına rağmen çoğunda ulama kompozisyon kullanıldığı için devamı şekillendirilebilmiştir. İncelenen eserlerin birkaçı sağlam durumdadır, diğerlerinde ise kırılma ve sırda dökülmeler gibi tahribatlar oluşmuştur.

Sonuç olarak, özellikle malzeme, teknik ve süslemelerinden gelişim ve değişim sürecini izleyebildiğimiz Kütahya üretimi duvar çinileri, çini sanatına geniş bir bakış açısı sunmakta ve döneminin ekonomik, sosyal ve kültürel yaşantısına dair fikir vermektedir. Bu eserlerin ayrıntılarıyla belgelenmesi ve muhafaza edilmesi gelecek kuşaklara aktarılabilmesi açısından önemlidir.

BİBLİYOGRAFYA

- ALTUN, Ara, “İznik Kazıları Işığında Osmanlı Çini ve Seramikleri”, **Anadolu’da Türk Devri Çini ve Keramik Sanatı**, (Ed; Gönül, Öney- Zehra, Çobanlı), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2007.
- ALTUN, Ara, “Osmanlı Çiniciliğinde İznik”.**Osmanlı**, C:11, İstanbul, 1999, s.213.
- ARIK, Oluş, “Çininin Tarihçesine Kısa Bakış”. **Anadolu Toprağının Hazinesi Çini Selçuklu ve Beylikler Çağı Çinileri**, (Ed; Rüçhan, Arık, Oluş, Arık), Kale Grubu Kültür Yayınları, İstanbul, 2007.
- ARSEVEN, Celal Esad, “Çini”, **Sanat Ansiklopedisi**, C:1, İstanbul, 1983, s.411-412.
- ASLANAPA, Oktay, Anadolu’da Türk Çini ve Keramik Sanatı, **Erdem**, 5(15), 871-876,1989.
- ASLANAPA, Oktay, **Osmanlılar Devrinde Kütahya Çinileri**, İst. Üniv. Edebiyat Fakültesi, İstanbul,1949.
- ASLANAPA Oktay, **Türk Sanatı**, İstanbul, 1984.
- ATAGÜN, Dilek, **Türk Çini Sanatında Renkli Sır Teknikleri Ve Reçeteleri**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- BAKIRCI, Naci, “Kubbe-i Hadra’nın Karamanoğlu Döneminden Günümüze Değişen Çinileri”, **İstem**, 18, 36, 2020, 541-557.
- ÇEKEN, Muharrem, “Minai Tekniği Üzerine Bir Değerlendirme”, **XII Ortaçağ Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Sempozyumu**, Çanakkale, 2008, s.374-379.
- ÇEKEN, Muharrem, “Selçuklu ve Beylikler Devri Çinilerinde Malzeme, Teknik ve Fırınlara Dair Bazı Tespitler”. **Anadolu Toprağının Hazinesi Çini Selçuklu ve Beylikler Çağı Çinileri**, (Ed. Rüçhan, Arık- Oluş, Arık), Kale Grubu Kültür Yayınları, İstanbul, 2007.
- İNAN, Ayşe Sanem, **Konya Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi’ndeki Kütahya Seramikleri**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019.

- KESKİNER, Cahide, **Türk Süsleme Sanatlarında Stilize Çiçekler – Hatai-**, Ankara, 2002, 3-4.
- MÜLAYİM, Selçuk, “Karatay Medresesi”, **İslam Ansiklopedisi**, C:24, İstanbul, 2001, 475-476.
- ÖNEY, Gönül, “Doğu’dan Batı’ya İslam Sanatından Türk Çini ve Seramiklerine Uzanan Miras”, **Anadolu’da Türk Devri Çini ve Keramik Sanatı**, (Ed.Gönül Öney –Zehra Çobanlı), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2007.
- ÖNEY, Gönül, **İslam Mimarisinde Çini**, İzmir: Ada Yayınları, 1987.
- ÖNEY, Gönül, **Türk Çini Sanatı**, İstanbul, 1976.
- ÖZTÜRK, Çetin, Baysal, “Yeni Bilgiler Işığında Kubbe-i Hadra Çinileri”, **Art Sanat**, 18, 2022, 319-340.
- PASİNLİ, Alpay, Balaman, **Türk Çini ve Keramikleri Çinili Köşk**, İstanbul, 1992.
- RABY, Julian, Atasoy, **Iznik**, Alexandria Press, London, 1989.
- ŞAHİN, Faruk, “Kütahya Seramik Teknolojisi ve Çini Fırımları Hakkında Görüşler”, **Sanat Tarihi Yıllığı**, C:11, 1981, s.133-164.
- YEŞİLYURT, Funda, **Topkapı Sarayı Dördüncü Avlu’daki Yapılarda Kullanılan Çiniler**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Erzurum, 2014.
- YETKİN, Şerare, **Anadolu’da Türk Çini Sanatının Gelişmesi**, (İkinci Baskı), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1986.
- YETKİN, Şerare, **Türk Çini Sanatından Bazı Önemli Örnekler ve Teknikleri**, Sanat Tarihi Yıllığı , (1S) , 1965, 60-102.
- YETKİN, Şerare, **Kütahya Dışındaki Kütahya Çinileriyle Süslü Eserler**, Atatürk’ün doğumununun 100.yılına Armağan, Kütahya, İstanbul, 1981-82.
- YILMAZ, Leyla, “Çini Sanatı”, **Anadolu Selçukluları Ve Beylikler Dönemi Uygarlığı 2**, (Ed. Ali Uzay, Kenan Bilici), Ankara, 2006.

(www.reyhancini.com, 2020)

(www.mustafacambaz.com, 2023)

(https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tile_panel_mandorla_Louvre_OA3919-2-247e.jpg, 2023)

(<https://collections.vam.ac.uk/item/O90733/tile-panel-unknown>, 2023)

(<https://tr.piterest.com>, 2023)

(<https://www.konyapedia.com/makale/3187/muftu-abdullah-efendi-cesmesi>, 2023)

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

- Katalog No: 1, Fotoğraf No: 1, Envanter No: 855 Çini Parça**
- Katalog No: 2, Fotoğraf No: 2, Envanter No: 803 Çini Parça**
- Katalog No: 3, Fotoğraf No: 3, Envanter No: 804 Çini Parça**
- Katalog No: 4, Fotoğraf No: 4, Envanter No: 849 Çini Parça**
- Katalog No: 5, Fotoğraf No: 5, Envanter No: 982 Ulama Çini Karo**
- Katalog No: 6, Fotoğraf No: 6, Envanter No: 2349 Ulama Çini**
- Katalog No: 7, Fotoğraf No: 7, Envanter No: 2351 Ulama Çini Parça**
- Katalog No: 8, Fotoğraf No: 8, Envanter No: 839 Yazılı Çini**
- Katalog No: 9, Fotoğraf No: 9, Envanter No: 896/3 Çini Pano**
- Katalog No: 10, Fotoğraf No: 10, Envanter No: 1233/7 Ulama Çini Karo**
- Katalog No: 11, Fotoğraf No: 11, Envanter No: 941 Yazılı Çini**
- Katalog No: 12, Fotoğraf No: 12, Envanter No: 983 Ulama Çini Karo**
- Katalog No: 13, Fotoğraf No: 13, Envanter No: 870 Yazılı Çini**
- Katalog No: 14, Fotoğraf No: 14, Envanter No: 871 Yazılı Çini Parça**
- Katalog No: 15, Fotoğraf No: 15, Envanter No: 873 Ulama Çini Karo**
- Katalog No: 16, Fotoğraf No: 16, Envanter No: 895 Sekizgen Çini Pano**
- Katalog No: 17, Fotoğraf No: 17, Envanter No: 874 Sekizgen Çini Pano**
- Katalog No: 18, Fotoğraf No: 18, Envanter No: 875 Bordür Çinisi**
- Katalog No: 19, Fotoğraf No: 19, Envanter No: 869 Ulama Çini Karo**
- Katalog No: 20, Fotoğraf No: 20, Envanter No: 933 Ulama Çini Karo**
- Katalog No: 21, Fotoğraf No: 21, Envanter No: 936/1 Ulama Çini Karo**
- Katalog No: 22, Fotoğraf No: 22, Envanter No: 938 Ulama Bordür Çinisi**
- Katalog No: 23, Fotoğraf No: 23, Envanter No: 940 Ulama Çini Karo**
- Katalog No: 24, Fotoğraf No: 24, Envanter No: 942 Ulama Çini Karo**

Katalog No: 25, Fotoğraf No: 25, Envanter No: 944 Ulama Çini Karo

Katalog No: 26, Fotoğraf No: 26, Envanter No: 946 Ulama Çini Karo

Katalog No: 27, Fotoğraf No: 27, Envanter No: 949 Ulama Çini Karo

Katalog No: 28, Fotoğraf No: 28, Envanter No: 950 Ulama Çini Karo

Katalog No: 29, Fotoğraf No: 29, Envanter No: 951 Ulama Çini Karo

Katalog No: 30, Fotoğraf No: 30, Envanter No: 960 Sekizgen Çini Karo

Katalog No: 31, Fotoğraf No: 31, Envanter No: 1030 Ulama Çini Karo

Katalog No: 32, Fotoğraf No: 32, Envanter No: 1035/3 Sekizgen Çini

Levha

Katalog No: 33, Fotoğraf No: 33, Envanter No: 1036/6 Ulama Çini Karo

Katalog No: 34, Fotoğraf No: 34, Envanter No: 952 Ulama Bordür Çinisi

Katalog No: 35, Fotoğraf No: 35, Envanter No: 1048 Yazılı Çini Pano

Katalog No: 36, Fotoğraf No: 36, Envanter No: 1049/1 Ulama Çini Karo

Katalog No: 37, Fotoğraf No: 37, Envanter No: 1050/1 Bordür Çinisi

Katalog No: 38, Fotoğraf No: 38, Envanter No: 1051/4 Bordür Çinisi

Katalog No: 39, Fotoğraf No: 39, Envanter No: 1052/4 Bordür Çinisi

Katalog No: 40, Fotoğraf No: 40, Envanter No: 1053/7 Bordür Çinisi

Katalog No: 41, Fotoğraf No: 41, Envanter No: 1233/1 Ulama Çini Karo

Katalog No: 42, Fotoğraf No: 42, Envanter No: 1233/2 Ulama Çini Karo

Katalog No: 43, Fotoğraf No: 43, Envanter No: 1233/3 Ulama Çini Karo

Katalog No: 44, Fotoğraf No: 44, Envanter No: 1248 Ulama Çini Karo

Katalog No: 45, Fotoğraf No: 45, Envanter No: 2015 Bordür Çinisi

Katalog No: 46, Fotoğraf No: 46, Envanter No: 2037 Ulama Çini Karo

Katalog No: 47, Fotoğraf No: 47, Envanter No: 884 Yazılı Çini Pano

Katalog No: 48, Fotoğraf No: 48, Envanter No: 885 Yazılı Çini Pano

Katalog No: 49, Fotoğraf No: 49, Envanter No: 939 Ulama Bordür Çinisi

Katalog No: 50, Fotoğraf No: 50, Envanter No: 1233/7 Ulama Çini Karo

Katalog No: 51, Fotoğraf No: 51, Envanter No: 1034 Yazılı Çini Levha

Katalog No: 52, Fotoğraf No: 52, Envanter No: 1042 Bordür Çinisi

Katalog No: 53, Fotoğraf No: 53, Envanter No: 30/1 Ulama Çini Karo

Katalog No: 54, Fotoğraf No: 54, Envanter No: 27 Çini Pano

Katalog No: 55, Fotoğraf No: 55, Envanter No: 866 Yazılı Çini Pano

Katalog No: 56, Fotoğraf No: 56, Envanter No: 947/1 Çini Karo

Katalog No: 57, Fotoğraf No: 57, Envanter No: 2050 Yazılı Çini

Katalog No: 58, Fotoğraf No: 58, Envanter No: 38/1-2051-2791 Yazılı Çini

Katalog No: 59, Fotoğraf No: 59, Envanter No: 2052-2790 Yazılı Çini

ÇİZİMLER LİSTESİ

- Katalog No: 1, Çizim No: 1, Envanter No: 855 Çini Parça**
- Katalog No: 2, Çizim No: 2, Envanter No: 803 Çini Parça**
- Katalog No: 3, Çizim No: 3, Envanter No: 804 Çini Parça**
- Katalog No: 4, Çizim No: 4, Envanter No: 849 Çini Parça**
- Katalog No: 5, Çizim No: 5, Envanter No: 982 Ulama Çini Karo**
- Katalog No: 6, Çizim No: 6, Envanter No: 2349 Ulama Çini**
- Katalog No: 7, Çizim No: 7, Envanter No: 2351 Ulama Çini Parça**
- Katalog No: 8, Çizim No: 8, Envanter No: 839 Yazılı Çini**
- Katalog No: 9, Çizim No: 9, Envanter No: 896/3 Çini Pano**
- Katalog No: 10, Çizim No: 10, Envanter No: 1233/7 Ulama Çini Karo**
- Katalog No: 11, Çizim No: 11, Envanter No: 941 Yazılı Çini**
- Katalog No: 12, Çizim No: 12, Envanter No: 983 Ulama Çini Karo**
- Katalog No: 13, Çizim No: 13, Envanter No: 870 Yazılı Çini**
- Katalog No: 14, Çizim No: 14, Envanter No: 871 Yazılı Çini Parça**
- Katalog No: 15, Çizim No: 15, Envanter No: 873 Ulama Çini Karo**
- Katalog No: 16, Çizim No: 16, Envanter No: 895 Sekizgen Çini Pano**
- Katalog No: 17, Çizim No: 17, Envanter No: 874 Sekizgen Çini Pano**
- Katalog No: 18, Çizim No: 18, Envanter No: 875 Bordür Çinisi**
- Katalog No: 19, Çizim No: 19, Envanter No: 869 Ulama Çini Karo**
- Katalog No: 20, Çizim No: 20, Envanter No: 933 Ulama Çini Karo**
- Katalog No: 21, Çizim No: 21, Envanter No: 936/1 Ulama Çini Karo**
- Katalog No: 22, Çizim No: 22, Envanter No: 938 Ulama Bordür Çinisi**
- Katalog No: 23, Çizim No: 23, Envanter No: 940 Ulama Çini Karo**
- Katalog No: 24, Çizim No: 24, Envanter No: 942 Ulama Çini Karo**

- Katalog No: 25, Çizim No: 25, Envanter No: 944** Ulama Çini Karo
- Katalog No: 26, Çizim No: 26, Envanter No: 946** Ulama Çini Karo
- Katalog No: 27, Çizim No: 27, Envanter No: 949** Ulama Çini Karo
- Katalog No: 28, Çizim No: 28, Envanter No: 950** Ulama Çini Karo
- Katalog No: 29, Çizim No: 29, Envanter No: 951** Ulama Çini Karo
- Katalog No: 30, Çizim No: 30, Envanter No: 960** Sekizgen Çini Karo
- Katalog No: 31, Çizim No: 31, Envanter No: 1030** Ulama Çini Karo
- Katalog No: 32, Çizim No: 32, Envanter No: 1035/3** Sekizgen Çini Levha
- Katalog No: 33, Çizim No: 33, Envanter No: 1036/6** Ulama Çini Karo
- Katalog No: 34, Çizim No: 34, Envanter No: 952** Ulama Bordür Çinisi
- Katalog No: 35, Çizim No: 35, Envanter No: 1048** Yazılı Çini Pano
- Katalog No: 36, Çizim No: 36, Envanter No: 1049/1** Ulama Çini Karo
- Katalog No: 37, Çizim No: 37, Envanter No: 1050/1** Bordür Çinisi
- Katalog No: 38, Çizim No: 38, Envanter No: 1051/4** Bordür Çinisi
- Katalog No: 39, Çizim No: 39, Envanter No: 1052/4** Bordür Çinisi
- Katalog No: 40, Çizim No: 40, Envanter No: 1053/7** Bordür Çinisi
- Katalog No: 41, Çizim No: 41, Envanter No: 1233/1** Ulama Çini Karo
- Katalog No: 42, Çizim No: 42, Envanter No: 1233/2** Ulama Çini Karo
- Katalog No: 43, Çizim No: 43, Envanter No: 1233/3** Ulama Çini Karo
- Katalog No: 44, Çizim No: 44, Envanter No: 1248** Ulama Çini Karo
- Katalog No: 45, Çizim No: 45, Envanter No: 2015** Bordür Çinisi
- Katalog No: 46, Çizim No: 46, Envanter No: 2037** Ulama Çini Karo
- Katalog No: 47, Çizim No: 47, Envanter No: 884** Yazılı Çini Pano
- Katalog No: 48, Çizim No: 48, Envanter No: 885** Yazılı Çini Pano
- Katalog No: 49, Çizim No: 49, Envanter No: 939** Ulama Bordür Çinisi

Katalog No: 50, Çizim No: 50, Envanter No: 1233/7 Ulama Çini Karo

Katalog No: 51, Çizim No: 51, Envanter No: 1034 Yazılı Çini Levha

Katalog No: 52, Çizim No: 52, Envanter No: 1042 Bordür Çinisi

Katalog No: 53, Çizim No: 53, Envanter No: 30/1 Ulama Çini Karo

Katalog No: 54, Çizim No: 54, Envanter No: 27 Çini Pano

Katalog No: 55, Çizim No: 55, Envanter No: 866 Yazılı Çini Pano

Katalog No: 56, Çizim No: 56, Envanter No: 947/1 Çini Karo

Katalog No: 57, Çizim No: 57, Envanter No: 2050 Yazılı Çini

Katalog No: 58, Çizim No: 58, Envanter No: 38/1-2051-2791 Yazılı Çini

Katalog No: 59, Çizim No: 59, Envanter No: 2052-2790 Yazılı Çini

